

Avautumisen prosessi

Toimijuus Stefanus Toropaisen henkisessä työssä

Vesa Iitti

Pro gradu -tutkielma

Uskontotiede

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos

Humanistinen tiedekunta

Turun yliopisto

Huhtikuu 2020

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

TURUN YLIOPISTO

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos / Humanistinen tiedekunta

VESA IITTI: Avautumisen prosessi. Toimijuus Stefanus Toropaisen henkisessä työssä

Pro gradu -tutkielma, 87 s., 1 liites.

Uskontotiede

Huhtikuu 2020

Tämä pro gradu -tutkielma käsittelee toimijuutta Stefanus Toropaisen henkisessä työssä. Toropainen on suomalainen (s. 1952), enimmäkseen Turun alueella vaikuttanut mies, jonka tärkein henkisen työn konteksti on 1970-luvulta saakka ollut ns. Neljäs tie -liike. Neljännen tien (tai yksinkertaisesti ”Työn”) perustaja G.I. Gurdjieff (c. 1866–1949) lasketaan erääksi tärkeimmistä vaikuttajista 1900-luvun alun uusien henkisten liikkeiden kentällä. Keskeisenä tutkimuskysymyksenäni tarkastelen, minkälaista Toropaisen toimijuus on. Toimijuudella tarkoitan subjektin kykyä vaikuttaa toimintaansa, saada aikaan itselle merkityksellisiä asioita omassa ympäristössä ja suhdeverkostoissa. Työni kannalta tärkeimmät toimijuuden teoreetikot ovat Terhi Utriainen, Tiina Mahlamäki, Albert Bandura ja Tuija Hovi.

Lähestyn aihetta haastatteleamalla Toropaista, jonka maailmankuvaan niin new age kuin länsimainen esoteriakin on vaikuttanut syvästi. Haastattelujen lisäksi käytän aineistonani Toropaisen omaelämäkerrallista, julkaisematonta kirjoitusta *Stefanus Toropaisen nousu pyhälle vuorelle – erään mystikon päiväkirja* (julkaisematon, 2014). Analysoin sekä haastatteluja että Toropaisen kirjoitusta sisällönanalyysin keinoin.

Toropaisen henkisestä työstä löytyy monenlaista ja monitasoista toimijuutta. Hänen itsensä lisäksi toimijana hänen toimijakentästään löytyy jaettua toimijuutta mm. niin inhimillisten kuin ei-inhimillisten opettajien ja oppaiden kanssa. Toropainen kokee itsensä monitasoisena toimijana: hän näkee itsessään olevan niin luonnollista, inhimillistä, kuin jumalallista toimijaa. Vaikka Toropainen näyttäytyy aineiston pohjalta hyvin postsekulaarina henkisyyden harjoittajana tai etsijänä, ei hänen henkisessä työssään kuitenkaan painotu yksilöllinen minä. Aktiivisen ympäröivän todellisuuden kontrolloimisen ja siihen vaikuttamisen sijaan Toropaisen henkinen työ suuntautuu korostetusti sisäänpäin: Toropainen kokee henkisen työnsä olevan avautumista jollekin inhimillistä itseä paljon suuremmalle.

Avainsanat: Avautuminen, henkisyys, G.I. Gurdjieff, Neljäs tie, esoteria, new age, toimijuus, lumottu toimijuus, jaettu toimijuus, kollektiivinen toimijuus, kehollisuus, sisällönanalyysi.

Sisällysluettelo

1. Johdanto

1.1. Työn aihe	1
1.2. Aikaisempi tutkimus	2
1.3. Tutkimusongelma ja tutkimusstrategia	4
1.4. Tutkimuseettisiä kysymyksiä	5

2. Teoreettinen viitekehys

2.1. Toimijuus	9
2.2. New age ja länsimainen esoteria	13
2.3. Neljäs tie	17

3. Aineistot ja menetelmät

3.1. Tutkimusaineisto	23
3.2. Toropaisen polku	25
3.3. Sisällönanalyysi	26

4. Toimijuus Stefanus Toropaisen henkisessä työssä

4.1. Oppaita ja opettajia	28
4.2. ”Kysymys ei ole onko Jumalaa olemassa vaan OLENKO MINÄ?”	42
4.3. Toiminnan modaliteetit	48
4.4. Toiminnan lokaatiot	56
4.5. Toimijuutta syventävät harjoitteet	59
4.6. Ryhmätoimijuus ja toimiminen ryhmissä	62

5. Johtopäätökset

6. Lopuksi

Lähteet

Liitteet

1. Johdanto

1.1. Työn aihe

Minua kiinnostaa toimijuus ja toimijat länsimaisen esoterian kontekstissa. Lähestyn aihetta haastattelemalla Stefanus Toropaista (s. 1952), Neljäs tie -liikkeen jäsentä, joka on toiminut liikkeessä erityisesti Turun alueella noin vuodesta 1975 asti. Sekä länsimainen esoteria että new age ovat vaikuttaneet Toropaisen maailmankuvaan syvästi.

Haastattelujen lisäksi käytän aineistonani Toropaisen omaelämäkerrallista, julkaisematonta kirjoitusta *Stefanus Toropaisen nousu pyhälle vuorelle – erään mystikon päiväkirja* (viimeinen versio vuodelta 2014). Analysoin sekä haastatteluja että Toropaisen kirjoitusta sisällönanalyysin keinoin ja pyrin selvittämään millaisten uskontotieteellisten käsitteiden ja teorioiden avulla niissä ilmenevää toimijuutta voisi parhaiten kuvailla ja ymmärtää.

Olen ollut kiinnostunut Neljännessä tiestä vuodesta 1991 asti. Kiinnostukseni aiheeseen ei ole ollut vain ulkopuolista, vaan olen alusta asti ollut siinä myös vaihtelevalla aktiivisuudella sisäpuolella, Neljän tien harjoittajana. Tutustuin Toropaiseen Neljän tien paikallisen ryhmän toiminnan kautta 2000-luvun alkupuolella. Hän kiinnosti minua erityisesti, koska hän oli kokenut, pitkään liikkeessä mukana ollut henkilö, mutta myös siksi, että hän vaikutti kiinnostavalla tavalla epätyypilliseltä ryhmän jäseneltä. Ajattelin aluksi tekeväni Toropaisesta biografiatutkimusta, mutta aineistoani myöhemmin tarkasteltuani päädyin tutkimaan toimijuutta hänen henkisessä työssään. Neljäs tie on opeiltaan sekä yksilöä että ryhmää painottava, ja siksi toimijuus tuntui erityisen sopivalta ja mielenkiintoiselta näkökulmalta Toropaisesta keräämääni aineistoon.

Neljäs tien -liikkeen (tai yksinkertaisesti ”Työn”) perusti George Ivanovitch Gurdjieff (c. 1866–1949). Hän muodosti ensimmäiset ryhmänsä 1912 Moskovaan ja Pietariin. Tätä ennen hän oli omien sanojensa mukaan matkustellut laajasti mm. Lähi-Idässä, Välimeren alueella ja Tiibetissä etsien vastauksia henkisiin kysymyksiin. (Webb 1980, 40-41, 43-44, 74; Iitti 2008, 78.)

Vuonna 1917 Gurdjieff ryhmineen lähtivät Venäjältä. Useiden välivaiheiden jälkeen he asettuivat pysyvästi 1922 Avonin kaupunkiin lähelle Pariisia, missä Gurdjieff

perusti Ihmisen tasapainoisen kehityksen instituutin (Institute for the Harmonious Development of Man) vuonna 1922. (Cusack 2011, 73-74; Jones 2005, 3710; Iitti 2008, 78.)

Vuodesta 1922 vuoteen 1949 Gurdjieff matkusti Euroopassa ja Yhdysvalloissa, kehitti ideoitaan ja kirjoitti kolmiosaisen teoksensa *All and Everything*, joka koostuu teoksista *Beelzebub's Tales to His Grandson*, *Meetings with Remarkable Men*, sekä *Life is Real Only Then, When "I Am"*.¹ Gurdjieffin tuotantoon kuuluu kirjojen lisäksi myös yksi balettiteos, noin 200 oppilaansa Thomas de Hartmannin kanssa säveltämää pianoteosta, sekä noin 250 ”pyhää tanssia”, tai liikesarjajharjoitusta. (Webb 1980, 18; Speeth 1989, 15-17; Petsche 2013a, 2015; Iitti 2008, 78.)

Gurdjieffin muotoilema oppi on synkretistinen. Siitä löytyy vaikutteita mm. ortodoksikristinuskosta, buddhalaisuudesta, Kabbalasta, sekä useista idän ja lännen esoteerisista opetuksista. Oppi pitää sisällään kosmologisia ja psykologisia ideoita, ja siihen kuuluu idea ihmisten mahdollisesta henkisestä tai tajunnallisesta evoluutiosta.² (Cusack & Sutcliffe 2015, 109, 110; Cusack 2011, 82; Wellbeloved 2005, xxviii; Iitti 2008, 79.)

Gurdjieffilla ja perustamallaan liikkeellä on ollut suuri vaikutus new ageen ja länsimaiseen esoteriaan (Heelas 1996; Cusack & Sutcliffe 2015). Gurdjieffin kuoleman jälkeen liike on jatkanut toimintaansa niin Euroopassa, Yhdysvalloissa kuin Latinalaisessa Amerikassa (Petsche 2013b, 12-21; Suomen Gurdjieff-Seura ry. 2020). Suomessa ryhmätoimintaa syntyi ensimmäisen kerran 1960-luvun lopussa (ns. Bennett-linja). Toisen kerran ryhmätoimintaa syntyi vuoden 2001 lopussa (ns. Gurdjieff-linja), joka jatkuu edelleen erityisesti Helsingissä ja Turussa.³ (Iitti 2008, 83, 85-86.)

1.2. Aikaisempi tutkimus

Neljännestä tiestä ei Suomessa ole juurikaan tehty tutkimusta, mm. pro gradu -tutkielmia ei aiheesta ole Suomessa tehty. Lyhyet yleismaininnat Neljännestä tiestä ja Suomen Gurdjieff Seura ry:stä löytyvät Harri Heinon *Mihin Suomi tänään usko?* -teoksesta (Heino 1997, 318-319) ja Kirkon tutkimuskeskuksen ja uusien uskonnollisten

1 Teokset julkaistiin vasta postuumisti; 1950, 1963 ja 1978. *Meetings with Remarkable Men* on julkaistu vuonna 2013 suomeksi nimellä *Kohtaamisia merkittävien henkilöiden kanssa* (Sammakko).

2 Gurdjieffin opista tarkemmin luvussa 2.3. (Neljäs tie).

3 Näistä opetuslinjoista tarkemmin luvuissa 2.3. (Neljäs tie/Neljännän tien työ), 3.2. (Toropaisen polku), 4.1. (Oppaita ja opettajia), sekä 4.6. (Ryhmätoimijuus ja toimiminen ryhmissä).

liikkeiden tutkijaverkosto USVA ry:n yhdessä ylläpitämältä Uskonnot Suomessa -nettisivulta (2020). On erikoista, että aihetta on tutkittu niin vähän, koska Neljäs tie on kuitenkin toiminut Suomessa aina 60-luvun lopulta asti, ja koska Neljäs tie ja sen perustaja ovat olleet huomattavia vaikuttajia niin new agen kuin länsimaisen esoteerisen kentän kehityksessä (ks. Heelas 1996; Cusack & Sutcliffe 2015). Aihepiirin tutkimus on sitäkin kautta hyvin perusteltu, että liikkeessä Suomessa pisimpään mukana olleet alkavat olla jo melko iäkkäitä, ja monet heistä ovat jo kuolleet. Jo kentän perustutkimuksen kannalta asialle on tämän vuoksi ollut tarvetta jo pitkään, ja tähän tarpeeseen pyrin pienessä määrin omalla työlläni vastaamaan.

Vuonna 2007 tekemäni peruskartoitus Neljännen tien historiasta Suomessa (Iitti 2008) oli ensimmäinen laatuaan. Muualla maailmalla Neljättä tietä on tutkittu huomattavasti enemmän, ja aihepiiristä on tehty mm. väitöskirjoja. Eräs merkittävimmistä Gurdjieffin elämäkertojen kirjoittajista, James Moore, esitti minulle vuonna 2007 huomion, että Neljäs tie on ollut akateemisen tutkimuksen parissa “vuosikymmeniä laiminlyöty aihe, mutta että siitä on äkkiä tulossa suosittumpi” (Iitti 2008, 80).

Tämä on sittemmin osoittautunutkin todeksi, mikä käy ilmi mm. Carole Cusackin viime vuosina tekemistä tutkimuksista, joita olen myös hyödyntänyt työssäni (mm. Cusack 2011; 2015; 2020; Cusack & Sutcliffe 2015).⁴ Cusackin lisäksi myös Steven Sutcliffe on tullut viime vuosina tunnetuksi Gurdjieffin ja Neljännen tien tutkijana ja myös hänen tutkimuksiaan olen hyödyntänyt (mm. Sutcliffe & Willmet 2016). Muita tätä kenttää edustavia tutkijoita ovat myös Johanna Petsche (mm. 2013a; 2013b; 2015) sekä Joseph Azize (2016; 2020). Suomessa Mikko Taatila on perehtynyt aiheeseen luennoiden Gurdjieffistä mm. kesällä 2019 pidetyssä Donnerska Instituutin konferenssissa sekä loppuvuodesta 2019 Turun yliopistolla pitämällään kurssilla G.I. Gurdjieff: Länsimaiden ensimmäinen guru (Taatila 2019).⁵

Länsimaista esoteriaa, new agea ja uushenkisyyttä, joiden sisään myös Neljäs tie ja siten myös käsittelemäni Stefanus Toropainen kontekstualisoituvat, on tutkittu Suomessa viime vuosina varsin paljon. Erytisen vahvaa länsimaisen esoterian tutkimus on Suomessa ollut Turun yliopistolla, jossa asiaan on keskittynyt vuodesta 2018 alkaen

4 Cusack on kuitenkin esittänyt huomion, että Gurdjieff on edelleen saanut osakseen suhteellisen vähän akateemista huomiota riippumatta selvästä merkityksestään esoteeriseen kenttään (Cusack 2011, 79).

5 Taatila tekee tällä hetkellä myös väitöskirjaa Gurdjieffiin liittyen.

monitieteinen Uuden etsijät -tutkimushanke (Uuden etsijät 2020). Omassa työssäni olen käyttänyt Länsimaisen esoterian tutkimuksen suhteen Antoine Faivre (1994; 1998), Kocku von Stuckradia (2005a; 2005b; 2008), Kennet Granholmia (2008a; 2008b), sekä Uuden etsijät -tutkimushankkeen kautta syntynyttä teosta *Moderni esoteerisuus ja okkultismi Suomessa* (Mahlamäki & Kokkinen (toim.) 2020).

Toimijuuden käsitettä, jonka avulla teoretisoin työni aineistoa, on käytetty suomalaisessa uskontotieteessä paljon (mm. Tiilikainen 2003; Tuomaala 2011; Honkasalo 2017; Utriainen 2017; Mahlamäki & Utriainen 2019).

1.3. Tutkimusongelma ja tutkimusstrategia

Työni keskeinen tutkimusongelma on minkälaista Toropaisen toimijuus on. Lähtöhypoteesini on, että Toropaisen henkisyys ja siten myös toimijuuskäsitys heijastelevat G.I. Gurdjieffin ajatteluun perustuvan Neljäs tie -liikkeen käsityksiä. Neljäs tie -liike puolestaan on mielestäni parhaiten ymmärrettävissä osaksi länsimaista esoteriaa. Näin ollen esittelen Neljäs tie -liikkeen käsityksiä siinä määrin kuin ne auttavat ymmärtämään Toropaisen henkisyyttä ja toimijuutta. Lisää kontekstia aineiston tulkintaan tuon esittelemällä teorioita länsimaisesta esoteriasta ja luonnehtimalla niiden avulla aineistossani esiintyviä käsityksiä siinä määrin kuin ne siihen soveltuvat. Vaikka asetankin aineistoni Neljäs tie -liikkeen ja länsimaisen esoterian kontekstiin, ensisijainen tutkimusongelmani on pureutua Toropaisen edustaman toimijuuden luonteeseen.

Tutkimusstrategiani onkin analysoida aineistoni mahdollisimman perusteellisesti ja monipuolisesti rajoittumatta vain toteamaan yhtäläisyyksiä tai eroavaisuuksia aiempaan länsimaista esoteriaa ja toimijuutta koskevaan tutkimukseen. Tätä varten olen valinnut tutkimusmenetelmäksi sisällönanalyysin, jonka avulla pyrin pureutumaan aineistossani esiintyviin toimijuuskäsityksiin myös aineistolähtöisesti ja tekemään oikeutta siinä esiintyvälle monimuotoisuudelle. Aineistoa sisällönanalyysin avulla tarkastellessani esiin nousee monta teemaa tai tarkastelukulmaa, joiden avulla pyrin luomaan kuvan niistä elementeistä, joiden avulla tulkiten Toropaisen toimijuutta. Kuvailen aineistossa esiintyvät erilaiset toimijat, toiminnan modaliteetit ja lokaatiot, toimintaa syventävät harjoitteet, ryhmätoiminnan luonteen sekä pyrin toimijuuskäsitystä

analysoidessani ottamaan huomioon aineistolle ominaisen käsityksen syvyysulottuvuudesta eli todellisuuden asteista tai tasoista. Näissä tehtävissä Neljäs tie -liikkeen ja länsimaisen esoterian tuntemuksesta on apua, ja pyrinkin selventämään Toropaisen toimijuuskäsityksiä tuomalla esiin nämä laajemmat yhteydet.

Työni pääasiallinen tavoite on analysoida millaista toimijuutta aineistossani esiintyy ja siihen pureudun erilaisten toimijuutta koskevien teorioiden avulla. Varsinaisen teoreettisen viitekehitykseni muodostavat siis esittelemäni toimijuusteoriat, jotka olen valinnut sen perusteella, että ne avaavat hyvin Toropaisen toimijuuden tärkeitä puolia. Hypoteesini on, että Toropaisen toimijuutta voi hedelmällisesti arvioida lumotun toimijuuden käsitteellä, mutta tuon mukaan myös muita toimijuuteen liittyviä teoreettisia erotteluja, jotka auttavat täydentämään kuvaa siitä, millaista toimijuuskäsitystä aineistoni edustaa.

1.4. Tutkimuseettisiä kysymyksiä

Työhöni liittyviä tutkimuseettisiä kysymyksiä on kolmenlaisia: ensinnäkin suhteessa informanttiini, toiseksi suhteessa Suomessa toimiviin Neljännen tien ryhmiin, ja kolmanneksi suhteessa omaan suhteeseeni työni aihepiiriin.

Informanttini on tullut minulle tutuksi Turussa vuodesta 2002 toimineen Neljännen tien ryhmän kautta. Olin ollut Toropaisen kanssa tekemisissä ryhmän toiminnan kautta jo muutaman vuoden ennen kuin valitsin pro gradu -tutkielmani aiheen. Tätä kautta minulla oli jo lähtökohtaisesti hyvät suhteet häneen. Toropainen on alusta alkaen suhtautunut positiivisesti rooliinsa informanttinani ja hän kertoi jo työni alussa, että hän voi olla tutkielmassani mukana vaikka omalla nimellään. Tämä on ymmärrettävää, koska hän on ollut aktiivisesti mukana liikkeen toiminnassa aina 70-luvulta asti, mm. kirjoittaen, kääntäen alan kirjallisuutta ja luennoiden aihepiiristä. Näiden seikkojen vuoksi tutkielmani julkaisun vaikutukset informanttiini eivät lähtökohtaisesti tule olemaan ongelmallisia.

Tutkimuseettisesti eniten pohdintaa suhteessa Toropaiseen on aiheuttanut kysymys tutkimusaineiston hyvin henkilökohtaisesta luonteesta. Vaikka Toropainen ei ole nähnyt ongelmaa siinä, että hänen hyvin henkilökohtaisia uskonnollisia, myyttisiä, yms. kokemuksia tulee työssäni esiin, olen tietysti tutkielmani tekijänä joutunut

pohtimaan näitäkin kysymyksiä. Saattaahan olla, että Toropainen ei ehkä pidäkään siitä, millä tavalla Neljäs tie ja hänen kokemuksensa tulevat työssäni esiin ja että hänet voidaan tässä valossa sitten tutkielmastani tunnistaa. Pyrin työni alkuvaiheessa minimoimaan tähän mahdollisesti liittyviä ongelmia esiluettamalla työni tekstiä tutkittavalla ja pyytämällä häneltä palautetta tekstin suhteen, suhteessa siihen, miten hän kokee itsensä ja kokemuksensa tulevan tekstissään esille. Nykyään, Toropaisen terveydentilan heikentymisen vuoksi en enää pysty esiluetuttamaan tekstiäni hänellä.

Vaikka Toropaisen identiteetti onkin melko helposti jäljitettävissä hänen julkisesti saatavilla olevan pitkäaikaisen Neljännen tien toimintansa kautta, ja vaikka hän sanoi olevansa tutkielmassani mukana vaikka omalla nimellään, olen tutkimuksentekoon kuuluvan tietosuojalainsäädännön mukaisesti (Kuula 2006, 64, 79-80) pyrkinyt suojaamaan ja kunnioittamaan hänen yksityisyyttään. Vaikka tietosuojalainsäädäntö antaa mahdollisuuden esittää tutkittava omalla nimellään, jos hän niin tahtoo (Kuula 2006, 203), olen Toropaisen kanssa asiasta keskusteltuani kuitenkin päättänyt käyttämään hänestä työssäni peitenimeä, mikä sopii yhteen myös sen kanssa, miten hän on itse itsensä kirjoituksissaan viitannut.

Toinen tutkimuseettinen kysymys liittyy Neljännen tien ryhmiin Suomessa. Neljännen tien ryhmien toimintaan kuuluu hyvin matala profiili suhteessa julkisuuteen, eivätkä ryhmät selkeästi pidä siitä, että niiden sisäisistä aktiviteeteista kerrotaan julkisuudessa (vaikka näihin aktiviteetteihin ei kuulu mitään yleisesti katsottuna arveluttavaa saati laitonta). Kirjoittaessani liikkeen toiminnasta mm. Åbo Akademin Western Esotericism -konferenssin julkaisuun (Iitti 2008), sain artikkelini eräistä yksityiskohdista liikkeen sisältä palautetta, jossa selkeästi toivottiin noiden kyseisten yksityiskohtien poisjättämistä tekstistäni. Tällaiset seikat tuovat hyvin esiin niitä ongelmia, joita liittyy siihen, että on tutkijana liikkeen sisä- että ulkopuolella. Myös Sutcliffe on kohdannut tutkimuksessaan Neljännestä tiestä samanlaista varauksellisuutta suhteessa tutkimusentekijöihin (Sutcliffe & Willmet 2016) ja myös Cusack on kirjoittanut samasta aiheesta (Cusack 2011, 72).

Koska asiat, joista minun toivottiin olevan ryhmien sisäisestä toiminnasta kirjoittamatta, ovat kuitenkin jo muusta julkisesta kirjallisuudesta (niin tutkimus- kuin sisäpiirikirjallisuudesta) yleisesti tunnettua ja koska ne eivät koske kenenkään

yksityisyyttä tai mielestäni tuota ryhmille haittaa, olen nähnyt aihepiiriä tutkivan näkökulmasta tarpeelliseksi niistä yleisesti kuitenkin kirjoittaa. Olen pyrkinyt tekemään tämän mahdollisimman hyvin ottaen huomioon Neljännen tien ryhmien preferenssit asian suhteen, mutta samalla kuitenkin tekemättä liian suuria kompromisseja suhteessa tutkimukseen liittyviin peruskysymyksiin ja niiden esittämiseen. Tämä tutkimuseettinen kysymys liittyy myös kolmanteen tutkielmaani liittyvään eettiseen kysymykseen. Niin tässä, kuin muissakin tutkielmaani liittyvissä eettisissä kysymyksissä olen parhaani mukaan pyrkinyt noudattamaan tutkijalle kuuluvia eettisiä velvoitteita, joihin Juhani Pietarisen mukaan kuuluvat myös sellaiset tieteen ulkopuoliset seikat kuin vaaran eliminointi, ihmisarvon kunnioitus ja sosiaalisen vastuun kantaminen tutkimuksesta (Kuula 2006, 30).

Syy siihen, miksi Neljännen tien ryhmissä ei haluta, että ryhmien sisäisistä asioista puhutaan ryhmän ulkopuolisille, on Neljännen tien traditio. Tradition mukaan ryhmätoiminnan onnistuneisiin edellytyksiin kuuluvat tietynlaiset olosuhteet. Näihin olosuhteisiin kuuluu mm. se, että ryhmän sisäisistä asioita ei puhuta ulkopuolisille. Keskeisimmät syyt tähän ovat se, että useimpien ryhmien toimintaan osallistuvien ei katsota pystyvän välittämään ryhmien toiminnan tarkoitusta ulkopuolisille ilman, että ryhmien opetus vääristyy, sekä se, että ryhmän toiminnasta ulkopuolisille puhumisen nähdään vaikuttavan negatiivisesti ryhmätoiminnan kannalta oleelliseen omistautumiseen, tai energiaan. (Wellbeloved 2005, 87, 184-185; Cusack 2011, 92.) Eräs Neljännen tien tärkeimmistä opettajista, P.D. Ouspensky, kuvasi ryhmätoiminnan erään keskeisen tavoitteen, ns. itsensä muistamisen tilaa, ”läpitunkemattoman verhon takana olemiseksi suhteessa ryhmän ulkopuolisiin ihmisiin” (Ouspensky 2003, 151). Neljännen tien perustaja, G.I. Gurdjieff, puhui asian yhteydessä initiaatioon kuuluvasta käytänteestä (Gurdjieff 1984, 27-29). Eräs huomattava Gurdjieffin oppilas, Henri Tracol, sanoi vuonna 1978 antamassaan haastattelussa, että tietyssä mielessä ryhmät ovatkin elitistisiä ja salaisia (Tracol 1994, 94). Tällainen ryhmien ja ulkomaailman välinen suhde on hyvin yleinen länsimaisen esoterian kontekstiin kuuluvilla ryhmillä.

Pro gradu -tutkielmani kirjoittamisen aikana olen edellämainittujen seikkojen lisäksi huomannut Neljännen tien elitistisen ja salaisen luonteen myös tavasta, jolla ryhmissä suhtaudutaan liikettä analyttisesti käsitteleviin teksteihin (mm. Wellbelovedin vuoden 2005 teokseen, jota olen käyttänyt työssäni). Tämän lisäksi vuonna 2011, jolloin jättäydyin väliaikaisesti pois ryhmistä, en saanut käyttööni erästä ryhmän sisäistä

tekstiä, koska en enää ollut aktiivisesti mukana liikkeen toiminnassa ja koska olisin käyttänyt tekstiä ennen kaikkea tutkimustyöhön.

Kolmas tutkimuseettinen kysymys liittyy omaan suhteeseeni työni aihepiiriin. Koska olen itse ollut aktiivisesti mukana Neljännen tien toiminnassa, nousee tätä kautta tietysti kysymys tekemäni tutkimuksen luotettavuudesta ja objektiivisuudesta.

Antropologi Adam Klin-Oron on kuvannut tasoja, joilla tutkija voi mennä mukaan tutkittavaan aiheeseen. Käytännön tasolla tutkija osallistuu tutkittaviensa käytäntöihin, fenomenologisella tasolla tutkija saa samoja kokemuksia kuin tutkittavat, ja syvimmällä, epistemologisella tasolla, tutkija omaksuu tutkittavien maailmankuvan (Klin-Oron 2014, 635-647; Utriainen 2017, 13-14). Tämän kuvailun pohjalta olen mennyt tutkimaani aiheeseen Neljännen tien osalta kaikilla edellä mainituilla tasoilla, vaikkakaan en ole ollut viime vuosina toiminnassa kovin aktiivisesti mukana. Toropaisen suhteen täytän Klin-Oronin kuvailuista käytännön tason (Neljännen tien ryhmätoiminnan osalta) ja jossain määrin fenomenologisen tason (Neljännen tien oppien osalta). Toropaisen synkretististä maailmankuvaa en ole omaksunut.

Pyrin minimoimaan mahdolliset ongelmat käyttämällä Neljännen tien kontekstualisoinnissa ja aihepiirin yleisessä kuvailussa kattavasti viittauksia aihepiiristä tehtyyn aiempaan tutkimukseen ja muuhun vakiintuneeseen tekstiin, mikä on kenen tahansa tarkastettavissa. Olen ylipäätään kautta työni pyrkinyt parhaani mukaan noudattamaan Suomen tutkimuseettisen neuvottelukunnan ohjeita siitä, mikä tekee tutkimuksesta luotettavan ja uskottavan, mm. tiedon rehellisyyden, avoimuuden ja asianmukaisen raportoinnin kautta (Kuula 2006, 34). Itse katson, että tietoni liikkeestä sekä sen sisä- että ulkopuolelta syventävät kykyäni ymmärtää siihen liittyviä melko moniulotteisia kokonaisuuksia paremmin, sekä auttaa myös aineistoni relevantissa analysoinnissa ja tulkinnassa.⁶

Suhteeni työni aiheeseen liittyy sisäpiiri/ulkopiiri (insider/outsider) -ongelmaan, jota on uskontotieteessä käsitelty paljon. Uskontotieteilijänä tehtäväni ei ole vain kuvata Neljännen tien oppia (sellaisena kuin se sisäpiirikirjallisuudesta löytyy) tai Toropaisen

6 Eräs syy, miksi Gurdjieffia ja Neljättä tietä ei ole tutkittu niin paljoa kuin vaikka aikalaisiaan H.P. Blavatskyä tai Rudolf Steineria onkin nähdäkseni Gurdjieffin ideoiden moniulotteisuus ja vaikeasti lähestyttävyyden (mm. Taatila 2019). Cusack ja Sutcliffe toteavat Rawlinsonia siteeraaten, että Gurdjieffin ideat ovat ”hyvin vaikeita ymmärtää ulkopuolelta” (Cusack & Sutcliffe 2015, 110; Rawlinson 1997, 115; Cusack 2015, 175). Asiaan vaikuttaa myös se, että Neljännen tien ryhmätoimintaan on pääsy vain siihen sitoutuneille osallistujille. Kuten Grönfors (1982, 62) huomioi, on tällaisiin suljettuihin ryhmiin pääsy ulkopuolisille ongelmallista.

maailmankuvan elementtejä (sellaisena kuin Toropainen on niistä kertonut), vaan ”organisoida, systematisoida ja verrata” niitä valituilla tieteellisillä menetelmillä (McCutcheon 2018, 99). Työssäni ”uudelleenkuvaan” Toropaisen maailmankuvaa toimijuuden teoreettisesta näkökulmasta sisällönanalyysin keinoin. McCutcheonin mukaan sisäpiiri/ulkopiiri -ongelmassa on yksinkertaisesti kyse siitä, missä määrin ulkopiiriläiset voivat tutkia ja ymmärtää sisäpiiriläisiä (McCutcheon 2018, 100). Omassa työssäni olen sekä aiheeni sisä- että ulkopuolella, ja sisäpiiriymmärrykseni Neljännessä tiestä auttaa minua jäsentämään, tulkitsemaan ja analysoimaan aineistoani.

Sitten aineistoni keräämisen lopetin vuonna 2011 aktiivisen osallistumisen Neljännen tien ryhmien toimintaan, kuitenkin hyvät välit niihin ja Toropaiseen säilyttäen. Vuonna 2017 aloitin ryhmätoiminnan uudelleen, vaikkakaan en ole ollut toiminnassa yhtä aktiivisesti mukana kuin aiemmin. Olen myös vuonna 2019 käynyt tapaamassa Toropaista kaksi kertaa ja puhunut tuolloin hänen kanssaan pro gradu -tutkielmastani.

2. Teoreettinen viitekehys

2.1. Toimijuus

Lumottu toimijuus

Kuten Karlyn Campbell (2005) ja Laura Ahearn (2001) ovat muiden ohessa todenneet, on toimijuus monimerkityksellinen käsite, jolla voidaan viitata moniin asioihin. Analyysissäni käytän ensisijaisesti lumotun toimijuuden käsitettä siten, kuten sitä ovat Terhi Utriainen ja Tiina Mahlamäki käyttäneet (Mahlamäki & Utriainen 2019; Utriainen 2014; 2016; 2017). Mahlamäen ja Utraisen artikkelissa Esoteeristen naisten lumottu toimijuus (2019, 20) on toimijuus määritelty seuraavasti:

Toimijuudella tarkoitamme subjektin kykyä ja kokemuksia siitä, että hän voi vaikuttaa elämänsä kulkuun. Toimijuus merkitsee jonkin tärkeän asian aikaansaamista koetussa ympäristössä ja suhdeverkostoissa. Toimijuus kytkeytyy subjektin itseymmärrykseen ja identiteettiin sekä määrittyy suhteessa toisiin ihmisiin ja erilaisiin toiminnan verkostoihin.

Mahlamäki ja Utriainen toteavat, että toimijuutta reunustavat, rajaavat ja tukevat asiat eivät aina ole vain ihmisiä ja yhteiskunnallisia rakenteita. Myös muunlaiset sosiaalisen ympäristön ja kulttuurin tunnustamat toimijat voivat olla erilaisissa suhteissa ihmissubjektin kanssa. Näitä toimijoita voivat olla mm. erilaiset jumaluudet, henget, ja katsomukselliset käsitykset. Jaettu toiminta ei-inhimillisten toimijoiden kanssa pitää sisällään kokemuksen yhdessä asioiden aikaansaamisesta ja siihen liittyy usein lumoa. Mahlamäen ja Utraisen mukaan ”lumottu toimijuus toteutuu maailmassa, joka on henkisen todellisuuden lävistämä ja ympäröimä, jossa mikään ei ole sattumaa vaan kaikki on osa suurempaa, tätäkin elämää laajempaa kokonaisuutta”. (Mahlamäki & Utriainen 2019, 20-21.)

Lumo on kokemusta ja käsitystä siitä, että yksilö ei toimi yksin vaan että hänellä on apunaan näkymättömiä tai muuten erityisiä voimia, jotka ovat eri tavoin läsnä myös arjessa (Utriainen 2017, 18; 2016, 47, 50). Lumolla viitataan myös merkitystä luoviin harjoitteisiin ja toimintoihin, joissa yksilö on tekemisissä ei-empiirisesti todennettavien voimien tai entiteettien kanssa, joihin yksilö jollain tapaa uskoo ja joita hän käyttää sekulaarissa elämässään saadakseen erilaisia asioita tapahtumaan (Utriainen 2011, 421).

Ahearn toteaa ei-inhimillisiin toimijoihin liittyen, että ”on tärkeää kysyä kuinka ihmiset itse käsittävät oman toimintansa ja kuuluvatko heidän selitystensä mukaan vastuu tapahtumista yksilöille, kohtalolle, jumaluuksille, tai muille elollisille tai ei-elollisille voimille” (Ahearn 2001, 113). Utriainen toteaa tämän pohjalta, että toimijuus ei välttämättä rajoitu vain ihmisiin, vaan että se usein pitää sisällään myös ei-inhimillisiä toimijoita, voimia ja entiteettejä (Utriainen 2014, 239). Utriainen viittaa myös Rosi Braidottiin (2008, 16), joka korostaa, että ”postsekulaari käänne kulttuurissa kutsuu meitä huomioimaan muita kuin inhimillisiä toimijoita ja aspekteja ymmärtääksemme subjektiivisuuden ja toimijuuden täydessä laajuudessaan, moninaisuudessaan ja implikaatioissaan” (Utriainen 2014, 239). Ajatus ei-inhimillisistä toimijoista tuleekin heti esiin kun alan analysoida aineistoani lumotun toimijuuden näkökulmasta.

Lumottu toimijuus on eri tavoin jaettua toimijuutta. Tämä voi tarkoittaa toimintaa muiden ihmisten kanssa, mutta myös edellämainittujen ei-inhimillisten toimijoiden kanssa. Tällainen jaettu toimijuus muuntaa ja tukee henkilökohtaista toimijuutta monin tavoin. Yksilö voi kokea olevansa suhteessa ei-inhimillisiin

toimijoihin, kysyvänsä niiltä neuvoa, kertovansa niille jotain, jakavansa niiden kanssa jotain. (Utriainen 2014, 248.) Tämä on yksilöä voimaannuttavaa ja tällaiseen toimintaan liittyy myös lumottua retoriikkaa. Utriainen toteaa, että ”kuten identiteetti, myös toimijuus on usein tärkeässä määrin narratiivinen ja retorinen luomus, ja narratiivinen toimijuus on tärkeä toimijuuden muoto itsessään”. (Utriainen 2014, 248-249.)

Jo Utriaisesta tekemä tutkimus toimijuudesta suomalaisten naisten enkelihenkisyydessä tarjoaa mielenkiintoista vertailupintaa omalle työlleni. Toropaisen henkisyys sijoittuu osittain samaan postsekulaariin new age- tai uushenkiseen maastoon kuin mihin Utriaisesta enkelihenkisyyden harjoittajat sijoittuvat, mutta Toropaisella löytyy toimijuudesta tämän lisäksi selkeämmin esoteerisia ulottuvuuksia. Enkelihenkisyyden harjoittajia ja Toropaista yhdistää myös kehollisuuden merkitys osana toimijuutta. Myös tässä lumotun toimijuuden ulottuvuudessa nojaan Utriaisesta tutkimukseen (Utriainen 2011). Tämä on toinen lumotun toimijuuden nökökulma, jonka kautta analysoin aineistoani.

Uskonto tai uskonnollisuus voidaan ymmärtää tapana lähestyä omaa tulevaisuutta, tai ”kohtaloa” sekä passiivisella (fatalistisella) että aktiivisella tavalla. Mikäli suhde tulevaisuuteen tai kohtaloon pitää sisällään vuorovaikutusta tai dialogia sen kanssa, voi kohtalon ymmärtää tunteena suunnasta tai merkityksestä elämässä, mihin osittain sisältyy myös ihmisen oma asiaan liittyvä toiminta. Tämä ei pidä sisällään vain ihmisen mielen toimintaa, vaan myös heidän aistivat ja asialle omistautuneet kehonsa. Tällainen toiminta on tyypillisempää naisille kuin miehille, mutta se on joka tapauksessa uskonnollisesti oman kehon kautta koettua ja harjoitettua toimijuutta. Lumottu kehollinen toimijuus pitää sisällään erilaisia käytännöllisiä, retorisia ja mielikuvituksellisia välitiloja, joissa merkitystä luovia harjoitteita tehdään ja joissa erilaisia prosesseja tapahtuu. Keho on tärkeä lumon aspekti tai fokus, sillä lumoutuminen tapahtuu siinä. Kehon osille annetaan tässä prosessissa uusia nimiä ja merkityksiä, tai kehoja harjoitetaan tai niitä käsitellään sellaisilla menetelmillä, joiden nähdään tuovan niihin uusia aspekteja tai voimia. (Utriainen 2011, 419, 420, 421.)

Utriainen jakaa lumotun kehollisen toiminnan kolmeen luokkaan: 1) kehojen ulkoinen muokkaus, 2) kehojen harjoittaminen, ja 3) kehojen ja mielen/sielujen uudelleen käsittäminen tai kuvittelemisen. Kehojen ulkoinen muokkaus viittaa ulkoisesti tapahtuvaan itsen uskonnolliseen merkityksellistämiseen (esim.

pukeutumisen, tatuointien tai lävistyksen keinoin). Kehojen harjoittaminen viittaa argumentaatioon ja kehollisiin tekniikoihin, kuten jooga, meditaatio, tai parantavien voimien tai energioiden kanssa toimiminen. Näihin tekniikoihin liittyy niiden voimaannuttava yhdistäminen ylikuonnollisiin olentoihin, transsendenttiin, jne. Kehojen ja mielien/sielujen uudelleen käsittämällä ja kuvittelemällä viitataan harjoitteisiin, joissa em. asiat nähdään ja käsitteellistetään toisin kuin länsimaisessa sekulaarissa ajattelussa yleensä. Esimerkkinä tästä käy vaikkapa erilaiset vaihtoehtoiset parannusmuodot, joissa voi esiintyä uskonnollista kieltä ja joissa korostetaan kokonaisvaltaisuutta, holismia. (Utriainen 2011, 423-425.)

Kaikkiin näihin kehollisen toimijuuden luokkiin kuuluu kokemus lumosta ja merkityksellisyyden tunteesta, siitä, että yksilö tekee jotain erityistä. Niihin liittyy kokemus oman kohtalon toimijana, agenttina, olemisesta. Yksilö kokee niissä, että hän voi ainakin vaikuttaa omaan tulevaisuuteensa tai kohtaloonsa, jos ei täysin päättää siitä. Yksilö voi samaan aikaan toivoa olevansa huolenpidon, myötätunnon, armon ja parantavan kosmisen voiman tai voimien vastaanottaja. (Utriainen 2011, 427.)

Suhteutan omaa analyysiäni Utraisen tutkimukseen enkelihenkisyydestä, koska siinä kiteytyy monia postsekulaarin henkisyyden piirteitä. Osa näistä sopii myös Toropaiseen, mutta osittain niitä vasten on mahdollista piirtää kuvaa hieman erilaisista toimijuusmalleista.

Kollektiivinen toimijuus

Kollektiivisen toimijuuden suhteen nojaan työssäni Albert Banduraan (2000; 2001) sekä Tuija Hovin (2014) huomioihin Banduran teoriasta. Banduran teoria on sosiokognitiivinen ja se painottaa toimijuuden kollektiivista luonnetta, tai jaettua toimijuutta. Tässä teoriassa painotetaan yksilöllisten toimijoiden riippuvuutta toisistaan, kollektiivista toimijuutta jaettujen uskomusten pohjalta. Myös mm. Campbell ja Ahearn ovat kirjoittaneet sosiaalisten rakenteiden merkityksestä, kollektiivisesta tai jaetusta toimijuudesta (Campbell 2005; Ahearn 2001).

Bandura jakaa toimijuuden kolmeen luokkaan: 1) henkilökohtaiseen, 2) proxy- eli valtuutettuun, ja 3) kollektiiviseen toimijuuteen. Henkilökohtainen toimijuus viittaa yksilöön, joka pyrkii vaikuttamaan maailmassa asioihin omien kognitiivisten, motivationaalisten ja tunneprosessiensä pohjalta. Yksilöt eivät kuitenkaan aina pysty

kontrolloimaan elämäänsä vaikuttavia asioita, minkä vuoksi he pyrkivät vaikuttamaan niihin eri tavoin muiden ihmisten avulla (proxy-toimijuus). Kollektiivinen toimijuus liittyy suoraan proxy-toimijuuteen; yksilöt eivät elä täydellisessä autonomiassa vaan he tarvitsevat toisiaan ja yhteisiä ponnistuksia saavuttaakseen erilaisia asioita. Tällaisessa toimijuuden verkossa yksilöt sekä tuottavat sosiaalisia systeemeitä että ovat niiden tietynlaisia tuloksia tai ilmentymiä. Jaetut uskomukset kyvystä saada aikaan haluttuja asioita ovat kollektiivisen toimijuuden ytimessä. (Bandura 2001; 2000, 75-76.)

Hovi huomauttaa, että Banduran teoria on relevantti myös uskonnollisen elämän suhteen. Kun uskovaiset esimerkiksi rukoilevat korkeampaa voimaa jonkin epämieluisan asiantilan muuttamiseksi, vetoavat he proxy-toimijaan. Tämä idea on Hovin mukaan analoginen Stanley Milgramin toimijallisen tilan (agentic state) -teoriaan, jossa yksilö ei ole itse agentti, vaan jonkin ulkopuolisen toimijan alainen toimija (Milgram 1969, 133). Uskonnollisessa kontekstissa tämä tarkoittaa jonkin korkeamman voiman alaisena olemista. Tässä tilassa henkilö on korkeamman voiman kuuliainen välikappale, joka toimii tämän korkeamman voiman valtuuttamana, eli proxy. (Hovi 2014, 183.) Hovi tekee myös huomioita kollektiivisesta toimijuudesta uskonnollisessa kontekstissa, mm. sen, että ”mitä vahvempi jaettu usko kollektiiviseen tehokkuuteen on, sitä motivoituneempia ihmiset ovat pitämään kiinni pyrkimyksistään esteistä huolimatta” (Hovi 2014, 184). Olen soveltanut Banduran teoriaa analysoidessani Toropaisen osallistumista erilaisiin henkisiin ryhmiin, erityisesti Neljännen tien ryhmään.

Lumotun toimijuuden käsite sopii luontevasti aineistooni, sillä toimijuus Toropaisella näyttäytyy ennenkaikkea lumottuna. Samalla lumottu toimijuus Toropaisella kuitenkin eroaa merkittävällä tavalla vaikkapa sellaisesta lumotusta toimijuudesta, jota Utriainen on analysoinut ja kuvannut enkelihenkisyyttä koskevassa tutkimuksessaan. Teenkin työssäni jonkin verran vertailua Toropaisen lumotusta toimijuudesta Utraisen tutkimien enkeliuskoisten naisten lumottuun toimijuuteen. Kollektiivisen toimijuuden käsite taas antaa mielenkiintoista lisäulottuvuutta toimijuuteen Toropaisen henkisessä työssä.

2.2. New age ja länsimainen esoteria

Koska niin new age, länsimainen esoteria kuin Neljäs tie kontekstualisoivat Toropaisen

toimijuutta, ja koska tulen viittaamaan niihin analyysiluvussa, esittelen niitä seuraavaksi lyhyesti. Tämän kontekstualisoinnin avulla syvennän kuvaa siitä, millaista Toropaisen toimijuus on.

Akateemisessa tutkimuksessa new age on kattotermi, josta on kirjoitettu 1980-luvulta lähtien. Käsitteen alle lasketaan suuri määrä löyhästi organisoituneita henkisiä ideoita ja käytänteitä, mm. kanavointia, astrologiaa ja ennustamista. (Sohlberg & Kokkinen 2020, 277; ks. myös Häkkinen & Iitti 2015, 15.)

New age -käsitteeseen on liitetty myös käsitteet ”new age -henkisyys”, ”new age -liike”, ja ”new age -uskonto”. Eräs syy, miksi new age -käsitettä on kritisoitu, on sen inklusiivisuus. Käsite on melko väljä ja siihen on sisällytetty suuri joukko erilaisia ideoita ja harjoitteita. (Granholm 2008b; ks. myös Häkkinen & Iitti 2015, 15.) Suomessa new agea on käytetty joskus uushenkisyyden synonyyminä (Sohlberg & Kokkinen 2020, 270).

Michael York on paikantanut new age -liikkeen alun Uuden-Englannin transsendentalisteihin ja Amerikan metafyyssiseen traditioon (York 1995, 33), Paul Heelas Kaliforniaan 1940- ja 1950-lukujen vaihtokulttuuriin (Heelas 1996, 49-50), ja James Lewis ja Gordon Melton Yhdysvaltojen 1960- ja 1970-lukujen vastakulttuuriin (Lewis & Melton 1992, xi; ks. myös Häkkinen & Iitti 2015, 15-16).

New age -käsite pitää yleensä sisällään idean, että ihminen on osa suurta henkistä kokonaisuutta jossa ”kaikki on yhtä”. Käsitteeseen on liitetty yksilöllinen transformaatio, holistisuus, optimistisuus, sekä intuition painotus. Liikkeen on nähty olevan kriittinen niin kristinuskoa kuin länsimaista materialismia ja rationaalisuuden painotusta kohtaan. (Heelas 1996, 225-226; Melton 1990, 1992, 18-19; Hanegraaff 1996, 515-516; ks. myös Häkkinen & Iitti 2015, 16.)

New agea on tutkittu kahdesta näkökulmasta: sosiologisesta ja historiallisesta. Näistä sosiologinen näkökulma on noussut historiallisen näkökulman jälkeen. Meltonin sosiologisessa näkökulmassa new age korostaa itsen uudistamiskokemusta (experience of transformation). (Melton 1990; ks. myös Häkkinen & Iitti 2015, 16.) Heelaksen sosiologisessa näkökulmassa new age määritellään itseä korostavaksi henkisyudeksi (self-spirituality), jossa jumaluus on löydettävissä yksilöstä itsestään. Heelaksen mukaan new age on reaktiota moderniin yhteiskuntaan ja sen rakenteen pyhittämistä tai

henkistämistä. (Heelas 1996, 517, 520, 521-522; ks. myös Häkkinen & Iitti 2015, 16.) Granholmin mukaan new agen määritelmä on painottunut sosiologisesti, minkä seurauksena käsitteen historiallinen ymmärrys on kärsinyt. Tämän vuoksi Granholm kutsuu new agea ”länsimaisen esoterian massapopularisoinniksi”. (Granholm 2008b; ks. myös Häkkinen & Iitti 2015, 15.)

New agen tutkimisen historiallista näkökulmaa edustaneen Hanegraffin mukaan new age on länsimaisen kulttuurin rationalismin ja materialismin kritiikkiä. Hanegraffin mukaan new age on traditionaaliseen esoteriaan pohjautuvaa psykologisoitua ja sekularisoitua esoteriaa, minkä vuoksi hän näkee new agen ja länsimaisen esoterian paradigmojen olevan limittäisiä. (Hanegraaff 1996, 517, 520, 521-522; ks. myös Häkkinen & Iitti 2015, 16.)

Vaikutusvaltaisimman länsimaisen esoterian määritelmän on tehnyt Antoine Faivre, jonka mukaan länsimainen esoteria on kokoelma sellaisia ”henkisiä virtauksia modernissa ja nykyaikaisessa länsimaaisessa historiassa, jossa on tietty sama ajattelutapa, joka on sen yhteinen nimittäjä” (Faivre 1998, 2). Faivren mukaan näitä henkisiä virtauksia määrittää neljä välttämätöntä ja kaksi täydentävää tekijää. Määritelmälle välttämättömät, luontaiset tekijät, muodostuvat 1) maailmankaikkeutta ohjaavista korrespondeista eli vastaavuuksista, 2) elävästä luonnosta viisauden tyysijana, 3) mielikuvituksen tärkeydestä tiedon välittämisessä näkyvän ja näkymättömän maailman välillä, ja 4) transmutaation tavoitteesta, jolla tarkoitetaan niin henkistä kasvua kuin ideoiden tai asioiden muuttamista kehittyneempään muotoon. (Faivre 1994, 10-15; von Stuckrad 2008, 225; Kokkinen & Mahlamäki 2020, 19; ks. myös Häkkinen & Iitti 2015, 13.)

Vastaavuuksien idea viittaa hermeettiseen mikrokosmos-makrokosmos ajatteluun ”kuten yläpuolella, niin myös alapuolella”. Tämä pitää sisällään magiaa, astrologiaa, ja henkistä alkemiaa. Elävän luonnon käsitykseen kuuluu, että luonto kokonaisuutena on elävä olento. Sitä voidaan tämän käsityksen mukaan lukea kuin kirjaa tai sen kanssa voidaan olla vuorovaikutuksessa aktiivisesti mm. magian keinoin. Mielikuvitus on ”sielun elin”, jota tarvitaan magiassa. Näkyvän ja näkymättömän maailman välikappaleena olo tarkoittaa kommunikaatiota erilaisten entiteettien kanssa, jotka välittävät tietoa absoluuttisesta totuudesta. Transmutaatiolla tarkoitetaan muutoksen ja uudelleensyntymän prosessia, jota esoterian harjoittajat käyvät läpi.

(Faivre 1994, 10-15; von Stuckrad 2008, 225; Kokkinen & Mahlamäki 2020, 19; ks. myös Häkkinen & Iitti 2015, 13.)

Täydentävät elementit, tai suhteelliset ominaispiirteet, jotka Faivren mukaan liittyvät esoteriaan, ovat tiedon erityiset välittämisen muodot ja eri traditioiden sopusointuinen tarkastelu. Erityiset tiedon välittämisen muodot viittaavat siihen, että opettaja tai ryhmä välittää oppilaalle esoteerista tietoa. Eri traditioiden sopusointuinen tarkastelu tarkoittaa pyrkimystä löytää eri henkisten traditioiden takaa yhteinen perimä. Tätä kutsutaan perennialismiksi. (Faivre 1994, 10-15; Kokkinen & Mahlamäki 2020, 19; von Stuckrad 2008, 225; ks. myös Häkkinen & Iitti 2015, 13.)

Faivren mukaan länsimainen esoteria muotoutui renessanssin aikana. Hänen määritelmänsä mukaan länsimainen esoteria pitää sisällään ”okkultisia tieteitä” (astrologia, alkemia ja magia), uusplatonista ja hermeettistä ajattelua, sekä lähinnä protestanttista teosofiaa. Näiden lisäksi Faivren määritelmästä löytyy perennialismi, ajatus eri traditioiden yhteisestä perimästä. (Hanegraaff 1996, 386-388; von Stuckrad 2008, 224.)

Faivren tiukan normatiivista määritelmää käytetään edelleenkin, vaikka se ei enää hallitsekaan tutkimuksen kenttää. Määritelmää on kritisoitu mm. sen eksklusiivisuudesta, sillä se jättää ulkopuolelleen ajallisesti antiikin ajan, keskiajan sekä modernin tai postmodernin ajan. Faivren määritelmän ulkopuolelle jäävät niin ”pakana”-tradition, buddhalaisuuden, hindulaisuuden, islamin kuin juutalaisuudenkin vaikutus länsimaiseen esoteriaan. (Granholm 2008a, 50-51; von Stuckrad 2008, 226; Kokkinen & Mahlamäki 2020, 19; ks. myös Häkkinen & Iitti 2015, 14.)

Faivren jälkeen ovat esoteriaa määritelleet uudelleen mm. Wouter J. Hanegraaff ja Kocku von Stuckrad. Hanegraaff edustaa tutkimuksessa historiallisesti suuntautunutta koulukuntaa ja hän onkin kritisoinut Faivren länsimaisen esoterian määritelmää tältä pohjalta. Hanegraaff kutsuu valistuksen jälkeistä esoteriaa okkultismiksi. Okkultismilla Hanegraaff tarkoittaa esoteriaa, joka on syntynyt modernisaation mukanaan tuomien muutospaineiden kautta. Esoteerikot, tai okkultistit, joutuivat modernisaation vuoksi muuntamaan oppejaan suhteessa tieteelliseen maailmankuvaan. Siinä missä kristinuskon oli aiemmin ollut suuressa määrin kasvualusta esoteerisille ideoille, alkoivat uskontotiede ja idän uskonnot nyt myös vaikuttaa esoteriaan. Myös kehittymässä oleva psykologian tieteenala ja erilaiset evoluutioteoriat vaikuttivat esoterian

uudelleenmuotoutumiseen. (Kokkinen & Mahlamäki 2020, 20-21.) Tämä näkyy hyvin myös työssäni tärkeässä roolissa olevassa Neljännessä tiessä.⁷

Von Stuckrad edustaa esoteerisuuden tutkimuksen typologisesti suuntautunutta koulukuntaa. Stuckrad kiinnittää esoterian määritelmässään huomiota laajempiin länsimaisen kulttuurin kokonaisuuksiin, identiteettejä muodostaviin kulttuurisiin käytänteisiin ja prosesseihin. Stuckradin mukaan esoteria onkin rakenteellinen elementti. Kyseessä on länsimaisessa kulttuurissa käytetty diskurssi, joka sisältää ”korkeampaa tietoa” ja menetelmiä tämän tiedon saamiseen. Tällaiseen diskurssiin kuuluu jumalallinen henkilökohtainen kokemus ja vuorovaikutus korkeampien olentojen kanssa. Stuckradin mukaan tällaiseen esoteerisuuteen liittyi usein käsitys ontologisesta monismista. (Stuckrad 2005a; 2005b; 2008; Kokkinen & Mahlamäki 2020, 24.)

Stuckradin määritelmässä esoteerisuus on osa laajempaa tulkintakehystä, jolla tarkastellaan länsimaisen kulttuurin monimuotoisuutta ja sen elementtejä. Tämän vuoksi Stuckradin määritelmä on hyvin inklusiivinen, mutta se tarjoaa kuitenkin hyödyllisen näkökulman niin renessanssin kuin sen jälkeisen ajan länsimaisen esoterian tutkimiseen. Tämän vuoksi Stuckradin määritelmä tarjoaa mm. Neljännen tien tutkimuksen suhteen liikkumatilaa, jota Faivren määritelmässä ei ole.

2.3. Neljäs tie

Neljäs tie (johon viitataan usein myös sanalla ”Työ”, ”Work”) on tärkein esoteerinen liike, jonka sisään Toropaisen toimijuus aineistossani kontekstualisoituu. Käyn seuraavassa läpi Neljännen tien henkisen työn perusideoita siinä määrin, kuin ne ovat relevantteja työni analyysikappaletta varten.

Liikkeen perustajan, George Ivanovits Gurdjieffin (c. 1866–1949), ideoista löytyy vaikutteita ortodoksikristinuskosta, buddhalaisuudesta, kabbalasta, sufismista, kuin myös idän ja lännen erilaisista yleisistä esoteerisista ajatuksista (Cusack & Sutcliffe 2015, 109, 110; Cusack 2011, 82; Wellbeloved 2005, xxviii; ks. myös Iitti 2009, 15). Neljännen tien ideat ovat synkretistinen kokonaisuus kosmologiaa, psykologiaa, evoluutioteoriaa, sekä yleisesti ottaen teoriaa ja käytäntöä, jonka tarkoitus on auttaa

⁷ Neljännen tien oppi sisältää paljon henkiseen evolutioon ja psykologiaan liittyviä ideoita, kuten luvussa 2.3 (Neljäs tie) tuon esiin.

ihmisiä heidän pyrkimyksissään "muistaa itsensä" (Speeth 1989, 43, 31-33, 50; ks. myös Iitti 2009, 15).

Luomisen säde

Gurdjieffin opin mukaan ihmiset elävät hyvin haastavissa olosuhteissa, mitä tulee heidän mahdolliseen henkiseen, tai tietoiseen kehitykseensä. Vaikka Gurdjieffin mukaan ihmisillä on tietoiseen kehitykseen potentiaalia, on kehitys äärimmäisen vaikeaa. Tämä johtuu siitä, että Maata hallitsevat Gurdjieffin opin mukaan monet kosmiset lait, joiden alaisuudessa ihmiset elävät ja joiden vuoksi ihmisten toiminta on hyvin mekaanista. Platonin kuuluisa luolavertaus (Platon 2007, 247), jossa ihmiset luulevat todellisuuden varjoja todellisuudeksi, on tässä suhteessa melko samanlainen Gurdjieffin näkemyksen kanssa. Näissä olosuhteissa ihmisen kehitys on mahdollista vain, jos ihminen ymmärtää tämän asioiden tilan ja alkaa tehdä itseensä kohdistuvaa tietoista ponnistelua muiden ihmisten kanssa, joilla on samanlainen käsitys ihmisenä olemisen tilasta ja jotka pyrkivät samantapaiseen omakohtaiseen tietoiseen kasvuun. (Wellbeloved 2005, 193-194, Speeth 1989, 19-20, ks. myös Iitti 2009, 15-16.)

Gurdjieffin käsitys ihmisen paikasta kosmoksessa on hyvin samantapainen uusplatonilaisen Plotinuksen (Plotinus 1991) oppien kanssa. Gurdjieffin mukaan kosmos koostuu Absoluutista ja sitä alemmista tasoista. Ihmisen kehityksen kannalta nämä tasot rajautuvat mielekkäästi Absoluutin ja oman Kuumme välille. Kaikki Absoluutin alapuolella olevat tasot ovat emanaatioita Absoluutista, ja niitä hallitsevat kasvavassa määrin useammat lait. Siinä missä Absoluuttia koskee yksi tällainen laki, koskee Maata 48 lakia. Kaikki nämä tasot yhdistää ns. luomisen säde, jonka kautta ihminen voi tietoisesti kehittyä, pyrkiä vapautumaan häntä hallitsevista voimista. (Needleman 1992, 365; Wellbeloved 2005, 171; Speeth 1989, 20-21; ks. myös Iitti 2009, 16; liite 1.)

Teoria luomisen säteestä tuo hyvin esiin sen, että Gurdjieffin opin mukaan ihmisellä on "energioiden muuntajana" hyvin tietynlainen rooli olemassaolossaan. Tämän teorian kautta Gurdjieffin psykologiset opetukset yhdistyvät oleellisesti kosmologiaan, metafysiikkaan ja tietyllä tapaa myös biologiaan. (Needleman 1992, 364; Nicolescu 1998, 37-38; ks. myös Iitti 2009, 16.)

Kolmen ja seitsemän laki

Edellä mainituista laeista kaikkein yleisin on Gurdjieffin mukaan ns. kolmen laki. Tämä laki toimii kaikissa tilanteissa, kaikkialla, aina luomisen säteen alusta sen loppuun saakka. Kyseisen lain mukaan kaikki ilmiöt ovat kolmen perustavan voiman ilmentymää. Näitä voimia kutsutaan aktiiviseksi, passiiviseksi ja neutraloivaksi, tai vaihtoehtoisesti pyhäksi vahvistavaksi, pyhäksi kieltäväksi ja pyhäksi neutraloivaksi voimaksi. Minkä tahansa uuden asian luominen vaatii näitä kaikkia kolmea voimaa. Ilman neutraloivaa voimaa aktiivinen ja passiivinen voima eivät voi muotoutua miksikään uudeksi. Tämä pätee Gurdjieffin mukaan myös ihmisen tietoisuuden kehitykseen: ilman neutraloivaa kolmatta elementtiä ihmisen tietoisuus asioista pysyy asioiden dualistisessa havaitsemisessa. (Cusack 2011, 75-76, 91; Speeth 1989, 22-23; Wellbeloved 2005, 122; ks. myös Iitti 2009, 16.)

Kun edellä mainitut kolme voimaa toimivat yhdessä, syntyy jotain uutta ja neutraloivasta voimasta tulee aktiivinen uudessa olosuhteessa. Tässä vaiheessa toinen perustava laki, ns. seitsemän laki alkaa toimia. Seitsemän laki selittää, miksi joku alkava asia ei jatku loputtomiin, vaan on epälineraarinen ja järjestelmällisen epäjatkuva. Esimerkkinä tästä on Gurdjieffien mukaan mm. sävelasteikko, jossa ilmenevät askeleet ovat epäsymmetrisiä. Do, re ja mi ovat yhtäläisen erillään toisistaan, mutta mi:n ja fa:n välillä on täyden askeleen sijaan puolikas askel. Skaalan jatkuessa sol:n, la:n ja si:n välillä on jälleen täysi askel, mutta si:n ja do:n välillä on jälleen vain puolikas askel. Seitsemän lakia voidaan kutsua myös ns. shokin laiksi, millä tarkoitetaan, että jos edellämäinittujen puolikkaiden askelten kohdalla tilanteeseen pääsee vaikuttamaan ylimääräinen energia, on asioiden kehitys eri asiantiloista toisiin mahdollinen. Gurdjieffin mukaan ihmisen luontoon kuuluu mahdollisuus edetä tietoisella työllä näitä oktaaveja ylöspäin, aina Absoluuttiin asti. (Speeth 1989, 23-24; Wellbeloved 2005, 121-124; ks. myös Iitti 2009, 16-17.)

Enneagrammi

Kolmen ja seitsemän laki on Gurdjieffin opissa kiteytetty symboliin, joka tunnetaan enneagrammina. Enneagrammi on Neljännen tien keskeisin symboli. (Cusack 2011, 76; 2013; 2020; Wellbeloved 2005, 60; liite 2.)

Enneagrammi on ympyrä, joka on jaettu yhdeksään yhtä suureen osaan. Enneagrammin pisteet 9, 6 ja 3 muodostavat kolmion, joka edustaa kolmen lakia. Pisteet 1, 2, 4, 5, 7 ja 8 yhdessä alkupisteen 9 kanssa taas edustavat seitsemän lakia. Koska symbolin nähdään pitävän sisällään kaikkialla luomisen säteessä ilmenevät oleelliset lait, nähdään symbolia voitavan käyttää kaikkien mahdollisten prosessien opiskelelussa. (Bennett 1983, 2-3.) Seitsemän lakiin sisältyvien "shokkikohtien" tietoinen käyttö on avain henkiseen tai tietoiseen itsen kehittämiseen, ja tämän ilmiön nähdään olevan takana kaikissa esoteerisissa menetelmissä (Cusack 2013; 2020; Speeth 1989, 25, 28; Wellbeloved 2005, 60-63; ks. myös Iitti 2009, 17).

Gurdjieffin mukaan enneagrammi sisältää koko hänen opetuksensa, eikä sitä voi löytää muualta kuin hänen opetuksestaan (Wellbeloved 2004, 65-66). Cusack kuitenkin huomioi, että Enneagrammin alkuperää voi jäljittää mm. kristillisiin, sufilaisiin ja kabbalistisiin lähteisiin (Cusack 2013; 2020, 31).

Ihmisen yleinen tila

Gurdjieffin psykologisia ideoita tarkasteltaessa on tärkeää huomioida, millaisena niissä pidetään ihmisen tilaa sellaisena kuin se on nyt, ja toiseksi, millainen tilamme voisi olla, jos pystyisimme käsittämään tietoisesta kasvun mahdollisuutemme (Ouspensky 1981, 6). Tähän liittyy oleellisesti Gurdjieffin käsitys yksilön tietoisesta läsnäolosta, tai yksilön tietoisuuden tasoista, joka on Gurdjieffin opetuksessa hyvin keskeisessä asemassa, mutta jota on samalla vaikea suhteuttaa tavanomaisiin psykologisiin tai kulttuurisiin typologioihin (Needleman 1992, 360; ks. myös Iitti 2009, 17).

Gurdjieffin mukaan ihmisen todellinen tila on hyvin erilainen siitä, millaisena ihmiset sitä keskimäärin pitävät. Tämä pätee erityisesti sellaisiin asioihin kuin oma identiteetti, vastuullisuus ja vapaa tahto. Yleisesti ihmisillä on mm. käsitys, että kun he puhuvat itsestä, he puhuvat yhdestä minästä, joka pysyy samana tunnista tuntiin ja päivästä päivään. Yleisesti ihmiset myös ajattelevat, että he ovat kykeneviä olemaan vastuullisia ja että heillä on suhteellisen vapaa tahto. Gurdjieffin mukaan meillä ei kuitenkaan ole yhtä minuutta, vaan suuri joukko erilaisia ristiriitaisia minuuksia. Illuusiota yhdestä minuudesta pitävät yllä sellaiset asiat kuin kehomme, nimemme ja monet mekaaniset tapamme, joiden kautta tunne yhdestä minästä pysyy yllä. Gurdjieffin puskureiksi nimeämät puolustusmekanismimme pehmustavat siirtymiämme yhdestä

minuudesta toiseen niin, että asiaan liittyvät ristiriitaisuudet eivät pääse häiritsemään mieltämme. (Ouspensky 1981, 11-13; Speeth 1989, 31-32; Tart 1998, 117; Wellbeloved 2005, 102, 222, 179; ks. myös Iitti 2009, 17-18.)

Gurdjieffin mukaan ihmisen psykologinen toiminta on siis sekä epäyhdenmukaista että mekaanista. Eri hetkinä toimivat ihmisen eri minuudet ovat Gurdjieffin mukaan täysin mekaanisten lakien alaisina. Ihminen ei tämän näkemyksen mukaan pysty valitsemaan, mikä minuus milloinkin toimii, vaan ulkoiset tekijät, satunnaiset assosiaatiot ja yksilön henkilöhistoria määräävät asian. Ihmisellä ei siis ole vapaata tahtoa. Hänellä ei ole perustavassa mielessä kykyä tehdä asioita tai edes olla aidosti olemassa, eikä hän tämän vuoksi kykene olemaan aidosti vastuullinen. Hän ei tee asioita – asiat sen sijaan tapahtuvat hänelle. Gurdjieff kutsuikin ihmistä yleisesti ottaen koneeksi. (Cusack 2011, 76, 77; Ouspensky 1981, 13; Speeth 1989, 31-32; Decant 1998, 239, 240-241) Toisin kuin aikalaisensa B.F. Skinner ja muut behavioristit, joiden teorioita Gurdjieffin ideat paljon muistuttavat (Webb 1980, 536), Gurdjieff ei kuitenkaan pitänyt ihmisen tilaa sellaisena, etteikö ihminen voisi jossain määrin vapautua mekaanisuudestaan. Mekaanisuudesta vapautuminen vaatii Gurdjieffin mukaan kuitenkin pitkää ja vaativaa työtä. (Needleman 1992, 363; Speeth 1989, 33; ks. myös Iitti 2009, 17-18.)

Ihmisen "kolmet aivot"

Rakenteellisesti Gurdjieffin psykologisissa ideoissa ovat tärkeässä asemassa ihmisen eri keskukset, tai ”kolmet aivot”, kuten Gurdjieff niitä kutsuu teoksessaan *Beelzebub's Tales to His Grandson* (Gurdjieff 1950; Cusack 2011, 75). Nämä kolme keskusta ovat kerroksittaiset ja niillä on omat erityiset toimintonsa (Liite 3). Ylin keskus on älyllinen, keskimmäinen emotionaalinen, ja alin keskus pitää sisällään kolme eri osa-aluetta (liike, vaistot, seksuaalisuus). Näiden keskusten tai ”aivojen” lisäksi ihmisellä on myös kaksi muuta keskusta, korkeampi älyllinen ja emotionaalinen keskus. Nämä keskukset toimivat ihmisillä kuitenkin yleisesti ottaen täysin satunnaisesti, tai ne eivät toimi ollenkaan. Edellämainitut kolme keskustakin toimivat ihmisillä yleisesti vajavaisesti ja epäharmonisesti suhteessa toisiinsa. Tavanomaisessa tilassa nämä keskukset eivät tee oikein omia tehtäviään, ne puuttuvat toisten keskusten toimintoihin, vuotavat omaa energiaansa ja varastavat toisten keskusten energiaa itselleen. Tämän seurauksena

ihminen ei tavanomaisessa tilassaan pysty kehittämään korkeampia energioita, joiden kautta korkeampi äly- ja tunnekeskus voisivat alkaa toimia ja ihminen henkisesti tai tietoisesti kehittyä. (Wellbeloved 2005, 33-35; Needleman 1992, 370; Speeth 1989, 33, 35; ks. myös Iitti 2009, 19-20.)

Gurdjieff puhui keskusten suhteista toisiinsa käyttäen hyvin samantapaista hevosvaunu-analogiaa kuin mitä Platon käytti kuuluisassa *Faidros*-dialogissaan (Platon 1999) ja mikä löytyy myös hindujen *Upanishadeista* (1975). Gurdjieffin mukaan keho on tässä analogiassa huonossa kunnossa pidetty hevosvaunu, tunteet aliravitut ja oikukkaat hevoset, äly vaunujen huonosti koulutettu ohjaaja, ja vaunun matkustaja taas se satunnainen ”minä”, joka milloinkin sattuu ihmistä hallitsemaan. (Wellbeloved 2005, 32-33; Gurdjieff 1950, 1192; Nicoll 1984, 464-467; Webb 1980, 144; ks. myös Iitti 2009, 20.)

Tietoisuuden tilat

Gurdjieffin mukaan ihmisen on mahdollista kokea neljänlaisia tietoisuuden tiloja. Nämä tilat ovat: 1) uni, 2) tavanomainen valvetila, 3) itsetietoisuus ja 4) objektiivinen tietoisuus. Vaikka nämä kaikki tilat ovat ihmiselle mahdollisia, on näiden tilojen kesto ja niiden kokemisen todennäköisyys kuitenkin hyvin erilainen. Suurimman osan elämästään ihmiset viettävät tavanomaisessa valvetilassa (jota voidaan pitää eräänlaisena unitilana) ja unessa. Toisin kuin ihmiset yleensä ajattelevat, on heillä tässä tilassa kuitenkin Gurdjieffin mukaan suhteellisen vähän todellisia tietoisuuden (itsetietoisuuden) hetkiä. Mahdollisuus korkeampiin tietoisuuden tiloihin avautuu itsen kohdistuvan työn ja sitä kautta tapahtuvan keskusten paremman toimimisen kautta. (Cusack 2011, 76; 2015, 166; Wellbeloved 2005, 39-40, 127; Ouspensky 1981, 20-22; Speeth 1989, 41, 42; Tart 1998, 116; ks. myös Iitti 2009, 20.)

Neljännän tien työ

Neljännän tien työn tarkoituksena on luoda yhtenäisempi minuus. Tämä on työtä, jota tehdään arkisen elämän olosuhteissa, ryhmässä tapahtuvaa toimintaa hyödyntäen. Ryhmän merkitys on Neljännän tien työssä tärkeä. (Cusack 2011, 92; 2015, 159, 167; Cusack & Sutcliffe 2015, 112; Needleman 1992, 376-378.) Cusackin mukaan Neljännän

tien ryhmissä katsotaan, että henkinen kehitys ilman ryhmää ei ole mahdollinen (Cusack 2015, 159, 161, 162).

Ryhmätoimintaan kuuluu Neljännen tien tekstien lukemista, erilaisia viikkoharjoituksia (tyypillisesti itsen tarkkailua erilaisissa arkisissa tilanteissa), työviikonloppuja (tyypillisesti erilaisia arkisia askareita joihin on liitetty erilaisia itsen tarkkailun harjoituksia), sekä liikesarjaharjoituksia (movements) (Iitti 2008, 85-86; Cusack 2015, 159; 2017; Cusack & Sutcliffe 2015, 112; ks. myös Iitti 2009, 23).

Suomessa Neljännen tien ryhmiä on ollut kahdessa ns. opetuslinjassa. Näistä ensimmäinen oli Bennett-linja, joka toimi 1960-luvun lopusta 1980-luvun lopulle, sekä Gurdjieff-linja, joka aloitti toimintansa 2001 (Iitti 2008, 83, 85).

3. Aineistot ja menetelmät

3.1. Tutkimusaineisto

Tutkimusaineistoni koostuu kahdesta vuonna 2007 tekemästani Toropaisen haastattelusta (TKUA/09/153-154 a; TKU/A/09/154 b-156) sekä Toropaisen kirjoittamasta henkistä etsintäänsä kuvaavasta käsikirjoituksesta *Stefanus Toropaisen nousu pyhälle vuorelle – erään mystikon päiväkirja* (TKU/N/20/2). Näiden lisäksi olen käyttänyt aineistossani yhtä Toropaisen minulle lähettämää sähköpostia (TKU/N/20/1).

Haastattelut tapahtuivat 27.5. ja 29.6. 2007 Konsan kartanolla, Turussa. Paikka valikoitui helposti, sillä Turun Neljännen tien ryhmä, jonka toimintaan itsekkin otin osaa, järjesti Turun tapaamisensa vuonna 2007 Konsalla. Ensimmäinen nauhoitetuista haastatteluista on noin 90 minuuttia ja toinen noin 100 minuuttia pitkä. Litteraatioina nämä ovat 13 ja 16 sivua. Haastattelut olivat aluksi teemahaastatteluja, jotka keskittyivät erityisesti Toropaisen henkilöhistoriaan sekä Neljäs tie -liikkeen ideoiden harjoittamiseen. Haastattelujen loppuvaiheessa ne muuttuivat ehkä enemmän avoimiksi haastatteluiksi, joissa aiheena oli yleisesti Toropaisen henkinen työ. Haastattelujen loppua kohti niiden teemoja tarkennettiin ja syvennettiin.

Teemahaastattelut ovat puolistrukturoituja haastatteluja joissa keskitytään valittuihin teemoihin, joita syvennetään. Teemahaastattelu pitää sisällään ennalta

päätettyjä lähtökohtia, teemoja, mutta niissä on liikkumatilaa; kysymyksillä ei ole tarkkaa ennalta päätettyä muotoa tai järjestystä. (Hirsjärvi & Hurme 1980, 50; Ruusuvoori & Tiittula 2005, 11; Grönfors 1982, 105-107; Tuomi & Sarajärvi 2011, 75.) Tämä sopi haastattelujen alkuun hyvin, sillä näin haastattelut kohdentuivat työlleni selkeästi relevantteihin teemoihin ja kysymyksiin, samalla antaen mahdollisuuden syventyä haastattelussa avautuviin teemoihin ja niiden merkityksiin. Kuten teemahaastattelussa, myös avoimessa haastattelussa on haastattelijan rooli keskeinen, vaikkei haastattelulla olekaan tiukasti rajattua rakennetta. Haastattelijan tehtävä on avoimessa haastattelussa ”syventää tiedonantajien vastauksia rakentamalla haastattelun jatko saatujen vastausten varaan” (Tuomi & Sarajärvi 2011, 76). Avoin haastattelu sopi haastattelujen syventävään osaan hyvin mm. aihepiirin sensitiivisyyden vuoksi (Hirsjärvi & Hurme 1980, 45).

Hyvä luottamuksellisen suhteeni Toropaiseen teki haastatteluista lämpimiä, luontevasti eteneviä ja Toropainen avautui hyvin helposti hyvinkin henkilökohtaisista näkemyksistään ja kokemuksistaan. Yhteisen henkisen työn kontekstin (Neljäs tie -liike) jakaminen teki helpoksi ymmärtää suurinta osaa Toropaisen haastatteluissa antamista ja jakamista vastauksista ja näkemyksistä. Näin se, mitä Janne Tienari, Eero Vaara ja Susan Meriläinen (2005, 103-104, 122-124) kutsuvat haastattelijan ja haastateltavan ”yhteisyyden rakentamiseksi” onnistui haastatteluissani Toropaisen kanssa hyvin.

Haastattelujen tekemisen aikaan ajattelin vielä tekeväni Toropaisesta biografiatutkimusta. Jälkeenpäin haastatteluaineistot osoittautuivat kuitenkin hyödyllisemmiksi toimijuuden näkökulmasta katsottuna, sillä biografista ulottuvuutta niissä ei lopulta kovin paljoa ole, mutta toimijuuteen liittyvää ulottuvuutta paljon. Haastatteluissa Toropainen kertoo henkisen etsimisensä historiasta, tärkeimmistä henkisistä opettajistaan, Neljännen tien opeista ja niiden tulkinnoistaan, erilaisista harjoituksista, henkisistä kokemuksistaan ja näkemyksistään, jne.

Pian haastattelujen jälkeen Toropainen kertoi minulle aikovansa kirjoittaa henkisestä etsimisestään jonkinlaisen tekstin. Vuonna 2011 sain Toropaiselta sähköpostitse tekstin senhetkisen version (TKU/N/20/1). Todennäköisesti teksti tuli valmiiksi 2014, jolloin Toropaisen terveydentila heikkeni ja hän joutui jäämään pois Neljännen tien ryhmätoiminnasta. Sain valmiin tekstin haltuuni 2015. Noin 50-sivuinen käsikirjoitus *Stefanus Toropaisen nousu pyhälle vuorelle – erään mystikon päiväkirja*

pitää sisällään samoja teemoja kuin mitä haastattelut käsittelivät. Teksti on kollaasinomainen kokoelma biografisia tietoja, Toropaisen henkisen maailmankuvan elementtejä, erilaisia henkisiä kokemuksia, pohdintaa Neljännen tien ja muiden henkisten ryhmien ja suuntausten opeista, ajatuksia Toropaisen oppaista ja opettajista, Toropaisen runoja, yms. Käsikirjoitus täydentää ja syventää huomattavasti haastatteluista saatuja tietoja.

Vuonna 2007 jalkauduin kentälle muutenkin kuin ottamalla osaa paikallisen Neljännen tien ryhmän toimintaan. Halusin muun ohessa hahmottaa Neljännen tien historiaa Suomessa, siitä kun ei juuri ollut olemassa aiempaa tutkimusta. Hyvät luottamukselliset suhteeni Turun ryhmän jäseniin toivat minulle kontakteja muutamiin Neljännen tien vanhempiin jäseniin, jotka tiesivät Neljännen tien historiasta Suomessa.

Etnografinen kenttätöni eteni ns. lumipallomenetelmällä; yksi asia johti toiseen, yksi henkilö toiseen, ja kuva Neljännen tien historiasta Suomessa alkoi tarkentua. Kentällä tekemäni haastattelut olivat teemahaastatteluja. Vielä samana vuonna Kennet Granholm pyysi minua esittämään löytöjäni Donner-instituutin samana vuonna järjestämässä Länsimaisen esoterian konferenssissa. Näin etnografisen kenttätöni tulokset Neljännen tien historiasta Suomessa päätyivät lopulta myös konferenssipaperien pohjalta toimitettuun kirjaan (Ahlbäck & Dahla (toim.) 2008). Tästä kenttätöystä oli hyötyä myös pro gradu -tutkielmani taustoituksen ja kontekstualisoinnin suhteen (Iitti 2008).

3.2. Toropaisen polku

Stefanus Toropainen on 1952 syntynyt mies, joka on elänyt koko elämänsä Turun seudulla. Hänellä on kaksi tutkintoa (kauppakorkeakoulusta ja teknillisestä korkeakoulusta). Hänellä on ollut oma AV-alan yritys ja hän työskenteli johonkin väliin suuren oppilaitoksen AV-keskuksen palveluksessa. Siviilisäädystään tai läheisistään yleisesti Toropainen ei puhu aineistossa mitään. Toropainen kuvaa itseään kautta aineiston ”rationaaliseksi mystikoksi” (TKU/A/09/155:6; TKU/N/20/1).

Toropaisen henkinen polku alkoi armeija-ikäisenä, jolloin hän koki ”heräämisen”, jonka hän koki tehneen itsestään vastuullisen yksilön. Tämän jälkeen hän päätti alkaa

kouluttautua (TKU/A/09/154 a:11). Kauppakorkeakoulussa 70-luvun alussa Toropainen koki suurta stressiä ja hän koki elämältään puuttuvan mielekkään suunnan (TKU/N/20/2:6). Ratkaisun tilanteeseen toi noin viideksi vuodeksi TM-meditaatio. Vaikka meditaatio tekniikkana toimi Toropaiselle, hän otti etäisyyttä ryhmään n. 1975 koska koki ryhmän määrittelevän oikeaoppisuuskysymyksiä liian tiukasti (TKU/A/09/153:1).

Noin 1975 Toropainen tutustui sekä Turussa vaikuttaneeseen ”sufi-opettaja” Thomas McElwainiin että Turussa ja Jämsässä Neljännen tien ryhmää vetäneeseen Väinö Kopposeen. Toropainen koki, että näissä ryhmissä totuutta ei määritelty tiukasti. Kyse oli enemmänkin omakohtaisesta etsimisestä ja löytämisestä. McElwainin ryhmässä oli mukana useiden eri uskontojen edustajia. Kopposen ryhmä edusti Neljännen tien ns. Bennett-linjaa, eli teoreettisissa materiaaleissa korostuivat englantilaisen J.G. Bennettin ajatukset. Toropaiseen tekivät vaikutuksen niin ryhmän teoreettiset ideat kuin myös opin käytännöllisyys – henkistä työtä tehtiin ennen kaikkea arjessa. Toropainen otti osaa Kopposen ryhmän toimintaan myös kääntämällä erään Bennettin kirjan, jonka Kopposen ryhmän Karatas-seura kustansi 80-luvulla. (TKU/N/20/2:6; TKU/A/09/153:1-2, 5.)

Kopposen ryhmän toiminta hiipui muutama vuosi hänen kuolemansa 1986 jälkeen. Samoihin aikoihin Thomas McElwain muutti Kuopioon. (TKU/A/09/153:4; TKU/N/20/2:20.)

Kun Neljännen tien Gurdjieff-linja saapui Suomeen 2001 (Iitti 2008, 85), oli Toropainen ensimmäisten joukossa jotka liittyivät toimintaan Turussa 2002. Tämän jälkeen Toropainen otti osaa ryhmän toimintaan aina siihen asti, kunnes hän joutui terveydellisistä syistä vetäytymään ryhmän toiminnasta 2014.

3.3. Sisällönanalyysi

Tein työssäni laadullista sisällönanalyysiä, jossa keskityin erityisesti teoreettisissa luvuissa käsiteltyihin toimijuuden aspekteihin. Tarkoitukseni oli organisoida, systematisoida ja verrata aineistoa valituilla tieteellisillä menetelmillä. Työssäni pyrin siis uudelleenkuvaamaan Toropaisen maailmankuvaa toimijuuden teoreettisesta näkökulmasta sisällönanalyysin keinoin.

Tärkeimmät teoreettiset lähtökohdani analyysin luovassa prosessissa olivat Clifford Geertzin kuvaama etnografinen tiheä kuvaus (1973, 16), Pertti Alasuutarin kuvaama kulttuurin laadullinen tutkimus (1994; 2000), sekä Jouni Tuomen ja Anneli Sarajärven (2011) sekä Martti Grönforsin (1982, 160-161) esitykset laadullisesta tutkimuksesta ja sisällönanalyysistä.

Sisällönanalyysilläni oli karkeasti ottaen kolme vaihetta. Ensin katsoin, millaisia uskontotieteilijää kiinnostavia teemoja aineistosta yleisesti nousee ja jaoin karkeasti koko aineiston näiden teemojen pohjalta. Kuten Grönfors toteaa, tällainen aineiston osiin uudelleen järjestäminen on oleellinen osa sisällönanalyysin alkuvaihetta (1982, 154, 161). Tein tämän pitäen mielessä, että tarkoituksena oli päästä myöhemmin tarkemmin tutkimaan, millaista toimijuutta aineistossa ilmenee. Noudatin tässä pitkälle Tuomen ja Sarajärven yleistä kuvausta sisällönanalyysin toteuttamisen vaiheista (Tuomi & Sarajärvi 2011, 91-94).

Toropaisen omaelämäkerrallisen tekstin pohjalta syntyi 17 sivun tiivistelmä, jossa tarkastelin tekstiä eräänlaisena henkisen kasvun näyttämönä. Tämän ensimmäisen analyysivaiheen aikana esiin nousivat seuraavat teemat ja yleiset asiat: 1) henkilöt/hahmot (toimijat), 2) Toropaisen metafysiikka siinä mielessä, mitä tekstin mukaan perimmäisessä mielessä on olemassa ja millaisia tapahtumia maailmassa on (ontologia), 3) miten erilaisia tapahtumia kuvaillaan tapahtuviksi (toimijuuden luonne, kuka/mikä on aktiivinen), 4) arkiset ja myyttiset tapahtumapaikat, 5) maailmankaikkeuden elementit, 6) henkiset harjoitteet ja asiat (käytänteet), 7) erilaiset henkisen työn ryhmät ja kontekstit (sosiaalinen ulottuvuus), 8) moraaliset käsitykset (etiikka), 9) henkiset opetukset, joita tekstissä kuvaillaan (dogmit, asenteet), 10) kuolemaan liittyvät käsitykset (eskatologia).

Toropaisen haastatteluista syntyi 16 sivun tiivistelmä, josta nousi paljolti samoja teemoja ja asioita kuin omaelämäkerrallisesta tekstistäkin: 1) henkilöt/hahmot (toimijat), 2) arkiset ja myyttiset tapahtumapaikat, 3) henkiset harjoitteet ja asiat (käytänteet), 4) erilaiset henkisen työn ryhmät ja kontekstit, 5) Toropaisen metafysiikka siinä mielessä, mitä haastattelun mukaan perimmäisessä mielessä on olemassa ja millaisia tapahtumia kuvaillaan tapahtuviksi (toimijuuden luonne, kuka/mikä on aktiivinen). Näiden lisäksi haastatteluaineistosta nousi esiin vielä 6) muita edellisiin luokkiin sopimattomia asioita.

Tämän pohjalta kävin materiaalin vielä tarkemmin läpi ja luokittelin yksityiskohtaisesti, mitä kaikkia toimijuuteen liittyviä teemoja ja alateemoja löysin. Lopulta työni kannalta nousi esiin kuusi erilaista toimijuuden aspektia: 1) Oppaita ja opettajia, 2) millaisia toiminnan tasoja Toropaisen mukaan on, 3) toiminnan modaliteetit (miten Toropaisen mukaan asioita tapahtuu), 4) toiminnan lokaatiot, 5) toimijuutta syventävät harjoitteet, ja 6) ryhmätoimijuus ja toimiminen ryhmässä. Päädyin näihin toimijuuden aspekteihin, koska ne näyttivät kiteyttävän oleelliset toimijuuden aspektit aineistossani. Tämän pohjalta tein tarkemman analyysin toimijuudesta aineistossani ja kirjoitin analyysiluvun, esitellen tiivistetysti erilaisia variaatioita ja vetäen yhteen mitä nämä kertovat aineistossa toimijuudesta.

4. Toimijuus Stefanus Toropaisen henkisessä työssä

4.1. Oppaita ja opettajia

Oppaat ja opettajat ovat Toropaiselle keskeisiä toimijoita, jotka vaikuttavat myös häneen omaan toimijuuteensa. Aineistossani Toropainen viittaa oppaista ja opettajista puhuessaan niin eläviin kuin edesmenneisiin ihmisiin, maailmanuskontojen perustajiin, kuin myös ei-inhimillisiin entiteetteihin tai voimiin. Aineistosta nousee esiin kolme ryhmää: Neljännen tien oppaat ja opettajat, muut inhimilliset oppaat ja opettajat, sekä ei-inhimilliset oppaat ja opettajat.

Neljännen tien oppaat ja opettajat

Neljännen tien oppaista ja opettajista nousevat aineistosta esille J.G. Bennett (1897–1974), G.I. Gurdjieff (c. 1866–1949), Robert Reinstein (aineistossa ”Bob”) (s. 1940), John Wilkinson (s. 1929), sekä Väinö Kopponen (1905–1986). Muut aineistossa mainitut Neljännen tien kontekstiin sijoittuvat henkilöt ovat enimmäkseen muita Neljännen tien ideoiden harjoittajia, eikä Toropainen puhu tai kirjoita heistä paljoa. Näiden lisäksi aineistossa mainitaan pari muuta ryhmätoiminnassa opettajan asemassa ollutta henkilöä, mutta he eivät ole aineiston perusteella olleet Toropaiselle erityisen tärkeitä opettajina ja heidät mainitaan vain lyhyesti ja toteavaan sävyyn.

Toropainen löysi Gurdjieffin ideat n. 1975 tutustuttuaan jämsäläiseen kihlakunnantuomariin ja assessoriin Väinö Kopposeen ja tämän teksteihin *Ultra-* ja *Elonpyörä* -lehdissä. Kopponen oli perustanut 60-luvun lopussa Gurdjieffin ideoita tutkivan ja harjoittavan Karatas-seuran.⁸ (TKU/A/09/153:1-2.) Kopponen oli käynyt Englannissa J.G. Bennettin seminaarissa ja hän edusti näin Gurdjieff-opetuksen ns. Bennett-linjaa (Iitti 2008, 83). Kopposen ryhmät kokoontuivat Jämsässä ja Turussa (TKU/A/09/153:2). Toropainen toimi Kopposen ryhmässä aina tämän kuolemaan 1986 asti. Ryhmä jatkoi toimintaansa vielä vuoden tai pari ilman perustajaansa ja Toropainen oli tässä toiminnassa mukana. (TKU/A/09/153:4; TKU/A/09/154 b:1.)

Aineistoni perusteella Kopponen oli Toropaiselle ennenkaikkea opas, jonka kautta Toropainen löysi Gurdjieffin ja Bennettin ideat. Muutoin Toropainen ei aineiston perusteella nähnyt Kopposta erityisen suurena Neljännen tien opettajana – hän ei näyttänyt tehneen Toropaiseen suurta vaikutusta suuntaan tai toiseen. Tästä kertoo myös se, että Toropainen ei kertonut Kopposesta aineistossa erityisen paljoa, keskittyen lähinnä hänen elämäänsä koskeviin historiallisiin faktoihin. Kopponen kuitenkin toi Toropaisen tietoon Gurdjieffin ja tämän oppilaan Bennettin ideat, opetti Toropaiselle niitä ja tarjosi tälle mahdollisuuden Neljännen tien ryhmätyöhön.

John Godolphin Bennett oli brittiläinen tiedemies ja kirjailija. Bennett on tunnettu ennen kaikkea hänen Gurdjieffia käsittelevästä kirjallisuudestaan ja hänen työstään Gurdjieffin oppilaana. Bennett tapasi Gurdjieffin Istanbulissa 1923 (Bennett 1997, 45) ja myöhemmin Pariisissa 1948 (Bennett 2016, 11; Cusack 2015, 169) ja hänellä oli merkittävä rooli Gurdjieffin oppien opettamisessa Englannissa (Iitti 2008, 83). Bennett ei ainoastaan toistanut Gurdjieffin opetusta sellaisenaan, vaan kehitti sen pohjalta omia teorioitaan, joita hän toi esiin monissa kirjoissaan, luennoissaan ja seminaareissaan Englannissa. Nämä teorit, erityisesti ns. systeemioppi (joka pohjautui Gurdjieffin kolmen ja seitsemän lakiin sekä ideaan ennagrammista), ovat olleet hyvin tärkeitä Toropaiselle ja hänen henkiselle maailmankuvalleen (mm. TKU/A/09/153:8). Kuten aiemmin on jo tullut mainittua, Toropainen myös käänsi erään Bennettin enneagrammia koskevan kirjan, jonka Karatas-kirjat julkaisi 80-luvulla.

Toropainen ei koskaan tavannut Bennettiä (kuten muutamat muut suomalaiset, mm. Väinö Kopponen) mutta Toropainen kokee silti, että hän on saanut Bennettiin ja

⁸ Seura rekisteröitiin Karatas-seuraksi 1970 Turussa (Iitti 2008, 83).

hänen opetukseensa erityisen suhteen, tai linkin. Aineistossani Toropainen sanoo, että ”Bennettin tekstit niin avas mulle suoraan jonkun kanavan... et mä sain yhteyden sellaseen suurempaan voimaan hänen tekstiensä kautta” (TKU/A/09/153:3) sekä ”Bennett itse sanoi, että eräs hänen tärkeimmistä opettajistaan on sellainen, jota hän ei koskaan fyysisesti tavannut” (TKU/A/09/153:9). Toropainen kokee, että hän on kykenevä linkittäytymään suoraan samaan lähteeseen, josta Bennett on tekstejään ammentanut. Toropainen luonnehtii Bennettin tekstiä ”objektiiviseksi tekstiksi”, joka ei ole ”lineaarista tietoa”, ja että ”on mahdollista saada yhteys siihen tajuntaan, josta Bennett itsekin on tekstinsä ammentanut” (TKU/A/09/153:9).

Toropainen sanoo Bennettin annista omalle henkiselle maailmankuvalleen:

Bennett, sillä lailla, et oikeastaan tää koko älyllinen rakennelma, oli se sitten kuinka välttämätön tahansa tai ei, no mulle se on ollut, se on aika pitkälle Bennettin rakentama tai Bennettin antia (TKU/A/09/155:9).

Tämän pohjalta Toropainen toteaa myös, että Bennett on vaikuttanut häneen enemmän kuin Gurdjieff. Toropainen toteaa myös, että Bennett on hänelle ”elävämpi” kuin Gurdjieff (TKU/A/09/155:9-10). Hän myös toteaa Bennettin systeemiopista (joka siis käsittelee Gurdjieffin esittämää kolmen ja seitsemän lakia sekä enneagrammia), että se esittää ”näähän vanhat mysteeritiedot nykyaikaisemmissa muodoissa” (TKU/A/09/153:8). Aineistosta tulee vahvasti esiin, että Bennettin esittämä systeemioppi on Toropaisen henkisen maailmankuvan keskeistä ainesta, kaiken takana oleva rakenne, jonka merkitys on pysynyt Toropaiselle tärkeänä koko hänen elämänsä ajan.

Mikä sitten on syy, miksi Toropainen kokee Bennettin niin omakseen? Toropainen sanoo olevansa ”älyllinen ihmistyyppi”, minkä vuoksi hän kokee, että Bennettin tekstit puhuttelevat häntä erityisen vahvasti. Toropainen kutsuu itseään ”rationaaliseksi mystikoksi”. Hän toteaa itsestään: ”Osa pitää kyllä älykkönä, sil perusteella et mä oon kiinnostunut Bennettistä ja Bennett on erittäin älyllinen”. (TKU/A/09/155:6.) Toropainen kertoo, että ”älykkötyyppinä” häneen teki Neljännessä tiessä vaikutuksen juuri sen ”selkeä kosmologia ja älyllinen puoli” (TKU/A/09/155:11).

Toropainen siis kokee, että Bennett on ollut hänelle tärkeä opettaja, vaikka hän ei ole häntä koskaan henkilökohtaisesti tavannut. Tämän vuoksi Bennettin olisi voinut ehkä luokitella Toropaisen opettaja ja opas -listassa myös ei-inhimillisiin toimijoihin, kenties ”henkiin” tai ”energiaan”. Bennett on joka tapauksessa selvästi antanut Toropaiselle tärkeitä kulttuurisia työkaluja, käsitteitä, jotka ovat syvästi vaikuttaneet

hänen henkiseen maailmankuvaansa.

John Wilkinson on Bennettin oppilas, joka on jatkanut tämän ideoiden opettamista. Toropaisen mukaan Wilkinson on eräs keskeisiä Bennettin perinnön jatkajia, jolla on nykyään oma oppilaskuntansa (TKU/A/09/154 b:2-3).

Toropainen tapasi Wilkinsonin vain kerran, mutta oli tämän lisäksi tähän yhdessä Bennettin instituutin kautta. Tapaaminen Wilkinsonin kanssa tapahtui vuonna 2002 Englannissa, missä Toropainen otti osaa Wilkinsonin vetämään ryhmätapaamiseen (TKU/A/09/154 b:3). Wilkinson teki Toropaiseen syvän vaikutuksen:

Siinä hänen seurassaan, siin oli pakko olla, se oli tällainen suora kohtaaminen, siin oli pakko olla ihan rehellinen. Se oli se, mihin ihminen harvoin pystyy. Hän pystyi lainausmerkeissä pakottamaan ihmisen sellaiseen tilaan, jossa ihminen on täysin avoin, ja täysin niinkuin, siis kykeni saamaan kontaktin johonkin sellaiseen joka on meidän perusessenssi ja perusolemus, se oli se arvokas, mun mielestä, mihin hän kykeni. (TKU/A/09/155:5.)

Tällainen opettajan edessä avautuminen on jotain, mille Toropainen antaa aineistossa paljon arvoa. Hän puhuu samasta ilmiöstä vain yhden toisen opettajan, Thomas McElwainin, yhteydessä.

Toropainen arvostaa Wilkinsonia selvästi opettajana ja kertoo, että hänenlaisensa opettajat ovat yllättäviä. He eivät puhu tai toimi ”valmiilta nauhalta”: ”Menee sinne niin ajattelee, et ahaa, tos on joku keittiötyöntekijä niin se onkin se pomo itse joka tiskaa siinä. Ne osaa karttaa sellaisia rooleja” (TKU/A/09/154 b:3).

Wilkinson on ainoa Toropaisen arvostama opettaja, jota hän aineistossa myös kritisoi. Toropaisen mukaan Wilkinson puhui, että Neljännessä tiessä on totuus. Tämä otti Toropaista korvaan: ”En mä tiedä mitä totuus on, mä etsin sitä koko ajan. Mä en koskaan käytä tollasta termiä, että hei tulkaa tänne että tässä on se totuus” (TKU/A/09/154 b:2).

Wilkinson on Toropaiselle opettaja, joka kykenee avaamaan hänet henkisesti ja sitä kautta näkemään itsensä sellaisena kuin hän perusolemuksessaan on (TKU/A/09/154 b:3).

G.I. Gurdjieff, Neljännen tien perustaja, tulee mainituksi kautta aineiston. Syy on selvä: ”Tietysti Gurdjieff on ihan keskeinen tässä” (TKU/A/09/155:9). Toropainen tähdentää:

Joo, kyl mä sanoisin että tää Neljäs tie, Gurdjieff, on se fokus-piste, se mistä käsin, mä sanoisin, et se mitä mä ymmärrän muitten jutuista on se mitä mä ymmärrän Gurdjieffin ideoista. Ja tota noin, nimenomaan tää kolmen ja seitsemän laki, enneagrammi, kaikki tää... se on tuonut niin vahvan älyllisen selkeyden, tämmösen kosmologisen ymmärryksen ja tota noin se on semmonen, mitä mä en oo oikeestaan löytänyt mistään muualta. (TKU/A/09/153:7.)

Toropainen viittaakin aineistossa Gurdjieffin kosmologisiin ja psykologisiin ideoihin usein, ja avaa niitä väliin hyvinkin kattavasti (mm. TKU/N/20/2:39-40). Erityisesti Toropainen antaa huomiota Gurdjieffin kosmologisille ideoille (enneagrammi, kolmen ja seitsemän laki, mm. TKU/A/09/153:8), joiden hän myös sanoo olevan itseensä ”sisäänrakentunut” (TKU/A/09/153:8). Tällä Toropainen tarkoittaa, että hän on harjaantunut lähes rutiininomaisesti tarkkailemaan asioita näiden ideoiden valossa. Toropainen myös mainitsee, että Gurdjieffin suurin ansio on hänen ideansa enneagrammista ja siihen sisältyvistä kolmen ja seitsemän laeista (TKU/A/09/153:7). Toropainen myös allekirjoittaa Neljännen tien yhteydessä usein esitetyn ajatuksen, että jos kirjoja ei olisi, niin enneagrammista pystyisi asiaan perehtynyt lukemaan kaiken oleellisen tiedon (TKU/A/09/155:14). Kuten Bennettin yhteydessä tuli jo mainittua, käänsi Toropainen erään Bennettin enneagrammia käsittelevän kirjan.

Vaikka enneagrammi ja siihen sisältyvät ideat ovat alunperin Gurdjieffilta peräisin, puhuttelee Toropaista erityisesti Bennettin tulkinnat näistä ideoista. Enneagrammi ja siihen liittyvät ideat ovat Toropaiselle olleet tärkeitä aina hänen Kopposen ryhmässä työskentelemisestään saakka. Toropainen näkee enneagrammissa ”ihmiskunnan tarkoituksen”, millä hän tarkoittaa osallistumista eräänlaiseen kosmiseen energianmuutosysteemiin (TKU/A/09/153:8).

Toropainen pitää Gurdjieffin opetuksissa siitä, että mitään ei pidä tehdä sokeasti mitä ei ymmärrä, eikä mitään pidä uskoa ilman omaa kokemusta. Hän kutsuukin Neljättä tietä ”ymmärryksen tieksi” (TKU/N/20/2:3). Aineistosta saa vaikutelman, että Toropaisen mielestä Gurdjieff on pystynyt näkemään monien uskonnollisten ja myyttisten opetusten ytimeen ja esittämään ne älyllisesti selkeästi sekä käytännöllisesti. Hän myös toteaa, että ”Gurdjieffin merkitys on paljon suurempi kuin mitä yleensä tiedetään new agessa” (TKU/A/09/155:12).

Toropaisella on Gurdjieffista samantapainen kokemus kuin Bennettistäkin – vaikka hän ei luonnollisestikaan tätä koskaan tavannut, hän silti kokee, että hänellä on

erityinen, eräänlainen energeettinen, tajunnallinen yhteys häneen. Toropainen kertoo, että jos Gurdjieffin kaltainen opettaja on tuonut opetuksen maailmaan, on se jotain sellaista, jonka kautta voi olla erityisessä suhteessa niin tähän opettajaan kuin hänen opetukseensa. Toropainen kertookin, että ”mulla on sellaisia kokemuksia, joissa on tilanteissa, joissa esimerkiksi Gurdjieff on läsnä” (TKU/A/09/155:9). Kuten Bennett, myös Gurdjieff voisi tätä kautta tulla luokitelluksi myös ei-inhimillisiin opettajiin tai oppaisiin; Toropainen kokee olevansa yhteydessä näiden opettajien ”henkiin” tai ”energiaan”.

Aineiston pohjalta Gurdjieff näyttäytyy Toropaiselle tärkeänä opettajana, joka on antanut hänen henkiseen maailmankuvaansa keskeisen tärkeitä kulttuurisia työkaluja.

Ajallisesti viimeisin tärkeä Neljännen tien opettaja Toropaiselle on amerikkalainen Robert Reinstein (”Bob”), jonka kautta Neljännen tien ns. Gurdjieff-opetuslinja saapui Suomeen vuonna 2001 (Iitti 2008, 85). Aineistossa Toropainen sanoo tärkeimmistä opettajistaan puhuessaan: ”Ja sitten, tällä hetkellä tietysti, tärkeä on Bob. Hän edustaa, vaikkei sano olevansa mikään opettaja, niin hän kuitenkin on sellainen henkilö, joka tässä tilanteessa on tärkeä” (TKU/A/09/155:8-9).

Reinsteinin myötä Neljännen tien toiminta Suomessa on Toropaisen mukaan selvästi parantunut. Aiemmin Kopposen ryhmän lopetettua toiminta oli ”enemmän paikallista harrastustoimintaa”, jolloin ”oltiin vähän oman onnemme nojassa”. Nyt toiminta on ”paremmin organisoitu” ja ”meillä on kansainvälisiä yhteyksiä”. Toropainen huomioi myös, että Reinsteinin myötä toiminnalla on selkeä vahva vetäjä:

Koska se on aina silloin kun pääkokki puuttuu niin porukka tekee omia sapuskojaan. Tää systeemi edellyttää, siis sitä, että on pääkokki tai tämmönen, joka edustaa tahtoa, suurta tahtoa, vaikkei täs koskaan tämmöstä että, se tota noin, oikeestaan kysymys on siitä, kellä on pätevyyttä, kokemusta pitää sellaisia juttuja... et se edellyttää kokemusta ja mielellään myöskin kontakteja, kansainvälisiä suhteita, että esim. nää movements-seminaarit, nää on sellasia et ei ihan kuka tahansa pysty vetämään, se edellyttää et on pätevä opettaja. (TKU/A/09/153:6.)

Toropainen kertoo Reinsteinin tulemisen Suomeen olleen hänelle helpotus:

En mä käytä koskaan itsestäni tällaista nimitystä kuin ryhmänvetäjä, ehkä jonkinlainen koollekutsuja, tämmönen, joka noin, siis jos meillä on joku vetäjä, niin se on selvästi Bob, jolla on se vastuu. Ja se oli mulle hirveen suuri helpotus, kun Bob tuli kuvioihin, koska se selkeytti mun tilannetta, mun oli paljon

helpompi, siis mun oli aikaisemmin, mun vastuu oli erilainen, mä kuitenkin olin ollut mukana pitkään, ja se että, mun rooli on ollut oikeestaan sellainen että mä oon pitänyt luentoja ja sitä kautta on ihmisiä tullut mukaan, ketkä on ollut kiinnostuneita, et se yks mun rooli on ollut, mut en mä oo koskaan kokevani ollu mikään varsinaisesti mikään ryhmänvetäjä. (TKU/A/09/155:10-11.)

Aineistosta käy ilmi, että Toropainen on vuosien varsilla kysynyt Reinsteinilta mielipiteitä ja neuvoja (TKU/N/20/2:16-17), ja ottanut osaa ryhmätoimintaan, mm. ns. työviikonloppuun Reinsteinin huvilalla (TKU/N/20/2:41). Reinstein, joka on ollut opettaja myös tiibetinbuddhalaisessa kagyi-suuntauksessa, teki myös kerran Toropaisen pyynnöstä *phowa*-rituaalin hänen kuolleen naapurinsa hyväksi. Reinstein on aineiston pohjalta selvästikin tehnyt Toropaiseen suuren vaikutuksen aina heidän ensitapaamisestaan alkaen – tämä tapaaminen heijastui myöhemmin eräässä Toropaisen myyhtisessä kokemuksessakin (TKU/N/20/2:10, 48).

Reinstein on Toropaiselle tärkeä opettaja, jonka vastuulla Neljännen tien ryhmien toiminta Suomessa tällä hetkellä on. Tämä on vienyt Toropaiselta myös vastuutaakkaa ryhmätoiminnan osalta, mikä selvästi on ollut hänelle aiemmin haasteellista; jotain, minkä hän ei koe itselleen luontevaksi. Toropainen selvästi arvostaa Reinsteinia opettajana. Tämä on vaikutelma, minkä sain myös useista ryhmätapaamisista, joissa Toropainen puhui Reinsteinin kanssa.

Kaikki edellä mainitut opettajat ja oppaat ovat olleet Toropaiselle selkeästi juuri näitä – opettajia ja oppaita. He ovat opettaneet Toropaiselle tärkeitä kulttuurisia työvälineitä, he ovat välittäneet tietoa, neuvoneet ja auttaneet häntä henkisessä työssään. Eräs näistä opettajista on myös pystynyt ”avaamaan” Toropaista niin, että hän on kokenut nähneensä perusessensinsä, tai olemuksensa. Kaksi tärkeää opettajaa, Bennett ja Gurdjieff, ovat tietystä mielessä enemmän kuin inhimillisiä, sillä yhteys heihin on Toropaisen kokemuksessa henkistä tai energeettistä, tajunnallista laatua.

Muut inhimilliset oppaat ja opettajat

Aineistosta nousee Neljännen tien opettajien ja oppaiden lisäksi myös muiden ryhmien ja suuntausten edustajia, jotka ovat olleet Toropaiselle tärkeitä. Näitä ovat erityisesti sufi ja uskontotieteen dosentti Thomas McElwain (s. 1949), filosofi ja teosofi Sven Krohn (1903–1999), TM-meditaation perustaja Maharishi Mahesh Yogi (1918–2008), sekä

selvänäkijä Ann Armstrong (?-2010).

Selvästi tärkein tämän ryhmän opettajista on Thomas McElwain, joka nousee aineistossa usein esiin, ja josta Toropainen puhuu hyvin arvostavaan ja kunnioittavaan sävyyn. Toropainen kutsuu McElwainia yleensä ”intiaanioppaaksi”; tämä oli ”amerikkalainen irokeesi-intiaani, sufi ja uskontotieteen dosentti” (TKU/A/09/156:16, TKU/N/20/2:16). McElwain veti Turussa Toropaisen mukaan sufi-ryhmää, jonka tapaamisiin otti osaa ihmisiä eri uskonnollisista suuntauksista. Toropainen tutustui McElwainiin ilmeisesti jo 70-luvulla ja opettaja-oppilas -suhde jatkui ilmeisesti aina siihen saakka, kun McElwain muutti Kuopioon, ilmeisesti 80-luvulla. Toropainen toimi siis samaan aikaan sekä Kopposen Neljännen tien ryhmässä että McElwainin sufi-ryhmässä.

Kysyttäessä tärkeimmistä opettajistaan Toropainen mainitsee McElwainin ja toteaa, että ”hän on niin poikkeuksellinen joka suhteessa” (TKU/A/09/155:8). ”Voin sanoa, et näistä henkilöistä, jotka on ollut merkittäviä mun elämässä, tää Thomas McElwain on sellainen” (TKU/A/09/156:16). Toropainen kertoo, että ”hän oli pitkällä” (TKU/A/09/154 a:12-13). Toropainen kuvailee McElwainia seuraavasti:

Tämä paikka tuli mulle ajan mittaan hyvin tutuksi ja rakkaaksi. Siellä istuimme luterilaiset, sunnat, shiiat, helluntailaiset ja jehovantodistajat ym. sulassa sovussa – eikä tällä miehellä ollut koskaan pienimpiäkään vaikeuksia kenenkään kanssa, niin uskon ytimessä hän tuntui olevan. Ehkä hän oli se, mistä sanotaan: Eläväksi tullut Sana! En milloinkaan havainnut hänen ”käännyttävän” ketään. Ajattelin, että tätä miestä kannattaa kuunnella. Ihmisiä tuli ja meni. Aika monet häipyivät nopeasti maisemista vähin äänin. Huomasin todeksi edesmenneen prof. Sven Krohnin sanat: ”...valoa ihminen vihaa, totuutta pelkää...” Huomasin kuinka vaikeaa on kohdata ihminen, joka ei koskaan mielistele eikä kiertele vaan sanoo asiat suoraan niin kuin ne ovat – silloinkin kun se tekee kipeää! Yleensä tällainen ihminen jää aika yksin ja huomasinkin, että vuosien mittaan jäljellä ei minun lisäksi ollut kovin montaa muuta. (TKU/N/20/2:6.)

Kysyessäni oliko McElwain Neljännen tien harjoittaja, Toropainen vastasi:

En mä tiedä... hän on mun arvion mukaan niin ytimessä, et hän voi puhua mistä tiestä tahansa. Niissäkin ryhmissä mitä meillä oli, siel oli tota luterilaista, jehovantodistajaa, shiiaa ja sunnaa vierekkäin, ei hänellä ollut ongelmaa kenenkään kanssa. (TKU/A/09/156:16.)

McElwainilta Toropainen sanoo oppineensa paljon islamista (TKU/A/09/154

a:12-13). Kuten Neljännen tien opettaja Wilkinson, myös McElwain oli opettajana yllättävä; ”säännöt joilla pelataan” saattoivat mennä yllättäen uusiksi, mutta tähän sisältyi Toropaisen mukaan aina ”jokin järki ja viisaus” (TKU/N/20/2:16). ”Hän oli tyypillinen tällanen että, hän sanoi, että totuus on aina jotakin täysin uutta” (TKU/A/09/154 b:3). Kuten Wilkinson, myös McElwain pystyi ”riisumaan ihmisen ihan paljaaksi”. ”Se on yks juttu minkä ne osaa tehdä. Ei ole mitään mahdollisuutta teeskennellä yhtään mitään. Ne saa esiin aidon ihmisen perusolemuksen”. (TKU/A/09/154 b:3.)

Kuten Toropainen itsekin joillain runoillaan, pystyi myös McElwain ”kanavoimaan” syvempää tietoa kirjallisesti:

Hän kykenee avaamaan sen kanavan milloin tahansa. Hän kirjoittaa vielä vaikka suomenkielellä sen. Hän todella pystyy, koska tahansa, kääntämään päälle sen... ne on aivan huikeita ne hänen tekstinsä ja runonsa. (TKU/A/09/156:16.)

Kuten Neljännen tien opettaja John Wilkinson, myös McElwain oli yllättävä ja pystyi ”avaamaan” Toropaista niin, että tämä koki nähneensä itsensä perusolemuksen. McElwain toi Toropaisen maailmankuvaan islamilaista ulottuvuutta, minkä lisäksi Toropaiseen teki vaikutuksen miten McElwain pystyi Gurdieffin tapaan pureutumaan eri uskontojen takana olevaan ”yttimeen”. Tämä heijastelee perennialismia, ideaa siitä, että kaiken esoteerisen opetuksen taustalla on universaali tiedon perimä. Toropainen arvosti myös McElwainin kykyä kirjallisesti ”kanavoida” tätä ydintä.

Toropainen mainitsee myös filosofi ja teosofi Sven Krohnin eräänä merkittävimpinä henkiseen etsintäänsä vaikuttaneena henkilönä. Toropainen kertoo tavanneen Krohnin työnsä puolesta tämän 90-vuotissymposiumin yhteydessä 1993. Ensitapaamisen jälkeen alkoi läheinen yhteistyö, mistä kertoo mm. se, että Toropainen kertoo tallentaneensa tämän jälkeen lähes kaikki Krohnin luennot videolle (TKU/N/20/1). Toropainen totesi aineistossani Krohnin merkityksestä itselleen :

Sven Krohnilla oli minuun suuri vaikutus. Siinä oli elävä esimerkki ihmisestä, joka tuli sitä kirkkaammaksi mitä vanhemmaksi eli. Eli hänessä mielestäni tapahtui juuri se transformaatio, kirkastuminen, jota mekin yritämme oppia (ja vaikka hän oli hänet ensi kertaa tavatessani 90-vuotias, ei minulle koskaan tullut mieleeni, että olen tekemisissä ”vanhuksen” kanssa”). (TKU/N/20/1.)

Aineiston pohjalta on vaikea sanoa tämän enempää siitä, millainen opettaja tai opas

Krohn Toropaiselle oli. Toropaisen mukaan Krohn oli kuitenkin esimerkki siitä, millaiseen suuntaan henkinen työ, ”transformaatio” tai ”kirkastuminen”, yksilöä parhaimmillaan vie.

Maharishi Mahesh Yogi, TM-meditaation perustaja, tulee aineistossa esiin vain muutaman kerran, mutta hänen merkityksensä Toropaisen henkiselle työlle on selvästi suuri. Ensinnäkin, Toropainen oppi TM-meditaatioryhmässä 70-luvulla Maharishin kehittämän meditaatiotekniikan, mikä auttoi häntä tuolloin akuutissa stressin käsittelyssä ja yleisessä elämäntilanteen kriisissä. Meditaation kautta Toropainen löysi elämälleen uuden suunnan, uuden selkeyden siitä, mihin suuntaan hän haluaa elämässään edetä.

Toropainen tapasi Maharishin vain kerran, vuonna 1973 tämän vieraillessa Suomessa. Tapaaminen teki Toropaiseen suuren vaikutuksen. Hän kertoo, että tilaisuuteen mennessään hänellä oli ”pää täynnä mitä erilaisimpia kysymyksiä ja ongelmia”. Kun tapaamisen aika sitten koitti, ”kaikilla oli vain niin tavattoman hyvä olla, ettei tullut mieleenkään kysyä jotain”. Tämä johtui Toropaisen mukaan siitä, että Maharishi oli niin korkealla olemisen tasolla, että hänen läsnäolonsa sinällään oli eräänlaista kaiken harmonisoivaa tekemistä, mikä teki läsnäolijoiden kysymykset tarpeettomiksi. Tämän yhteydessä Toropainen kertoo, miten tällainen on yleinen ”Pyhän Miehen” vaikutus ympäristöönsä. (TKU/N/20/2:18.)

Vaikka Toropainen jättikin TM-meditaatioryhmän parin vuoden jälkeen tästä tapaamisesta, jäi meditaatio hänelle tärkeäksi henkisen työn menetelmäksi, mikä tulee kautta aineiston esiin.

Ann Armstrong oli amerikkalainen selvänäkijä, jonka Toropainen tapasi 1989 Kaliforniassa jossain Armstrongin tilaisuudessa, jossa tämä ”opetti energioista” (TKU/N/20/2:43). Toropainen kysyi Armstrongilta, mitkä asiat tämä näki suurimpina esteinä tai heikkouksina henkiselle kasvulleen. Armstrong ”skannasi” Toropaisen ja kertoi, että hänen ei pitäisi antaa muiden energioiden vaikuttaa häneen niin paljon – tämä kun suistaa hänet raiteiltaan ja tuottaa hänelle kipua. Armstrong kertoi, että Toropaisen keho kyllä kertoo, mikä asioiden tila on (TKU/N/20/2:30). Tämä puhutteli Toropaista, joka aineiston pohjalta antaa henkisessä työssään paljon painoa ”energioille”, ja joka puhuu itsestään hyvin sensitiivisenä ihmisenä, jonka keho on aina

reagoi herkästi erilaisiin vaikutuksiin.

Edellisen lisäksi Armstrong kertoi vielä, että Toropainen oli ollut jossain edellisessä elämässään ”pyhä mies Tiibetissä”, jota ihmiset tulivat tapaamaan pitkien matkojen takaa (TKU/N/20/2:43). Ilmeisesti tämäkin oli puhutellut Toropaista, sillä hän kertoo myöhemmin saamastaan näystä, jossa hän oli ollut edellisessä elämässään juuri kuvatus kaltainen pyhä mies Tiibetissä (TKU/N/20/2:43).

Aineiston pohjalta Armstrong oli tehnyt Toropaiseen vaikutuksen energiaopetuksillaan.

Näiden henkilöiden lisäksi Toropainen mainitsee aineistossa lyhyesti myös useita arjessa kohtaamiaan henkilöitä, jotka ovat erilaisissa yhteyksissä saaneet hänet kokemaan tai oivaltamaan jotain henkisesti merkittävää. Toropaisen mukaan nämä kohtaamiset eivät ole olleet sattumia, sillä hänen mukaansa mikään ei ole sattumaa (ks. seuraava luku). Nämä henkilöt vaihtelevat muista henkisyiden harjoittajista aina työtovereihin, pysäköinninvalvojiin ja muuttoprosessin aikana tavattuihin ihmisiin. Nämä henkilöt eivät ole statukseltaan kyseisissä konteksteissa henkisiä opettajia, mutta Toropainen näyttää oppineen heidät kohdatessaan yhtä ja toista itsestään. Selvästi henkisistä opettajista, myyttisistä tai historiallisesti todellisista, Toropainen mainitsee positiivisesti ohimennen Carlos Castanedan (TKU/N/20/2:2), Krishnamurtin (TKU/A/09/154 b:4) ja Buddhan (TKU/A/09/154 a:12). Hän toteaa myös käyneensä Äiti Amman tilaisuudessa, mutta ei sano asiasta muuta (TKU/A/09/153:4).

Ei-inhimilliset oppaat ja opettajat

Aineistosta nousee esiin myös useampi ei-inhimillinen opas, opettaja, tai yleisesti ottaen toimija, entiteetti, josta Toropaisella on kokemus tai kokemuksia. Nämä ovat enkeli, haamu, ”intiaaniopas”, Isis, ”valo” tai ”valoruumis”, ”Jumala/Minä”, ja jokin tuntemattomaksi jäävä korkeampi taho, joka kertoo ja näyttää Toropaiselle erilaisia asioita. Toropainen kokee myös, että ”jokin korkeampi voima” on mukana hänen ”avautumisessaan”.

Toropainen suhtautuu aineistossa enkeleihin yleisesti ottaen skeptisesti, mutta kertoo nähneensä enkelin kerran, isänsä kuoleman hetkellä. Kokemuksessa Toropainen näki

”kullalle hohtavan olennon”, joka ”imaisi harmaan sieluinemassan sisäänsä”. Tätä ennen hän myös kuuli äänen joka sanoi: ”nyt hän on valmis”. Tämän jälkeen Toropainen sai äidiltään puhelinsoiton jossa tämä kertoi isän kuolleen. (TKU/N/20/2:35.)

Toisessa samankaltaisessa kokemuksessa Toropainen näki mökillään kuolleen naapurin miehen haamun. Pian tämän jälkeen hän kuuli, että tämän miehen vaimo oli juuri kuollut. Tämä on ainut kerta, jolloin Toropainen sanoo nähneensä haamun. (TKU/N/20/2:9-10.) Molemmissa edellä mainituissa kokemuksissa entiteetti (enkeli ja haamu) välitti Toropaiselle viestin kuolemasta.

Loput aineistossa esiintulevat kokemukset ei-inhimillisistä opettajista tai oppaista liittyvät eksplisiittisesti Toropaisen henkiseen työhön. ”Intiaaniopas” (joka ei ole aiemmin mainittu Thomas McElwain) ja Isis ovat osa samaa myyttistä kokemusta, näkyä, jossa Toropainen ensin vaihtaa ”intiaanioppaan” kanssa medaljongin rauhanpiippuun, minkä jälkeen ”intiaaniopas” ohjaa Toropaisen ”sielujen saliin”, jossa tapahtuu ”inkarnaation valinta” (TKU/N/20/2:37-38). Toropainen ei avaa ”intiaanioppaan” merkitystä, mutta aineistosta saa vaikutelman, että hän on eräänlainen portinvartija, joka tarkastaa, että Toropainen on valmis siirtymään ”sielujen saliin”. Toropainen kertoo, että ”sielujen salissa seisoin Isiksen (tämän siivekkään olennon) edessä ja tajusin, että hän näkee suoraan lävitseni ja että häneltä mikään ei ole salassa”. Toropainen kutsuu Isistä ”äitijumalattareksi”. (TKU/N/20/2:32, 38.)

Kyseessä oli hyvin samanlainen kokemus kuin Toropaisen kokemukset John Wilkinsonin ja Thomas McElwainin kanssa – jotka myöskin pystyivät ”näkemään hänen lävitseen”. Toropainen avaa Isis-kokemustaan niin, että kyseessä ei ole perinteisessä mielessä uuden inkarnaation valinta (kuoleman jälkeen), vaan uudenlaisen minän muodostaminen hänen minuutensa erilaisista hajanaisista osista nykyhetkessä. Tässä on nähtävissä Neljännelle tielle hyvin tyypillistä symboliikkaa tai retoriikkaa – yksilö pyrkii näkemään paremmin itsensä sellaisena kuin hän todella on, ja muodostamaan yhtenäisemmän, eheämmän minän.

Toropainen kertoo tavanneensa Isiksen toisenkin kerran samoissa merkeissä. Tuolla kertaa Isis saapui ”kaksipaikkaisella Piper-koneella”, katseli häntä kiireestä kantapäähän ja sanoi: ”Et sinä ole vielä täydellinen ihminen, mutta tule mukaani!” (TKU/N/20/2:32).

Kaikkein merkittävin opettaja tai opas joka aineistosta nousee esiin, on ”Jumala/Minä”, joka näyttää pitävän sisällään kaiken olevan. Tämä Jumala/Minä on ”alkulähde” (TKU/N/20/2:2) tai ”Turya-tila”.⁹ Puhuessaan Jumalasta Toropainen ei puhu perinteisessä mielessä kristinuskon Jumalasta, vaikka hän kautta aineiston käyttääkin myös kristillistä symboliikkaa ja termejä.

Aineiston perusteella Toropainen kokee, että tälle ”Minälle/Jumalalle” tulee pyrkiä ”avautumaan”. Tämä olemassaolon korkeampi taso antaa Toropaiselle viestejä tai opetuksia mm. runojen kautta, joita Toropainen omassa tekstissään (TKU/N/20/2) esittelee useita.

Aineistosta nousee esiin myös ”valo” tai ”valoruumis”, jotka ovat puhuneet Toropaiselle. Aineiston pohjalta Toropainen liittää valon läheisesti edellä mainittuun ”Minään/Jumaluuteen” (mm. TKU/N/20/2:10). Elävien olentojen ”valoruumis” liittää ne Toropaisen mukaan ”johonkin suurempaan informaatioon, joka taas on yhteydessä kaikkeen, mikä on” (TKU/N/20/2:2).

”Valo” tai ”valoruumis” on kertonut Toropaiselle, että ”meidän tehtävämme on palvella Jumalaa” (TKU/N/20/2:2) ja ruumiistairautumiskokemuksessa ”valoruumis” sanoi Toropaiselle: ”seuraa minua!”. Muualla aineistossa tuntemattomaksi jäänyt taho tai tahot myöskin puhuu tai puhuvat ja näyttää tai näyttävät Toropaiselle erilaisia asioita hänen mystisten kokemustensa aikana.

Toropainen myös kokee saaneensa varmuuden, että mitä ikinä hänelle tapahtuukaan, se tapahtuu ”korkeamman tahdon ja suojeluksen” mukaan (TKU/N/20/2:11, 12), ja että tämä korkeampi voima on mukana Toropaisen avautumisen prosessissa (TKU/A/09/153:7).

Toropainen toteaa aineistossa opettajista myös, että on yleisesti ottaen vaarallista arvioida heitä millään lailla, koska he ovat ”niin paljon meidän yläpuolella”. Toropaisen mukaan ”täytyy vaan asettaa itsensä niin kuin oppivaan suhteeseen ja katsoa mitä mä voin oppii tästä” (TKU/A/09/155:10). Toropainen myös tiivistää näkemyksiään opettajista, heidän edustamistaan teistä ja ”avoimena” olemisesta seuraavasti:

⁹ Toropainen ei avaa aineistossa mitä hän Turya-tilalla tarkoittaa. Todennäköisesti hän viittaa käsitteellä hindufilosofian Turiya-tilaan, jota voi kutsua ”puhtaaksi tietoisuudeksi” tai ei-dualistiseksi yhteyden tilaksi (Fehr, Theo 2002).

On hyödyllistä jos löytää jonkun tällaisen tien missä on opettaja, ja myöskin se, että sen opettajan ei välttämättä tarvitse olla fyysisellä tasolla. Että, teitten arvo on siinä, että sen kautta voi saada sen tien mestareihin yhteyden, vaikka ei olisikaan fyysisellä tasolla. Että mä, ja mulla se ilmenee usein aika vahvasti unien, näkyjen, selvänäköunien kautta. Sit on myöskin sellainen linja, et kun sä vaan tiukasti teet mitä traditio kertoo, niin sieltä se tulee. No, kyllä se kehittää tahtoa, ihmisessä tiettyjä aspekteja... Mä uskon enemmän siihen, että olla avoin, hereillä, tässä ja nyt, ei oo mitään muuta kuin se. (TKU/A/09/154 b:4.)

Aineistossani Toropainen viittaa niin eläviin kuin kuolleisiin ihmisiin ja erilaisiin henkiolentoihin ja entiteetteihin. Yleensä ihmiset toimivat opettajan tai oppaan rooleissa suhteessa Toropaiseen. Toropaisen oppaiden tai opettajien joukossa on ei-inhimillisiä toimijoita, jotka ovat eri tavoin läsnä myös arjessa. Sekä elävien että kuolleiden opettajien ja oppaiden, kuin myös ei-inhimillisten opettajien ja oppaiden suhteen, on toimijuus aineistossa jaettua tai proxy-toimijuutta. Toropainen kysyy erilaisilta oppailta tai opettajiltaan neuvoja, hän jakaa niiden kanssa eri tavoin asioita ja saa opastusta henkisessä työssään.

Siinä missä Utriaisien tutkimuksessa (2014; 2016; 2017) enkelit olivat osa tutkittavien maailmaan kuuluvaa lumottua toimijuutta, eivät enkelit nouse omassa aineistossani esiin kuin kerran. Toropainen mainitsee aineistossani enkelin vain kerran, ja kertoo yleisesti ottaen olevansa skeptinen enkelien suhteen. Ja siinä missä enkelit ovat yleisesti ottaen Utriaisien informanteille voimaannuttavia, eivät ne ole sellaisia Toropaiselle. Toropaisen ainut enkelikokemus liittyy hänen isänsä kuolemaan.

Koska Toropaisen mukaan mikään ei ole sattumaa ja kaikki hänen elämässään on osa hänen henkistä työtään, ovat kaikki Toropaisen kuvaamat henkilöt tietyllä tavalla lumottuja toimijoita – osa kokonaisvaltaisesti sakralisoitua elämää. Erityisen selvästi ei-inhimilliset opettajat ja oppaat, kuten myös edesmenneet henkiset opettajat (G.I. Gurdjieff ja J.G. Bennett, joihin Toropainen kokee omaavansa tietynlaisen elävän energieettisen kontaktin), sekä ”Jumala/Minä” tulevat aineistossa kuitenkin esiin lumottuina toimijoina.

Aineistosta löytyvät tärkeimmät Toropaisen opettajat ja oppaat ovat enimmäkseen Neljännen tien edustajia (G.I. Gurdjieff, J.G. Bennett, Robert Reinstein ja John Wilkinson), mikä yhdistää Toropaisen henkisen työn osaksi Länsimaisen esoterian perinnettä, jossa oppilaalle erityistä henkistä tietoa välittävät opettaja tai ryhmä (von Stuckrad 2008, 225). Tärkeimpien opettajien ja oppaiden joukossa on kuitenkin myös Thomas McElvain (sufi-opettaja), Ann Armstrong (selvänäkijä), Sven Krohn (filosofi ja

teosofi), sekä Maharishi Mahesh Yogi (TM-meditaation perustaja). Näin Toropaisen opettajien ja oppaiden koko kirjo on eklektinen ja postsekulaarinen, ja oppaiden joukkoon kuuluu myös henkilö, jonka uskonnollisuutta voisi paremmin luonnehtia new age -termillä (Armstrong). Toropainen kokee olevansa ennenkaikkea etsijä, eikä hän näe, että henkiset totuudet olisivat löydettävissä vain yhdestä liikkeestä, suuntauksesta tai perinteestä. Tämä heijastelee Länsimaisessa esoteriassa esiintyvää pyrkimystä löytää kaikkien henkisten traditioiden takaa yhteistä nimittäjää (*philosophia perennis* -käsitys) (Faivre 1994, 10-15; von Stuckrad 2008, 225).

Kokoavasti voi sanoa, että Toropaisen toimijat ovat kaikki potentiaalisesti oppaita ja opettajia ja että niiden merkitys liittyy korkeammalle olemisen tavalle ”avautumiseen”.

4.2. ”Kysymys ei ole onko Jumalaa olemassa vaan OLENKO MINÄ?”

Luokiteltaessa aineistossa esiintyviä toimijoita todellisuuden asteen mukaan (mitä tapahtuu tai on olemassa, millä tavoin ja millä laadulla), nousee esiin hyvin rikas, moniulotteinen ja synkretistinen kokonaisuus erilaisia toimijoita. Aineiston pohjalta Toropaisen ajattelun ytimessä on ennen kaikkea Neljännen tien kulttuurisia toimijoita – ideoita ja käsitteitä. Nämä ideat ja käsitteet nivoutuvat monella tapaa yhteen monien muiden kulttuuristen toimijoiden kanssa.

”Elämän portaat”

Aineistosta nousee esiin idea, että kaikki olemassa oleva on osa eräänlaisia ”elämän portaita”: energioiden tai ravinnon muuntumista, joko ylös- tai alaspäin, hienommaksi tai karkeammaksi (TKU/N/20/2:36; TKU/A/09/155:14). Tätä prosessia kuvaa symbolisesti Neljännen tien enneagrammi-symboli, johon sisältyvät Gurdjieffin (ja myös J.G. Bennettin) esittämät kolmen ja seitsemän laki (TKU/A/09/155:14; TKU/N/20/2:18). Toropaisen mukaan ihmiskunnan tarkoitus on tässä kokonaisuudessa muuntaa energioita hienommiksi ja tätä kautta, ”rakastamalla”, kyetä ”palaamaan alkuyhteyteen”. Tämän vastakohtana Toropainen kertoo olevan ”syntiin tai aineeseen laskeutumisen”. Toropainen kertoo myös, että tässä kosmisessa kokonaisuudessa ”ihminen on ruokaa jollekin korkeammalle”, lisäten, että ”ihminen on myös se, kuka

valmistaa sen ruoan... ja osallistuu siihen, pääsee osalliseksi juhla-ateriasta, jumalten juhla-ateriasta”. (TKU/A/09/153:8-9.)

Toropaisen mukaan nämä ”elämän portaat”, kuten ”kaikki aika ja koko olemassaolo on eräässä mielessä pyhää” (TKU/N/20/2:15). Aineiston pohjalta tämä liittyy Toropaisen ajatukseen, että aika ja tila ovat viime kädessä ”Jumalan/Minän” luomia (TKU/N/20/2:13). Tämä ”Jumala/Minä” näyttäytyykin kaiken olevan perimmäisenä todellisuutena:

Ennen kuin mitään oli, Minä Olen (siis jo ennen ns. alkuräjähdyttä josta kaikki muu on saanut alkunsa on se, josta käytetään sanaa MINÄ. Se on jotain joka on aina ollut, on nyt ja tulee aina olemaan: se on aluton, loputon ja ajaton – siis ikuinen. (TKU/N/20/2:26.)

Tämän asiantilan oivaltaminen vaatii Toropaisen mukaan kuitenkin henkistä työtä.

Sekulaari minä

Toropaisen mukaan meissä kaikissa on ”elämänvirta” joka ”jättää elämäksi kutsutun jäljen” (TKU/N/20/2:49). Tämä jälki on arkitajunnassamme kuitenkin monella tapaa illuusiota, joka estää meitä näkemästä syvempää todellisuutta (TKU/N/20/2:41).

Toropainen kertoo:

Jos ajattelee, että Minä (Iso itse) on se joka luo nämä tapahtumat, on tapahtumien keskipisteessä ja eräässä mielessä niiden luoja niin sanoakseni, että koko elämän piiri on eräänlainen mandala, piiritanssi tai kuten intiaanimyologia sanoo sitä orendaksi ja että tanssin esittäjät, siis me, olemme vain tuon tanssin ajallinen ilmentymä emmekä itse tuo todellisuus, niin herää kysymys, mikä sitten on tuo ”todellisuus”, joka yrittää ilmetä ja tuoda itseään ilmennykseen arkitapahtumien (ja myös unien) kautta! Jos ajattelee, että me olemme tuon taivaallisen ”piiritanssin” maallisia esittäjiä tulee pakostakin mieleen, että tämä ”Suuri Tanssinopettaja” pakottaa meidät opettelemaan oikeita askeleita niin kauan kunnes ne menevät ”oikein”. (TKU/N/20/2:12.)

Toropainen näkee, että tämä ”Jumala/Minä”, yrittää siis tuoda itseään ja syvempää olemassaoloa meille arkitajuntaamme esiin, epäsuorasti opettaa meitä. Tähän liittyy myös Toropaisen näkemys, että mikään elämässämme ei ole sattumaa.¹⁰ Toropaisen mukaan ”kaikki mitä elämässämme tapahtuu, on symbolia tai vertauskuvaa

¹⁰ Aineistoni perusteella Toropainen pohjaa tämän näkemyksensä Gurdjieffin esittämään kolmen ja seitsemän lakiin. Tällaisena Toropaisen näkemys on lähellä ns. karman lain syy-seuraus -suhdetta.

jostain todellisemmasta” joka yrittää saada meidät näkemään jotain tärkeää. ”Kaikkein mikä on liittyy jokin (salattu tai ilmeinen) merkitys, vaikka emme siitä aina olekaan tietoisia” (TKU/N/20/2:12).

Toropaisen näkemys ihmisestä ja hänen tilastaan on peruslinjoissaan kauttaaltaan Neljännen tien mukainen. Tässä näkemyksessä ihminen arkitajunnassaan, tietynlaisessa illuusiassa tai unitilassa, kuvittelee olevansa yksi minä, vaikka hän todellisuudessa on joukko erilaisia ristiriitaisia minuuksia (TKU/N/20/2:8).

Toropainen kertoo, miten Neljännen tien filosofiassa ihminen kuvataan potentiaalisesti seitsentasoiseksi. Ihmisessä numero 1-3 hallitsee fyysinen, tunne ja älykeskus. Ihminen numero 4 omaa jo kokonaisuuden, jossa kaikki edellä mainitut olemuspuolet ovat osittain toiminnassa, mutta tämä ihminen ei ole kuitenkaan vielä käynyt läpi transformaatioprosessia, ”joka merkitsee olennan pysyvää yhdentymistä, transformaatiota, muutosta joka tapahtuu solutasoa myöten ja jossa ihmisestä tulee YKSI. Se merkitsee mm. että hänen minuutensa ei enää ole osissa” (TKU/N/20/2:39; TKU/A/09/154 a:10-11). Toropaisen mukaan elämme arkitajunnassa illuusiassa, unessa, koska emme ymmärrä ja koe kaikkia olemassaolomme puolia osana suurempaa olemassaolon kokonaisuutta. Toropainen kertoo, että tällaisessa tilassa olemme ”langenneita”, ”paratiisista karkoitettuja” (TKU/N/20/2:39). Pyrkimyksenä on siis ymmärtää minuus monien erilaisten minuuksien joukkona, ja sitä kautta asteittain nousta tajunnassa, tulla yhdeksi aidommaksi minäksi.

Toropainen kertoo, että nimitys ”Neljäs tie (Gurdjieffin systeemi) tulee siitä, että siinä ihminen työskentelee itsensä suhteen samanaikaisesti kaikilla kolmella työn linjalla”. Nämä kolme linjaa ovat keho, tunne ja mieli (tai tietäminen). Tätä tietä kutsutaan Toropaisen mukaan ”nopean täydellistymisen tieksi (tai myös korkean ymmärryksen tieksi)”. (TKU/N/20/2:39.)

Aineistosta ilmenee, että Toropainen jakaa myös Neljännen tien näkemyksen ihmisen erilaisista ”keskuksista”, jotka ovat vaisto-, liike-, tunne- ja älykeskus. Työskennellessään itsensä kanssa, pyrkiessään tulemaan eheämmäksi kokonaisuudeksi, ihminen pystyy saamaan yhteyden myös korkeampaan tunne- ja älykeskukseen, joiden kautta hän saa henkiseen työhönsä hienompaa energiaa. Toropainen kertoo, että jos ihminen on tehnyt työtä itsensä suhteen, hän voi saada kokemuksia näistä korkeammista keskuksista, vaikka hän ei olisikaan tullut kokonaiseksi tai ehyeksi ihmiseksi.

Toropainen kertoo, että näissä korkeammissa keskuksissa ”kaikki on jo valmiina”. Hän mainitsee, että niin muutamat hänen omat runonsa kuin myös ns. pyhien kirjojen tekstit ovat tällaisia ”valmiina ylemmästä lähteestä” ihmisille annettuja. (TKU/N/20/2:39-40; TKU/A/09/154 a:10; TKU/A/09/156:15-16.) Toropainen kuvaa päämäärää näiden keskuksien suhteen:

Ja jos myöskin sit se, et jos päämäärä on olemassa, se on tulla kokonaiseksi, holy, tarkoittaa just sitä, tässä se tarkoittaa just sitä et ollaan auki, ei ainoastaan älyllisellä tasolla, vaan myös samanaikaisesti pystytään tuntemaan se sisältäpäin se asia, et ollaan kaikissa kolmessa keskuksessa samaan aikaan läsnä. Silloin se on jotain kirkasta, yksinkertaista, selkeää. (TKU/A/09/154 b:4.)

Toropainen sanoo, että hänen kokemuksensa näistä korkeammista keskuksista, niille avautumisesta, ovat vakuuttaneet hänet siitä, ”että hän on matkalla johonkin” ja että ”on jotain paljon meitä suurempaa” (TKU/A/09/156:15).

Aineistossa Toropainen kuvaa usein yksityiskohtaisesti, mitä hänen henkinen työnsä on pitänyt sisällään ja millaisten eri tasoisten toimijoiden kanssa hän on ollut tekemisissä. Usein näistä asioista puhuessaan Toropainen käyttää Neljännen tien käsitteitä, toisinaan hän taas yhdistelee niitä vahvasti muiden henkisten suutauksien käsitteisiin.

Siinä missä henkinen työ, evoluutio, edustaa ”Jumalaa/Minää”, kutsuu Toropainen näiden vastavoimia, involuutiota, symbolisesti Saatanaksi (TKU/N/20/2:24-25). Toropainen tekee saman jaottelun myös puhumalla ”eläinsielusta” ja ”jumallisesta hengestä” (TKU/N/20/2:29). ”Minän/Jumalan” vaikutusta omassa työssä kutsutaan myös ”Kristusvaloksi” (TKU/N/20/2:40). Arkitajunnan harhaisia käsityksiä todellisuudesta Toropainen kutsuu symbolisesti ”haamuiksi” (TKU/N/20/2:3-4, 5, 7).

Erityisen tärkeä toimijaluokka ovat erilaiset energiat, joiden kanssa työentelemisestään Toropainen kertoo aineistossa paljon. Hän kertoo oman kehonsa energioista (mm. TKU/N/20/2:3, 14, 15, 19), muiden ihmisten energioista (TKU/N/20/2:30) luonnon energioista (TKU/N/20/2:27), ja kosmisista energioista (TKU/N/20/2:19, 27-28). Aineistosta nousee esiin, että Toropainen pitää kaikkea olemassa olevaa tietynlaisena energioiden kenttänä tai portaikkona ja että hänen henkisessä työssään on kyse omien energioiden transformoimisesta korkeammaksi tai ”Jumalalle/Minälle” avautumisesta. Erityisesti kundaliini-energia nousee aineistosta puhuttaessa ”avautumisesta” (mm. TKU/N/20/2:10-11; TKU/A/09/153:3, 6, 7), mutta

myös rakkaudella on energiana tärkeä paikka Toropaisen maailmankuvassa – se yhdistää meidät niin toinen toisiimme kuin myös ”olemassaolon perimmäiseen alkulähteeseen”. Rakkauden energiasta puhuessaan Toropainen tekee myös toimijuutta koskien osuvan huomion: ”Oleminen on aina suhteessa olemista johonkin muuhun. Minua ei erillisenä olentona edes ole olemassa” (TKU/N/20/2:48).

Sakraali minä

Toropaisen edellä esittämässä Neljännen tien luokittelussa voidaan ihminen nähdä potentiaalisesti seitsentasoisena. Ihminen numero 1-3 on minuudeltaan edelleen hajanainen ja unitilassa, mutta ihminen numero 4 pystyy Toropaisen mukaan jo satunnaisesti saamaan selkeästi vaikutteita korkeammasta äly- ja tunnekeskuksesta. Ihminen numero 5-7 omaa jo yhtenäisen minän ja kykenee ”muistamaan itsensä”. Sekulaarista minästä erottuvaa sakraaliminää, joka Neljännen tien jaottelun mukaan on jo tietyllä perustavanlaatuisella tavalla korkeammalla tasolla olemassa, voisi tämän mukaan luokitella ihminen numero 5-7:nä.

Aineistossa Toropainen välttää laittamasta itseään mihinkään tällä asteikolla, mutta monet hänen kokemuksistaan ja näkemyksistään antavat ymmärtää, että hän on kokenut merkittävää yhteyttä ylempiin tajunnan tiloihin, aina ”Minään/Jumalaan” asti. Näistä ovat esimerkkeinä mm. ”suora näkeminen” ja ”itsemuistanta” (TKU/N/20/2:9, 11). Toropaisella on monia kokemuksia, joissa häntä opetetaan tai opastetaan korkeammalta tasolta, näytetään tai kerrotaan asioita. Hän on myös vastaanottanut runoja, joiden hän kokee tulleen korkeammalta olemisen tasolta. Aineiston perusteella nämä näyttäytyvät sakraaliminän antamina opetuksia tai opastuksina sekulaariminälle.

Merkittävin sakraaliminän kokemus aineistossa on ns. ”Minä Olen”-kokemus.¹¹ Toropainen kertoo, että tämä kokemus tulee esiin ”ns. unen takaa kun persoonallinen minä on syrjässä”. Toisaalla Toropainen kutsuu tätä kokemusta myös ”ykseyskokemukseksi”, ”kosmiseksi individualiteetiksi”, ”kristustietoisuudeksi”, ”alkulähteeksi” ja ”Turya-tilaksi”. (TKU/N/20/2:25, 39, 40.) Toropainen kuvailee tätä tilaa näin:

Kun edessäni on tyhjä valkoinen paperi (tyhjä – ei mitään!) ja pidän kädessäni

¹¹ Tämä on Toropaiselle niin tärkeä asia, että hän viittaa siihen jo julkaisemattoman käsikirjoituksensa alaotsakkeessa: ”Kysymys ei ole, onko Jumalaa olemassa – vaan OLENKO MINÄ?” (TKU/N/20/2).

kynää joka ei vielä kosketa paperia. Heti kun kynän kärki, tuo piste, koskettaa paperia, minä ilmenee... tuo piste joka on kynän kärki on Minä. Heti kun se koskettaa paperia, siihen jää jälki... vain tuossa pisteessä Minä Olen. Tuota pistettä sanotaan esoteerisessa kielessä Turya-tilaksi. Pisteellähän ei ole ulottuvuutta mutta sen kautta todellisuus tulee olemassaoloon, ilmenee ja on. Kun tuo piste (kynän kärkipiste) liikkuu paperilla pisteestä A pisteeseen B, syntyy tila ja aika. Aika ja tila ovat siis luotuja elementtejä. Jos piirrän tai kirjoitan paperiin sanan tai lauseen, sitä sanotaan Turya-tilaksi, ilmennyksen verhoiksi, jota tuo Minäksi kutsuttu luo. Tuo minäksi sanottu on sama kuin se mitä sanotaan Jumalaksi ja kun sanon minä olen, se itse asiassa tarkoittaa että Jumala On. Mutta tuo Jumala ei ole sama kuin Stefanus, mutta siinä ja sen kautta myös Stefanus (ja kaikki muukin) on. (TKU/N/20/2:13.)

Sama asia tulee esiin myös Toropaisen kanavoimissa runoissa (TKU/N/20/2:2, 23), sekä muutamissa muissa hänen myyttisissä kokemuksissaan (TKU/N/20/2:25, 38-39, 48-49).

Toropainen yhdistää myös ”valon”, joka on eräs aineistosta esiin tullut ei-inhimillinen opettaja tai opas, tähän samaan kokemukseen tai tilaan. Hän kutsuu tätä valoa ”universumin keskuksessa sykkiväksi”, ”kosmiseksi kristukseksi” ja ”kosmiseksi individualiteetiksi”. Toropainen kertoo, että kun ihminen sulautuu tähän kosmiseen individualiteettiin (tai kun ihmisen todellinen minä tulee aktiiviseksi), niin hänestä tulee tämän kosmisen individualiteetin ”käyttöväline”. Tällainen ihminen on Toropaisen mukaan Neljännen tien luokittelussa ihminen numero 7. (TKU/A/09/155:7-8.)

Toropainen näyttää jakavan Gurdjieffin ajatuksen, että ihmisellä ei ole valmiiksi sielua (TKU/N/20/2:35; ks. myös Cusack 2015, 162-163). Itseen kohdistuvan työn kautta ihmisen on kuitenkin mahdollista kiteyttää jotain, ”mihin kuolemalla ei ole enää valtaa” (TKU/N/20/2:41). Toropainen kuvailee sielua ”kantoaalloksi tai energeettiseksi alustaksi, joka kantaa mukanaan elämämme kokemuksia (TKU/N/20/2:35). Toropainen pohtii aineistossa paljon sielua ja jälleensyntymää, toisaalla jälleensyntymää epäillen, toisaalla puhuen asiasta faktana, mutta enimmäkseen ikään kuin toivoen sen olevan totta.

Aineiston pohjalta Toropainen näyttää kokevan, että toimijuudessa on myös erilaisia todellisuuden asteita. Kaikki olemassa oleva sijoittuu ensinnäkin ”elämän portaille”, joissa erilaiset asiat ja olennot voivat transformoitua ylös- tai alaspäin, karkeampaan tai hienompaan olemisen tasoon. Nämä käsitykset ovat suoraan yhteneväiset Neljännen tien ideoiden kanssa (Luomisen säde, kolmen ja seitsemän lait, enneagrammi), ja sellaisina

ne kontekstualisoituvat niin new agen kuin länsimaisen esoterian ideoiden kenttään (henkilökohtainen transformaatio, käsitys ihmisestä osana suurempaa kokonaisuutta, elävä luonto, transmutaatio ja henkisen todellisuuden välikappaleena olo) (Heelas 1996, 225-226; Faivre 1998, 2-3; von Stuckrad 2008, 225).

Tavanomaisessa sekulaarissa olotilassaan ihmiset ovat Toropaisen mukaan tietynlaisessa ”unitilassa”, he eivät tiedosta omaa olemassaolonsa moninaisuutta ja siihen liittyvää harhaa. Neljännen tien perspektiivistä heitä ei tällöin ole tietyllä tapaa oikeasti edes olemassa. Ihmiset voivat Toropaisen mukaan kuitenkin henkisen, itseän kohdistuvan työn kautta tulla eheämmäksi minuudessaan ja ammentaa olemassaoloonsa korkeampia energioita. ”Elämän portaiden” huipulla on Toropaisen mukaan kaiken olemassaolon ydin, ”Jumala/Minuus”. Tämä Minuus näyttää aineistossa myös opastavan ja opettavan Toropaista hänen työssään. Toropaisen mukaan myös hänessä itsessään on siis useita eritasoisia toimijoita.

Toropaisen näkemystä monitasoisista toimijoista voi pitää kauttaaltaan lumottuna. Toropainen kokee, että myös häneen itseensä kuuluu eritasoisia toimijoita, jotka kaikki ovat osa suurempaa ja syvempää todellisuutta. Toropainen kokee, että näillä kaikilla toimijuuden tasoilla on oma roolinsa hänen henkisessä työssään. Erityisesti korkeimmalla toimijuuden tasolla (”Jumala/Minä”) on eräänlainen opettajan tai oppaan rooli, mutta samalla alemmat toimijuuden tasot eivät kuitenkaan ole jotain lähtökohtaisesti pahaa tai huonoa. Ne näyttäytyvät aineistossa eräänlaisena välttämättömänä henkisen työn kenttänä ja voimavarana. Toropaisen toimijuusverkosto on siis monitahoinen ja -tasoinen, joka sijoittuu niin hänen sisä- kuin ulkopuolelleen ja joka koostuu sekä inhimillisistä että ei-inhimillisistä toimijoista.

4.3. Toiminnan modaliteetit

Tarkasteltaessa toiminnan modaliteetteja, eli miten asioita tapahtuu, nousee aineistosta esiin useita erilaisia tapahtumatyyppejä.

Kuten aiemmassa kappaleessa, myös tässä on pohjana Toropaisen käsitys universaaleista, kosmisista laeista: Neljännen tien filosofiassa esitetyistä kolmen ja seitsemän laeista, jotka sisältyvät enneagrammi-symboliin. Toropainen näkee näiden lakien olevan kaiken olemassa olevan toiminnan taustalla ja hän myös avaa näitä lakeja aineistossa (mm. TKU/A/09/153:7-9; TKU/A/09/154 b:4-5; TKU/A/09/155:14;

TKU/N/20/2:16, 18, 26, 36). Toropainen näkee, että näiden lakien toiminnan vuoksi sattumaa ei ole olemassa: ”Uskon, että jokaisella asialla on myös oma syynsä ja että kaikki on loppujen lopuksi lainalaista ja yhteydessä johonkin paljon suurempaan. Ei ole olemassa mitään 'yliluonnollista’” (TKU/N/20/2:35, 12, 34).

Toropaisen toimijuuden kannalta mielenkiintoisempia ovat kuitenkin hänen omassa henkisessä työssään ilmenevät tapahtumatyytit.

Herääminen ja stressi

Erityisen tärkeinä aloituspisteinä nousee aineistosta esiin ns. heräämiskokemus ja sitä seurannut stressikokemus.

Toropainen kertoo saaneensa heräämiskokemuksen armeija-aikoinaan. Hän käveli ulkona, kun hän äkkiä koki, että ”kaikki riippuu minusta itsestäni, ihan kaikki”. Toropainen avaa tätä tarkemmin näin: ”Jokaiselle ihmiselle on kaikki mahdollista mikä ihmiselle vaan voi olla. Se voi olla rankka haaste ottaa vastaan” (TKU/A/09/154 a:11). Toropainen kuvailee kokemusta ”häkellyttäväksi” ja kertoo, että hänestä tuli sen myötä ”vastuunalainen”. Tämän jälkeen hän päätti aloittaa opiskelun.

Stressikokemuksen Toropainen koki 1973 aloittaessaan opinnot kauppakorkeakoulussa. Stressi johtui siitä, että Toropainen ei kokenut ”olevansa matkalla mihinkään” (TKU/N/20/2:6). Stressin kautta Toropainen löysi meditaation, jonka avulla hän onnistui käsittelemään stressiä (TKU/A/09/154 a:11). Toropainen kertoo asiasta: ”Tämä näytti kerta kaikkiaan olevan minulle eräänlainen 'kynnys'. Ilman sen hallintaa olisin loppuikäni solmussa erilaisten (isojen ja pienten) asioiden kanssa” (TKU/N/20/2:32). Stressin käsittelykykyyn liittyy myös kyky käsitellä negatiivisia tunteita (TKU/N/20/2:31).

Itseen kohdistuva työ

Pari vuotta meditaation löydettyään Toropainen löysi paikallisen Neljännen tien ryhmän ja sen opit. Henkinen työ tässä ryhmässä, ja Neljännen tien ryhmissä yleisesti, oli ns. itseen kohdistuvaa työtä. Erityistä tässä työssä on, että se tapahtuu arkisessa, jokapäiväisessä elämässä. Toropainen kertoo, että kaikki mitä elämä tuo ihmiselle eteen, on ”ihan niin kuin sen pitääkin olla”. Arkielämän olosuhteet ovat oleellinen osa sitä,

miten Neljännessä työssä tehdään itseen kohdistuvaa työtä. (TKU/A/09/153:2; TKU/A/09/154:10.)

Toropainen kertoo miten hän ymmärtää mielemme luovan todellisuuden:

Meidän oma mielemme on todellisuutta luova voima – se on energiaa ja tuo energia menee aina sinne minne ajatuksetkin ja se saa aina jonkin muodon ja ilmennyksen. Kaikki se, mitä pelkäämme ja odotamme tapahtuvaksi on potentiaalisesti odottamassa ”tapahtumahorisontissa” (tai kaikkien mahdollisuuksien kentässä, joka ei vielä ole aktualisoitunut todellisuudeksi). Se mihin kiinnitämme huomiomme aktivoituu, muuttuu todellisuutta luovaksi voimaksi. Olemme itse vastuussa siitä, mitä kohtaamme. (TKU/N/20/2:7.)

Toropainen antaa myös esimerkkejä omasta elämästään, siitä miten hänen mielensä on luonut erilaisia ”haamuja” hyvinkin arkisten asioiden parissa: mm. kuviteltu parkkisakko ja kuvitteellisesti kadonnut autonosa (TKU/N/20/2:7-8). Mielemme myös automaattisesti nimeää ja luokittelee asioita, sillä Toropaisen mukaan mieli ei pysty käsittelemään sellaista, jolla ei ole nimeä (TKU/N/20/2:11, 21). Tämä näyttää Toropaisen mukaan estävän meitä näkemästä asioita suoraan, mikä osaltaan pitää meidät automaattisessa unitilassamme.

Kuinka sitten pystymme avautumaan jollekin suuremmalle ja aidommalle olemiselle, joka on tällaisen tilamme tuolla puolen? Toropaisen mukaan tämä tapahtuu liittoutumalla jonkin meitä suuremman voiman kanssa:

Mutta mikä saa kukan ojentautumaan kohti valoa? Miten se tunnistaa tuon alkulähteen, jota kohti se kurkottautuu? Ja miksi minä sen sijaan vetäydyn pimeään verhoon kun tiedän että pitäisi tehdä jokin tietty asia, joka veisi asioita ”oikeaan” suuntaan! Matkalla valoon kohtaan vastavoimia jotka yhtä kaikki ovat voimia. Mutta sen sijaan että minä käyttäisin noita voimia hyväkseni, ne käyttävätkin minua. Minun tulisi kyetä kääntämään tuo jokin negatiivinen positiiviseksi! Mutta kyetäkseni tekemään valinnan, minun tulisi olla tietoinen kummastakin vaihtoehdosta samaan aikaan. Nykyisessä tietoisuuden tilassani toinen (tai toinen) pitää minua otteessaan. Miten vapautua vastakkaisten voimien otteesta? Vapaus edellyttää sekä tietoisuutta eri vaihtoehdoista, myös kykyä toteuttaa tuo kolmas, liittoutua siihen vähän samaan tapaan niinkuin luontokin tekee. Ei enää pelkästään omilla ehdoilla vaan jonkin paljon suuremman ehdoilla. Pitää vain luottaa siihen että nuo suuremman ehdot johtavat johonkin parempaan. Tuovat näköpiiriin uuden vaihtoehdon johon en yksin kykene sitoutumaan, mutta myös kun tulen osaksi tuota ”toista” (tai oikeastaan kolmatta!), tuo kolmas työskentelee myös minun hyväkseni antamalla minulle enemmän vaihtoehtoja joita kokeilla silloin kun tunnen olevani umpikujassa. (TKU/N/20/2:36.)

Itseen kohdistuva työ on Toropaiselle ennen kaikkea sisäistä työtä. Hän kertoo, että tärkeintä on sisäinen tila eikä niinkään ulkoisten olosuhteiden muuttaminen (TKU/N/20/2:18).

Avautuminen ja vastaanottavaisuus

Meitä suuremman voiman kanssa liittoutumiseen liittyy aineiston perusteella oleellisesti myös ”avautuminen”, millä on aineistossa keskeinen rooli. Toropainen kertoo, että mikäli ”olemme avoimia ja vastaanottavia korkeammille voimille ja vaikutuksille, jotain muuta voi tapahtua. Jokin sellainen tulee mahdolliseksi, joka ei tule 'tavanomaisen' elämän piiristä” (TKU/N/20/2:18). Toropaisen mukaan tällainen avautuminen edellyttää ”heräämistä” ja läsnäolemista nykyhetkessä. Näin vastaanotetut kokemukset voivat olla yllättäviä (TKU/N/20/2:18). Tähän liittyy myös itseen kohdistuvan työn päämäärä, mikä on tulla kokonaiseksi niin, että yksilö on läsnä tai avoin ”kaikissa kolmessa keskuksessa” (eli liike-, tunne- ja älykeskuksessa) samaan aikaan. Tällaisessa tilassa asiat ovat Toropaisen mukaan kirkkaita, yksinkertaisia ja selkeitä (TKU/A/09/154 b:4).

Tällainen avautuminen näyttää aineiston pohjalta Toropaiselle luontevana, koska hän kertoo ylipäätään olevansa ”supersensitiivinen ihmistyyppi”. Tämä ilmenee sensitiivisyytenä muiden ihmisten ja ympäröivän luonnon energioille, ympäristösaasteille, ja aina kosmisille energioille, joihin Toropainen kokee olevansa yhteydessä (TKU/N/20/2:27-28). Energioiden muuntaminen korkeammaksi onkin tärkeä osa Toropaisen henkistä työtä (TKU/N/20/2:26, 36). Toropainen kertoo, että hänen sensitiivisyytensä ilmenee usein hänen kehonsa reaktioina, mm. stressin muodossa. Sensitiivisyys on Toropaisen mukaan supersensitiiviselle ihmiselle ongelma, mutta myös voimavara, jos hän osaa kuunnella kehoaan (TKU/N/20/2:28). Toropainen kertoo myös, että hänen ei tarvitse aktiivisesti yrittää avautumista, vaan se tapahtuu spontaanisti erilaisten harjoitusten myötä (TKU/N/20/2:27-28; TKU/A/09/153:1, 7).

Avautumiskokemukset olivat myös jotain, mikä vakuutti Toropaisen Väinö Kopposen Neljännen tien ryhmässä. Toropainen kertoo, että hän pystyi verifioimaan kokemuksiansa autenttisuutta eri lähteistä, ja että kyseessä ei ollut pelkästään älyllinen spekulatio, vaan ennenkaikkea kokemus. Tämä oli Toropaiselle tärkeää: ”Se osottaa mulle, tai vahvisti niinkun sen että mä kuljen jotain tietä ja mulle niinkun tapahtuu jotain merkittävää, siis jotain, mä löysin niinkun täysin uuden suunnan mun elämääni”

(TKU/A/09/153:3).

Avautumiseen liittyy myös joukko erilaisia tarkempia toiminnan modaliteetteja. Nämä ovat kaikki jotain, joissa Toropainen vastaanottaa asioita eri tavoin. Tyypillisesti nämä kokemukset ovat hyvin myyttisiä ja symbolisia. Usein niissä jokin korkeampi voima jollain lailla operoi Toropaisen kehossa tai tajunnassa, antaen hänelle opastusta tai opetuksia (mm. TKU/N/20/2:13-14, 15, 32, 38, 48-49). Toisinaan korkeampi voima testaa häntä jollain tavalla (TKU/N/20/2:12, 14, 21, 38; TKU/A/09/154 a:12). Jotkut näistä kokemuksista on Toropaisen mukaan tarkoitettu ”välähdyksiksi” korkeammista tiloista, joihin hän voi päästä jos hän kohtaa henkiseen työhönsä liittyviä haasteita (TKU/A/09/154 a:11).

Toropainen kertoo, että hänelle ”annetaan kokemuksia” (TKU/N/20/2:15), hän ”kuulee” ja ”näkee” tai hänelle ”näytetään” erilaisia asioita (mm. TKU/N/20/2:10, 12, 13, 25, 32, 35, 39, 48; TKU/A/09/153:7), hän ”keskustelee” ja ”kuuntelee” erilaisten eihimillisten toimijoiden kanssa (TKU/N/20/2:2-3, 25).

Vastaanottavaisen näkemisen suhteen Toropainen puhuu myös ”suorasta näkemisestä”, ”selvänäkemisestä” sekä unien näkemisestä. Suora näkeminen mahdollistaa Toropaisen mukaan mm. energiakehojen näkemisen. Toropaisen mukaan suora näkeminen vaatii vahvaa mielen hallintaa, sillä siinä mielen ei anneta nimetä havaittavia asioita automaattisesti, vaan kohteet vastaanotetaan sellaisenaan, ilman käsitteellisen mielen kategorioita (TKU/N/20/2:11). Selvänäkemistä Toropainen ei aineistossa juurikaan avaa, muuten kuin kertoo, että tämä kyky on mahdollistanut hänelle toisinaan tulevaisuuteen näkemisen ja että suurin osa hänen vastaanottamista unista tai näyistä on tapahtunut selvänäön kautta (TKU/N/20/2:14; TKU/A/09/154 a:12; TKU/A/09/154 b:4). Aineiston pohjalta saa vaikutelman, että Toropaisen mukaan selvänäkeminen on eräänlaista olemassaolon energioiden, perusrakenteiden ja lakien suoraa näkemistä, ja tämän pohjalta tapahtuvaa kykyä ammentaa tietoa mm. ”Jumalasta/Minästä”. Unien näkemisellä Toropainen viittaa perinteiseen unien näkemiseen, sillä erotuksella, että hän sanoo näkevänsä niissä tavanomaista syvempiä merkityksiä. Toisinaan hän kutsuu tällaisia unia ”kirkasunitilaksi” (TKU/N/20/2:43).

Joitain vastaanottamiaan kokemuksia Toropainen kutsuu ”vihkimyksiksi”. Toropaisen mukaan nämä kokemukset tulevat ihmiselle ”henkitasolta”, minkä jälkeen ne alkavat

vaikuttaa ihmisessä ”alemmilla tasoilla”. Tämän jälkeen nämä kokemukset ”avaavat oven” ihmiselle niin, että hän ”tyhjentyy” jotta ”kokonaisuus voi laskeutua” häneen. Toropainen kertoo, että näissäkin kokemuksissa symboliikka voi olla hyvin vaihtelevaa, mutta kokemuksen tasolla ne pysyvät samanlaisina: ”Niitten kautta nousee avautumisen tie, ja semmoinen yhdentyminen, niin siis kuin mä sanoin, se ei oo älyllinen juttu”. (TKU/A/09/155:7.)

Vihkimyskokemuksiin liittyy ”tyhjiyskokemus”, joka voi Toropaisen mukaan ilmetä ihmisen siirtyessä yhdeltä kehitystasolta toiselta (TKU/N/20/2:16). Edellytykseksi tällaisten kokemusten saamiselle Toropainen kertoo ”puhdistautumisen” (TKU/N20/2:16). Oleellista korkeammalle voimalle avautumisessa on myös ”kyetä päästämään täydellisesti irti” omista alemmista vaikutteistaan. Kokemuksellisesti Toropainen kuvaa tätä irtipäästämistä putoamisena kohti ”ei mitään” tai ”avaruuden keskusta” (TKU/A/09/155:40).

Sulautuminen ja Oleminen

Aineistossa Toropainen kertoo, että hän on ”tajunnan muuntumisen” tai ”laajentumisen” kautta kokenut avautumisen prosessissaan ”sulautumisen” tai ”ykyseyskokemuksen” ”Jumalan/Minän” kanssa (TKU/N/20/2:25-26, 27, 42). Tällaisen kokemuksen kautta hän on myös kirjoittanut runoja, jotka hän kokee ikään kuin kanavoineensa. Toropainen kertoo, että tällä ”olennan” tasolla ”oleminen itsessään on tekemistä, eikä siinä enää ole ketään, joka 'tekee'” (TKU/N/20/2:18).

Kuten jo aiemmin on tullut esiin, kutsuu Toropainen tätä tilaa mm. ”Minäksi”, ”Kosmiseksi Individualiteetiksi”, ”Kristustietoisuudeksi”, ”Alkulähteeksi”, ”Valoksi” ja ”Turya-tilaksi”. Tämä on Toropaisen mukaan tila, jossa sekulaari persoonatason minä on sytjässä. Kuvatessaan tätä tilaa on Toropainen usein hyvin runollinen, hän kertoo mm. kerran, buddhalaisessa Vesak-juhlassa (TKU/N/20/2:13, 42; TKU/A/09/155:12-13), kuulleensa tässä tilassa ”sfäärien musiikkia” :

Koko maailmankaikkeus on ikään kuin minun sisässäni. Minä olen ikään kuin soitin mutta samaan aikaan se, joka soittaa, luo musiikin. Maailmankaikkeus väreilee minussa ja minä näppäilen maailmankaikkeutta ja se soi. En ainoastaan kuule sfäärien musiikin soivan, näen sen myös nuotteina. Samalla oivallan, että tärkeämpää kuin nuo nuotit, on tyhjä tila nuottien välissä, se mikä väreilee. Tuo tyhjä tila ilmaisee itsensä näkyvänä, väreilevänä, siinä mikä on ja ikään kuin

kaiken tuon takaa kuulen sanat: MINÄ OLEN ETTÄ MINÄ OLEN.
(TKU/N/20/2:25.)

Toropainen kutsuu edellä mainittua ”tyhjää tilaa” joskus myös ”tyhjäksi paperiksi”.
Runonsa Umpihanki lopussa Toropainen esittää tämän asian näin:

En tiedä miten totuuden sanoisi
Jätän sanat pois.
Rivi riviltä puran elämäni kirjaa
kunnes jäljelle jää – ei mitään
Nothing, no thing
...Ja siinä Minä Olenkin. (TKU/N/20/2:23.)

Tässä tilassa, kaiken keskipisteessä, on Toropaisen mukaan ”Minä”, joka viime kädessä luo todellisuuden, ajan, paikan ja kaikki tapahtumat. Tämä todellisuus ilmenee ”elämän piiritanssina, mandalana, jossa me ihmiset olemme vain tuon tanssin ajallinen ilmentymä” (TKU/N/20/2:12-13).

Aineistossa Toropaisen kertomista ja kuvaamista tapahtumatyypeistä korostuu erityisesti avautuminen ja monenlainen vastaanottavaisuus korkeammille vaikutteille. Toimijuuden luonne on Toropaisella aktiivis-passiivista, syvempään todellisuuden tasoon suunnattua tarkkaavaisuutta tai ylhäältäpäin nähdystä tai avatuksi tulemisesta. Aineistossa ei juurikaan ilmene pyrkimystä vaikuttaa ulkoiseen todellisuuteen, tapahtumiin tai muihin ihmisiin. Lumo, syvemmän todellisuuden kokeminen arjessa, tapahtuu Toropaiselle yleensä yllättäen, täysin spontaanisti.

Verrattaessa Toropaisen toimijuutta suhteessa Utriaisien tutkimien enkelihenkisyyttä harjoittavien naisten toimijuuteen, nousee aineistosta esiin mielenkiintoisia eroja ja samankaltaisuuksia. Siinä missä Utriaisien informantit (jotka ovat lähes kaikki naisia) pyrkivät eri tavoin aktiivisesti vaikuttamaan ympäröivään todellisuuteensa enkelihenkisyyttä harjoittaessaan sekä käsittelemään tunteitaan (Utrainen 2014, 238, 241, 242, 243, 249-250), ei Toropaisella korostu tunteiden käsittely aineistossani (vaikka se siitä löytyy), eikä hänen toimijuutensa ole aktiivisesti ulospäin, arkisiin asioihin, suuntautunutta.

Yhdistävänä tekijänä Toropaisen ja enkelihenkisyyttä harjoittavien naisten lumotussa toimijuudessa näyttäytyy lähtökohdan, ei-inhimillisten olentojen tai energioiden kanssa toimimisen lisäksi nousevan esiin kehollisuus. Toropainen löysi TM-

meditaation avukseen vuonna 1973, kun hän kohtasi elämässään suuren stressin, joka ilmeni myös kehollisesti. Myös enkelihenkisyyttä harjoittavat naiset kertovat löytäneensä enkelit avukseen vaikeissa emotionaalissa, ja siten kehollisissa, elämäntilanteissa (Utriainen 2014, 241, 243). Sekä Toropainen että enkelihenkisyyttä harjoittavat naiset ovat kokeneet, että löydettyään TM-meditaation/enkelit, he ovat saaneet elämänhallintaansa, tai kohtaloaan, enemmän omiin käsiinsä; heistä on tullut niiden kautta kykenevämpiä toimijoita. Sekä Toropainen että enkelihenkisyyden harjoittajat ovat henkisesti tai uskonnollisesti merkityksellistäneet kehojaan ja niiden harjoittamista. Toropaisella tämä tarkoittaa meditaatiota ja erilaista energioiden kanssa työskentelyä, enkelihenkisyyttä harjoittavilla tämä tarkoittaa enkeleihin liitettyjen energioiden kanavointia, parantavien rituaalien tekemistä, yms. (Utriainen 2011, 419, 420, 421, 423). Molemmissa tapauksissa vaikeaan elämäntilanteeseen löytyneeseen apuun liittyy myös lumottua retoriikkaa, oman toimijuuden lumottua rakentamista tarinan muodossa. Toropainen vakuuttui meditaation löydettyään, että hän ei ollut elämässään enää tuuliajolla vaan oli löytänyt tien. Hän myös asteittain kertoo vakuuttuneensa tämän tien aitoudesta ja toimivuudesta.

Toropaisen toimijuus on selvästi lumottua, sillä hän toimii yhdessä erilaisten ei-empiiristen ja ei-inhimillisten toimijoiden kanssa. Aineistosta nousee esiin selvä proxy-toimijuus, sillä Toropainen toimii kaiken aikaa eräänlaisena ”Jumalan” välineenä (ks. Bandura 2000, 75; Hovi 2014, 187-188). Ero vaikkapa karismaattisen kristillisyyden proxy-toimijuuteen on kuitenkin suuri, sillä siinä missä karismaattisen kristillisen liikkeen jäsen toimii itsensä ulkopuolisen Jumalan välikappaleena, on Toropaisen ”Jumala” sama kuin ”Minä”.

Toropaisen maailmankatsomuksessa kaikki mitä tapahtuu, on osa jotain laajempaa, kosmista kokonaisuutta. Näin Toropaisen maailmankatsomuksen ja toimijuuden voi nähdä heijastelevan sekä esoteerisia että new age -ideoita; miten ”kaikki on yhtä” ja miten luonto on elävä. Toropaisen henkisistä kokemuksista löytyy kaikki Faivren mukaan esoteriaa määrittelevät välttämättömät tekijät: 1) vastaavuuksien idea, 2) elävä luonto, 3) mielikuvituksen ja henkisen välikappaleena olemisen keskeisyys polulla henkiseen oivallukseen, sekä transmutaation tavoite. (Heelas 1996, 225-226; Faivre 1998, 2-3; von Stuckrad 2008, 225.)

Vaikka Toropainen puhuu kaikkien tapahtumien taustalla olevista laeista täysin Neljännen tien oppien mukaan, on hänen kokemuksensa ja tapansa kertoa niistä

kuitenkin mielenkiintoisella tavalla hyvin poikkeuksellinen Neljännen tien harjoittajalle. En ole aiemmin kohdannut Neljännen tien sisäpiirikirjallisuudessa niin suurta painotusta ja synkretistisen rikasta kuvausta omien energioiden kanssa työskentelemisen kanssa kuin mitä Toropaista koskevassa aineistossani ilmenee. Tämä puoli Toropaisen toimijuuden kokemuksellisuutta heijasteleekin nähdäkseni new age -vaikutuksia Toropaisen maailmankuvaan.

4.4. Toiminnan lokaatiot

Aineistosta nousevat toiminnan lokaatiot voidaan jakaa kolmeen luokkaan; maantieteelliset, omaan kehoon sijoittuvat ja myyttiset lokaatiot. Toropaisella toimijuus paikallistuu siis kiinnostavalla tavalla myös kehollisuuteen sekä lumottuun todellisuuteen.

Maantieteellisissä lokaatioissa suurin osa toiminnasta tapahtuu Suomessa, tarkemmin sanottuna Turussa tai Turun seudulla, jossa Toropainen on asunut koko elämänsä. Mainituiksi tulevat myös Helsingin seutu (jossa Toropainen kävi eräässä Neljännen tien tapahtumassa ja jollain henkisellä kurssilla) (TKU/N/20/2:3, 14), Jämsä (jossa Toropaisen ensimmäinen Neljännen tien opettaja Väinö Kopponen asui) (TKU/A/09/153:1, 2), Kittilä (jossa Toropainen otti osaa ”intiaanileiriin”) (TKU/N/20/2:17), Kuopio (jonne Thomas McElwain, Toropaisen sufi-opettaja, muutti) (TKU/N/20/2:20, 33-34), Satava (jossa Toropaisen entinen naapuri oli asunut) (TKU/N/20/2:11), sekä Uusikaupunki (jossa Väinö Kopposen ryhmää tämän kuoleman jälkeen vetänyt Maija Ruusuvuori asui) (TKU/A/09/153:4).

Tapahtumat Turussa ja Turun seudulla sijoittuvat enimmäkseen kotiin ja kaupungille. Toropainen mainitsee tarkkaan useita paikkoja, jotka vaihtelevat työtiloista, opiskelupaikoista, parkkipaikoista, Ruissalosta ja kaupunginkirjastosta aina luterilaiseen siunauskappeliin ja Turun Neljännen tien ryhmän kokoontumisiin Konsan Kartanolla. Mukana on siis niin arkisia kuin selkeämmin henkisen työn lokaatioita. Aineistossa näitä kaikkia lokaatioita yhdistää se, että Toropainen on kokenut niissä jotain henkiselle työlleen merkittävää (mm. TKU/N/20/2:6, 7, 10, 13, 16-17, 47).

Toinen aineistosta nouseva maantieteellinen lokaatio on Yhdysvallat, jossa Toropainen vieraili vuonna 1989. Tällä matkalla Toropainen vieraili ”sikääläisissä New

age -keskuksissa”, tapasi jossain tilaisuudessa selvänäkijä Ann Armstrongin (joka ”skannasi” Toropaisen ja kertoi tälle hänen edellisestä elämästään Tiibetissä), sekä Grand Canyon ja Sequia -kansallispuistoissa. Kansallispuistoissa Toropainen koki ”ekstaattisia kauneuskokemuksia”, joiden seurauksena hän kirjoitti kanavoituja tai ”annettuja” runoja. (TKU/N/20/2:30, 43; TKU/A/09/154 a:10; TKU/A/09/156:15.)

Kolmas aineistosta nouseva maantieteellinen lokaatio on Englanti, jossa Toropainen kertoo käyneensä John Wilkinsonin Neljännen tien seminaarissa vuonna 2002. Seminaari, eli ryhmätapaaminen, pidettiin Wilkinsonin maaseutuasunnossa (TKU/A/09/154 b:3). Toropaisen matkat sekä Yhdysvaltoihin että Englantiin liittyivät hänen henkiseen työhönsä, eivätkä olleet työmatkoja tai sekulaareja lomamatkoja.

Aineistosta nousee niin paljon Toropaiseen kehoon sijoittuvia tapahtumia tai kokemuksia, että niitä voi pitää omana tapahtumien lokaatiotyypinään.

Monissa Toropaisen kokemuksissa hän kuvaa energioiden toimimista kehossaan. Hän kertoo mm. kundaliinienergian aktivoitumisesta (mikä liittyy erääseen hänen ”avautumis”-kokemukseensa) (TKU/N/20/2:3; TKU/A/09/153:7) ja siitä seuraavista rajuista fyysisistä oireiluista (TKU/N/20/2:14), yläselästään tulevasta energeettisestä ”töhnästä” (TKU/N/20/2:15), miten hän tuntee kuinka hänen päälakensa kautta vedettiin energeettisesti ”jotain pois” (TKU/N/20/2:29). Toropainen kertoo myös miten hänen kehonsa energialinjat liittyvät hänen sormenpäidensä kautta hänen ulkopuolellaan oleviin ”omnigalaktisiin linjoihin” ja ”universumin keskukseen” (TKU/N/20/2:19, 27).

Monet näistä kokemuksista liittyvät kiinteästi hänen myyttisiin tai symbolisiin kokemuksiinsa. Hän mm. kokee miten hänen niskassaan tapahtuu unen aikana ”jotain” (TKU/N/20/2:14), miten hänen aivopuoliskojaan ”kuvataan” (TKU/N/20/2:15), miten hän operoi myyttisesti päänsä sisällä (TKU/N/20/2:18-19), miten hänen ”kolmanteen silmäänsä ilmestyy kirkas kultainen piste” (TKU/N/20/2:41), miten ”valo nousee” hänen alavatsan ja sydämen kautta kurkkuun (TKU/A/09/153:7) ja miten koko maailmankaikkeus on ”ikään kuin minun sisälläni” (TKU/N/20/2:25, 27). Toropainen kertoo kokeneensa myös ruumiistairautumisen (TKU/N/20/2:20).

Toropainen kertoo olevansa ”supersensitiivinen ihmistyyppi”. Tästä seuraa toisinaan ongelmia, mutta mikäli kehoaan kuuntelee, voi siltä Toropaisen mukaan oppia paljon. Hän kertoo, että ”kehomme on paljon viisaampi kuin tiedämme kukaan” (TKU/N/20/2:28, 31; TKU/A/09/153:1). Kokemansa supersensitiivisyyden vuoksi

Toropainen antoi arvoa selvänäkijä Ann Armstrongin hänelle antamalle neuvolle, ettei hänen pitäisi antaa ihmisten energioiden vaikuttaa itseensä (TKU/N/20/2:30).

Aineistosta nousee esiin myös myyttisiä lokaatioita, joissa Toropainen on mielessään käynyt kokemustensa tai näkyjensä aikana. Näitä ovat mm. ”buddhistinen maailma” (TKU/N/20/2:25), ”temppeli” (TKU/N/20/2:24), ja ”sielujen sali” (TKU/N/20/2:32). Näitä voisi ehkä kuvailta tajunnallisina tiloina kuten ”alkulähdettä” tai ”universumin keskusta”, mutta aineistossa Toropainen ei kuitenkaan selvästi kutsu näitä myyttisiä lokaatioita tajunnan tiloiksi.

Yhteenvetona aineistosta nousee suuri kirjo erilaisia maantieteellisiä toiminnan lokaatioita, aina arkipäiväisistä selvästi henkisiin. Kaikkia näitä lokaatioita yhdistää se, että Toropainen on kokenut niiden jollain merkityksellisellä tavalla liittyvän henkiseen työhönsä. Suuri joukko Toropaisen henkisiä kokemuksia tapahtuu hänen kehossaan, jonka kautta hän aistii herkästi mm. erilaisia energioita. Toropaisella on lisäksi myyttisiä toiminnan lokaatioita, joissa hän kokee käyneensä myyttisten kokemustensa aikana.

Aineistosta nousee selvästi esille, että Toropainen kokee lumoa yleensä spontaanisti. Utriainen kirjoittaa Jane Bennettiä siteeraten (Utriainen 2017, 245; Bennett 2001), että lumoa voidaan kutsua monin tavoin, mm. esteettisesti. Tämä tulee aineistossani hyvin esiin Toropaisen ”ekstaattisissa kauneuskokemuksissa” joita hän koki Yhdysvalloissa kahdessa kansallispuistossa. Näiden kokemusten lumoamana Toropainen kirjoitti tai kanavoi runoja, joiden hän kokee tulleen hänelle korkeammasta lähteestä ja sisältävän korkeampaa tietoa. Toropainen kokee, että hän ei toimi yksin vaan yhdessä erityisten, korkeampien voimien kanssa. Nämä voimat ovat läsnä myös hänen arjessaan.

Toropaisen kertomat toiminnan lokaatiot ja hänen niissä kokemansa asiat puhuvat lumotusta toimijuudesta. Toropainen kokee kaikki toiminnan lokaatiot, myös arkiset, osaksi suurempaa kosmista kokonaisuutta, jossa hän toimii. Tämä sopii niin new agen kuin esoterian ideoihin olemassaolosta (Heelas 1996, 225-226; Faivre 1998, 2-3; von Stuckrad 2008, 225). Neljännen tien ideat olemassaolosta heijastelevat samaa: Cusackin mukaan ”gurdjieffilaisessa universumissa kaikki on elossa ja pyrkii ruokkimaan itseään saavuttaakseen korkeampia olemisen tasoja” (Cusack 2011, 76). Toropaisen kokemus oman kehonsa suhteesta ympäröivään maailmaan, ja

olemassaoloon yleisesti, tuo oman lisänsä hänen lumottuun tilan kokemiseensa – hän kokee oman kehonsa energioiden olevan hienosyisessä suhteessa niin välittömään ympäröivään todellisuuteen kuin myös ”universumin keskukseen”.

Utriaisien mukaan lumottujen kehojen harjoittamisessa kehon eri osille annetaan uusia nimiä ja merkityksiä, tai kehoja harjoitetaan tai käsitellään menetelmillä, jotka luovat kehoihin uusia koettuja aspekteja tai voimia (Utriainen 2011, 421). Tämä tulee selvästi esiin myös aineistossani, jossa Toropainen on nimennyt kehonsa eri osia intialaisperäisesti (chakrat, kolmas silmä ja kundaliini-energia) sekä new age -peräisesti (kehon energiat yleisesti ja niiden yhteys ”omnigalaktisiin energialinjoihin”). Neljännen tien vaikutus kehon lumoamisessa näkyy siinä, miten Toropainen kertoo kehomme olevan viisaampi kuin tiedämme. Tämä nähdäkseni viittaa Neljännen tien käsityksiin ihmisen eri keskuksista, joita Neljännen tien työssä pyritään saamaan harmoniaan keskenään.¹²

4.5. Toimijuutta syventävät harjoitteet

Tarkasteltaessa mitä ja miksi Toropaisen mukaan pitää tehdä, jotta saavuttaa syvemmän toimijuuden, nousee aineistosta esiin ”suora tie” arjessa, sekä muutamia erityisesti mainittuja harjoitteita. Näiden pohjalla on kuitenkin ennen kaikkia yleisesti ottaen ”etsiminen”.

Kun Toropainen henkisen työnsä alussa, vuonna 1973, ei kokenut olevansa ”matkalla yhtään mihinkään”, hän sai fyysisiä oireita ja koki stressiä (TKU/N/20/2:6). Toropainen kokee, että ihminen jolla ei ole henkistä päämäärää tai polkua, on tietyllä lailla tuuliajolla. Tällöin Toropaisen mukaan elämä käyttää ihmistä omiin tarkoituksiinsa ja asiat vain mekaanisesti ”tapahtuvat” (TKU/A/09/154 a:10-11). Ihmetteleminen ja kyseleminen, asioiden omaehtoinen pohdinta ovat Toropaisen mukaan tärkeä lähtökohta (TKU/N/20/2:22), joka vie ihmisen henkisellä polulla eteenpäin. Tämä auttaa ihmistä löytämään itseään palvelevia harjoitteita ja korkeampia vaikutteita.

¹² Neljännen tien harjoituksista tämä ilmenee parhaiten kenties ns. liikesarjaharjoituksissa (movements), joissa harjoittajan tulee pyrkiä ”kuuntelemaan” sekä äly-, tunne-, että liikekeskusta samanaikaisesti.

Suora tie

Vaikka erilaisilla harjoitteilla on Toropaisen mukaan henkisessä työssä tärkeä paikkansa, on tärkeintä hänen mukaansa kuitenkin välitön eletty elämä, ”suora tie”, jossa ei ole, eikä sille voi olla, harjoitteita (TKU/A/09/154 b:4). J.G. Bennettiin viitaten Toropainen näkee, että ”kokemus on meille annettu totaliteetti”, ja että vain siitä voimme viime kädessä oppia (TKU/A/09/155:5). Toropainen näkee, että avautumalla suoralle kokemukselle voimme saada yhteyden ”ymmärryksen pisteeseen” (”Jumalaan/Minään”), missä todellisuus ilmentää itseään tajuntaamme suoraan. Tällainen ymmärrys on omakohtaista, koskee kokonaisuuksia eikä ole sirpaleista (TKU/A/09/155:5).

Toropainen näkee erilaisten traditionaalisten henkisten teiden arvon olevan siinä, että niissä on vuosisatoja testattu, millaiset harjoitteet ja asiat toimivat. Näiden harjoitteiden ja oppien kautta ihminen voi Toropaisen mukaan alkaa mm. saada kontaktia omaan energiakehoonsa (TKU/A/09/154 b:4).

Neljännessä tiessä Toropainen pitääkin sen käytännöllisyydestä (TKU/A/09/153:2; TKU/N/20/2:8). Vaikka mukana on paljon teoriaa, ovat harjoitukset paljolti arjessa tehtäviä. Tämän lisäksi ihmistä lähestytään kokonaisuutena, mikä näkyy sekä teoriassa että käytännössä. Toropainen pitää tätä tärkeänä, sillä hänen mukaansa kaikki elämän tilanteet ja kokemukset ovat juuri niitä, mitä ihminen henkisessä työssään tarvitsee: me joudumme juuri sellaisiin tilanteisiin ja kohtaamme juuri sellaisia haasteita, joita henkilökohtaisesti tarvitsemme, jos haluamme kehittyä. Juuri tällaiseen arkisen käytännölliseen henkiseen työhön näkee Toropainen Neljännen tien tarjoavan välineitä (TKU/A/09/154 a:10). Käytännöllisyys ja siitä seuranneet kokemukset ns. korkeammasta äly- ja tunnekeskuksesta olivat myös jotain, mikä vakuutti Toropaisen siitä, että hän on ”jollain tiellä” (TKU/A/09/153:3; TKU/N/20/2:38-39).

Harjoitteet

Toropainen ei aineistossa nosta esiin tai juuri edes mainitse mitään tiettyjä Neljännen tien yksin tehtyjä harjoituksia. Hän mainitsee yleisesti ”itsensä muistamisen” sekä joitain ryhmässä tehtyjä harjoituksia. Aineistosta nousee kuitenkin esiin, Neljännen tien

käytännöllisyydestä kerrottaessa, miten oman arkisen roolin tai roolien tietoinen eläminen on eräänlainen tärkeä harjoitus. Toropaisen mukaan ihmisen tulee käyttää hänelle annettuja rooleja itsensä kehittämiseen (TKU/A/09/154 a:10). Yleisesti Neljännen tien harjoituksia ja menetelmiä kuvaillessaan Toropainen sanoo niiden olevan länsimaisille nykyihmisille henkiseen transformaatioon soveliaita (TKU/N/20/2:14).

Toropainen kertoo tehneensä hengitysharjoituksia. Näihin liittyy myös Toropaisen ensimmäinen voimakas ”avautumiskokemus” (TKU/N/20/2:3). Aineiston perusteella tärkein yksittäinen harjoitus Toropaiselle on ollut meditaatio, jota hän on tehnyt aina 70-luvulta asti (TKU/A/09/153:1; TKU/A/09/154 a:10). Toropainen kertoo meditaation oppimisestaan:

Olin ikuisesti kiitollinen ja onnellinen päätöksestä opetella meditoimaan. Se oli parasta, mitä opintojeni aikana opin – oppia olla ajattelematta mitään. Opin miten pysäyttää tämä päässä ikuisesti pyörivä ajatusten kehä, jolta ei saa rauhaa edes yöllä – mikä helpotus se olikaan! (TKU/N/20/2:6-7.)

Toropainen kertoo, että meditaatio auttoi häntä hallitsemaan stressiä, sekä käsittelemään omaa mieltään ja sen ”haamuja” tai illuusioita. Tämä oli Toropaiselle radikaali kokemus, jonka jälkeen hän uskoi löytävänsä jotain oleellista meditaation kautta (TKU/N/20/2:7, 11). Tämän jälkeen hänellä onkin ollut meditaatioon liittyen merkittäviä ”avautumisen” kokemuksia ja hän mm. kertoo meditaatiotekniikoiden mahdollistavan kokemuksen erilaisista energioista. Toropainen sanoo meditaation avaavan yhteyden johonkin hänen sisällään olevaan ”paljon suurempaan” (TKU/A/09/154 a:10).

Toropainen kertoo myös aina pitäneensä muistikirjaa mukanaan (TKU/N/20/2:49), johon hän on kirjannut ajatuksiaan. Aineistosta käy myös selväksi, että Toropainen on lukenut henkistä kirjallisuutta paljon. Erilaiseen henkiseen kirjallisuuteen viitataan aineistossa runsaasti. Toropainen tekee kirjojen suhteen kuitenkin kriittisen huomion, että vaikka kirjat ovat täynnä kaikenlaisia vastauksia, ovat kysymykset niitä tärkeämpiä – eikä kukaan muu kuin ihminen itse voi vastata omiin kysymyksiinsä (TKU/N/20/2:21-22). Tämä liittyy Toropaisen käsitykseen suorasta tiestä ja omakohtaisesta ymmärryksestä, joka ei ole sirpaleista ja ulkokohtaista.

Toropainen ulottaa saman kriittisen huomion myös Neljännen tien kirjoihin.

Hän näkee, että vaikka nämä kirjat voivat avata ihmistä älyllisesti ja auttaa ymmärtämään universumin lakeja, on vaarana sortua älylliseen spekulointiin. Toropainen huomauttaa, että tarkoituksena on tulla kokonaiseksi, pystyä ymmärtämään asiat samanaikaisesti kaikilla eri keskuksillaan (liike- äly- ja tunnekeskus), ei vain älykeskuksella (TKU/A/09/154 b:4).

Aineiston perusteella Toropainen ajattelee, että tärkeintä henkisessä työssä on suora kokeminen, mihin ei ole, eikä Toropaisen mukaan voi olla, mitään tiettyä harjoitusta. Erilaiset harjoitukset näyttävät Toropaisen mukaan voivan kuitenkin kasvattaa mahdollisuutta kyetä tällaiseen suoraan kokemiseen. Kaikkein tärkeimpänä henkisen etsijän, toimijan, kannalta näyttäytyy etsiminen, omakohtainen asioiden pohtiminen ja kokeminen.

Yksittäisenä harjoituksena nousee aineistosta esiin meditaatio, jota Toropainen on harjoittanut 70-luvulta saakka. Meditaatio liittyy Toropaisella niin stressin hallintaan, energioiden kanssa toimimiseen, kuin hänen kertomaansa ”avautumisen” prosessiin. Utriainen mainitsee meditaation kuuluvan toiseen lumotun kehollisuuden harjoitusluokkaan (kehojen harjoitus). Niin tässä, kuin muissakin lumotun kehollisuuden harjoittamisessa on kyse kehon uskonnollisesti merkityksellisestä harjoittamisesta. Tällaisena meditaatio on Toropaiselle kehon saattamista yhteen parantavien voimien tai energioiden kanssa, sekä kehon voimaannuttamista transsendentilla hiljaisuudella tai tyhjyydellä. (ks. Utriainen 2011, 423-424.)

4.6. Ryhmätoimijuus ja toimiminen ryhmissä

Tarkasteltaessa Toropaisen toimintaa erilaisissa ryhmissä nousee aineistosta esiin neljä ryhmää: TM-meditaatioryhmä, Thomas McElwainin ryhmä, Neljännen tien ryhmät, ja muut ryhmät.

TM-meditaatioryhmä

Maharishi Mahes Jogin perustaman TM-meditaation Toropainen löysi n. 1970 (TKU/A/09/153:1). Meditaatio tarjosi Toropaiselle aluksi ”lääkkeen stressiin”

(TKU/N/20/2:6-7), myöhemmin myös menetelmän ”avautumiselle” (TKU/A/09/154 a:11). Maharishistä Toropainen ei sano aineistossa mitään kriittistä, mm. gurun kohtaamisesta Helsingissä 1973 Toropaisella on vain positiivista sanottavaa (TKU/N/20/2:18). Noin vuoteen 1975 mennessä Toropaisella alkoi kuitenkin olla vaikeuksia ryhmä kanssa, koska ”siinä määriteltiin oikeaoppiset mun kannalta liian tiukasti”. Toropainen koki myös ryhmän ”hindulaisen taustan” itselleen hieman vieraaksi (TKU/A/09/153:1; TKU/A/09/155:11). Näihin aikoihin Toropainen löysi Väinö Kopposen Neljännen tien ryhmän ja otti etäisyyttä TM-meditaatioryhmään.

Aineistosta ei selviä, mitä TM-meditaatioryhmän toiminta täsmälleen piti sisällään, missä ryhmä Turussa kokoontui, kuka sitä veti, tai millaista ryhmädynamiikka oli. Selvää on, että Toropainen oppi ryhmässä TM-meditaatiotekniikan ja että hän oli ryhmässä oppilaan asemassa. Hän pitää edelleen meditaatiota hyvänä tekniikkana ja on jatkanut meditointia TM-meditaatioryhmän jätettyään.

Thomas McElwainin ryhmä

Toropainen löysi Thomas McElwainin ”sufi-ryhmän” ilmeisesti niihin aikoihin kun hän oli vielä TM-meditaatioryhmässä, 70-luvulla. Jos TM-meditaatioryhmä oli ollut tiukka oikeaoppisuuskysymyksissä, ei McElwainin ryhmä sitä ollut. Tämä teki Toropaiseen aineiston perusteella suuren vaikutuksen. Hän kertookin, miten ryhmässä oli mukana niin luterilaisia, sunnia, shiioja, helluntailaisia, jehovan todistajia, ja muiden henkisten suuntauksien edustajia. McElwainilla ei Toropaisen mukaan ollut kenenkään kanssa opillisia vaikeuksia, mitä Toropainen osaltaan piti merkkinä siitä, että McElwain oli ”uskon ytimessä” (TKU/N/20/2:6; TKU/A/09/154 a:12-13; TKU/A/09/156:16). Toropaiseen teki vaikutuksen myös se, miten McElwainin mukaan totuus oli ”aina jotain täysin uutta” (TKU/A/09/154 b:3). Aineiston perusteella McElwainin näkemys vastaa Toropaisen ”suoran tien” näkemystä, eräänlaista avautumista välittömälle kokemukselle.

Aineistosta ei selviä, mitä McElwainin ryhmän toiminta täsmälleen piti sisällään, missä ryhmä Turussa kokoontui, tai millaista ryhmädynamiikka oli. Toropainen kertoo, että ryhmän kautta hänen suhteensa islaminuskoon muuttui paljon, että ilman sitä hän olisi ollut sen suhteen paljolti ennakkoluulojen varassa (TKU/A/09/154 a:12-13). Kuten TM-meditaatioryhmässä, myös McElwainin ryhmässä

Toropainen oli oppilaan asemassa.

McElwainin ryhmän toiminta Turussa päättyi ilmeisesti 80-luvulla hänen muutettuaan Kuopioon (TKU/N/20/2:20).

Neljannen tien ryhmät

Toropainen löysi Neljannen tien noin 1975, jolloin Väinö Kopponen veti Bennett-linjaista ryhmätoimintaa Jämsässä ja Turussa. Kuten McElwainin ryhmässä, myös Kopposen Neljannen tien ryhmässä Toropaiseen teki vaikutuksen, että totuutta ei määriteltä tiukasti, vaan kyse oli ”omakohtaisesta löytämisestä”. Myös Neljannen tien käytännöllisyys vetosi Toropaiseen. Hän alkoi kokea ”avautumista”, vakuuttui olevansa ”jollain tiellä”, ja koki saaneensa täysin uuden suunnan elämälleen. (TKU/A/09/153:1, 2, 3; TKU/A/09/154 a:11.)

Kopposen ryhmän toiminta, johon kuului n. 10 aktiivista jäsentä, piti sisällään teoriaa ja käytäntöä. Teoria koostui paljolti J.G. Bennettin tekstien opiskelusta, minkä suhteen Toropainen mainitsee erityisesti kielen tutkimisen ja systeemiopin opiskelun. Käytännöllinen puoli piti sisällään ”itseensä kohdistuvaa työtä”. Toropainen kertoo, että mitään ei pitänyt uskoa annettuna vaan ideoita piti omakohtaisesti tutkia ja kokea (TKU/A/09/153:2). Ryhmällä oli myös julkaisutoimintaa: Kopposen ryhmä oli mukana jo 60-luvun lopussa Karatas-kirjan julkaisutoiminnassa, jonka tehtävä oli Neljannen tien tekstien kääntäminen ja julkaiseminen (TKU/A/09/153:5). Julkaistut kirjat olivat lähes kaikki J.G. Bennettin. Toropainen käänsi erään Bennettin enneagrammia koskevan kirjan, jonka seura 80-luvulla julkaisi. Toropaisen mukaan kirjat kustannettiin ”kolekti-periaatteella” (TKU/A/09/153:5).

Niin ryhmän perustaja Kopponen kuin muutamat muutkin ryhmän jäsenet kävivät J.G. Bennettin seminaarissa Englannissa 60-luvulla ja 70-luvun alussa (TKU/A/09/153:2-3). Bennett-linjan opettaja Anthony Blake kävi Turussa ohjaamassa seminaarin 1976, mikä piti sisällään erilaisia harjoituksia, mm. gurdjieffilaisen liikesarjaharjoituksen. Tämä oli Toropaiselle ”ikimuistoinen” kokemus, jonka aikana hän koki vahvan ”avautumis”-kokemuksen. Toropainen piti seminaarin vetäjiä kokeneina, mutta piti joitain tehtyjä harjoituksia huonosti suunniteltuina (TKU/N/20/2:14; TKU/A/09/153:6).

Kopposen kuoleman (1986) jälkeen hänen ryhmänsä jatkoi vielä toimintaa,

mutta Toropaisen mukaan kukaan ei ottanut ryhmänvetäjän roolia. Tätä odotettiin erityisesti Bennettin seminaarissa käyneiltä. Lopulta Turussa Maija Ruusuvuori jatkoi ryhmän vetämistä vielä jonkin aikaa, ennen kuin toiminta lopullisesti hiipui. Toropainen kertoo, että tilanteet, joissa ”keskushenkilö” poistuu, kuuluvat Neljännen tien systeemiin. Tällaisissa tilanteissa oppilailla on Toropaisen mukaan mahdollisuus saada uudenlainen kontakti omaan sisäiseen tiehen. Toropainen kertoo tähän liittyen myös, miten Gurdjieff joskus kovallakin kädellä katkaisi tämän vuoksi opettaja-oppilas suhteita. (TKU/A/09/153:4.)

Toropainen ei pystynyt ottamaan osaa Bennettin seminaareihin koska Bennett kuoli 1974, noin vuotta ennen kuin Toropainen liittyi Kopposen ryhmään. Hän kävi kuitenkin myöhemmin, 2002, Bennettin oppilaan John Wilkinsonin pitämässä seminaarissa Englannissa.

Seminaari, tai ns. työviikonloppu, järjestettiin Wilkinsonin englantilaisessa maaseutuasunnossa. Paikalla oli 17 ihmistä. Viikonloppu piti sisällään jonkinlaisia aamuharjoituksia, luentoja, sekä arkisia askareita kuten siivoamista, ruoanlaittoa ja puutarhanhoitoa. Olosuhteet oli Toropaisen mukaan tarkoituksella luotu stressaaviksi, tilaa oli vähän, joten ihmiset ”hengittivät toistensa niskaan” (TKU/A/09/154 b:3). Ajatus tämän takana varmaankin oli, että ihmisistä tulisi esiin puolia, joiden näkeminen ryhmätyöskentelytilanteessa olisi oman henkisen kasvun kannalta opettavaista.

Toropaisen mukaan viikonlopun suurin anti oli Wilkinsonin tapaaminen. Toropainen kertoo, että Wilkinson oli yllättävä ja että hän pystyi ”riisumaan ihmisen ihan paljaaksi”. Tällä Toropainen tarkoittaa, että Wilkinson pystyi näkemään ”täysin hänen lävitseen”, näkemään hänen perusolemuksen, ja opettamaan siitä jotain. Toropainen koki, että hän ei voinut esittää mitään Wilkinsonin edessä, hänen oli oltava vain täysin avoin ja rehellinen (TKU/A/09/154 b:3-4).

Neljännen tien Gurdjieff-linja saapui Suomeen vuoden 2001 lopussa (Iitti 2008, 85). Toropainen tuli mukaan toimintaan jo uuden ryhmän alkuvaiheessa, ja uuden ryhmän vetäjän, amerikkalaisen Robert Reinsteinin, ensitapaaminen teki Toropaiseen vaikutuksen. Reinstein oli katsonut Toropaista syvälle silmiin ja kysynyt ”what do you want?”, mitä sinä haluat? Toropainen ymmärsi, että hänen tuli vastata tähän kysymykseen itselleen, ei niinkään Reinsteinille. Tämä puhutteli Toropaista

(TKU/N/20/2:21).

Aineistosta nousee selvästi esiin Toropaisen arvostus Reinsteinia kohtaan opettajana. Toropainen kertoo toiminnan olevan nykyään paremmin organisoitua kuin koskaan aiemmin, ryhmällä on mm. kansainvälisiä kontakteja sekä liikesarjaharjoituksia (movements) järjestetään. Toropainen kertoo, että toiminnalla on nyt selkeä vahva vetäjä, jolla on kokemusta ja pätevyyttä: ”Kun pääkokki puuttuu niin porukka tekee omia sapsuskojaan. Tää systeemi edellyttää, siis sitä, että on pääkokki tai tämmönen, joka edustaa tahtoa, suurta tahtoa” (TKU/A/09/153:6).

Toropainen kertoo, että Reinsteinin myötä muodostunut uusi ryhmä, ja Reinsteinin rooli ja vastuu tämän ryhmän vetäjä, oli hänelle suuri helpotus. Tilanne selkeytti Toropaisen asemaa, sillä hän ei ole koskaan kokenut itseään koskaan ryhmänvetäjäksi, vaan ehkä ”jonkinlaiseksi koollekutsujaksi”. Toropainen kertoo pitäneensä aiemmin aiheeseen liittyviä luentoja ja sitä kautta tuoneensa Neljännen tien ideoita kiinnostuneiden tietoon. Tämän hän on nähnyt myös omana vastuunaan Neljännen työn suhteen. (TKU/A/09/155:10-11.)

Puhuessaan roolistaan Neljännen tien ryhmätoiminnassa Toropainen kertoo, että hänen ”ongelmansa” on siinä se, että hänen tiensä, ”mystisen avautumisen” tie, on sillä lailla sisäinen ettei sitä voi opettaa toisille. Hän kuitenkin näkee roolikseen jakaa ryhmässä kokemuksiaan, jotta ne joilla on samanlaisia kokemuksia pystyvät yhdessä hahmottamaan paremmin sisäistä työtään. Tämän yhteydessä Toropainen kertoo, että ryhmässä ihmiset voivat auttaa toinen toisiaan ja että tämä on hyvin tärkeä osa ryhmän merkitystä. (TKU/A/09/155:11.)

Aineistosta käy ilmi, että Toropainen on ottanut osaa ryhmän viikkotapaamisiin, työviikonloppuun Reinsteinin huvilalla, sekä liikesarjaharjoituksiin (movements) (TKU/N/20/2:41). Tätä tukee myös oma osallistuva havainnointini vuosilta, jolloin Toropainen oli ryhmässä aktiivinen. Toropainen kertoo, että Neljännen tien opettama muuntuminen, tai transformaatio, on jotain, jossa ihminen muuttuu solutasoa myöten. Tähän liittyy runsaasti muuntumisen tekniikoita, jotka edellyttävät opettajaa, joka on perillä niiden käytöstä (TKU/N/20/2:19).

Kuten TM-meditaatioryhmässä ja McElvainin ryhmässä, myös Neljännen tien ryhmissä Toropaisen rooli on ollut oppilas. Hän ei ole kokenut ryhmänvetäjän roolia koskaan

omakseen. Ryhmänvetäjän Toropainen näkee edustavan ”suurta tahtoa”. Toropainen näkee ryhmän arvon olevan siinä, että ryhmän jäsenet pystyvät tukemaan ja auttamaan toisiaan henkisesti työssään. Ryhmän vetäjällä tai keskeisellä opettajalla on ryhmässä suurin vastuu, sillä hänen vastuullaan on opettaa muuntumiseen liittyviä tekniikoita. Eri teiden, myös Neljännen tien, arvon Toropainen sanoo olevan siinä, että niiden kautta oppilas pystyy saamaan niiden edustamiin mestareihin yhteyden, vaikka nämä eivät olisi edes fyysisellä tasolla (TKU/A/09/154 b:4).

Muut ryhmät

Niin aineiston kuin oman osallistuvan havainnointini kautta on tullut ilmi, että vaikka Toropaisen painopiste ryhmätoiminnassa on Neljännen tien ryhmässä, on hän samaan aikaan toiminut myös muiden ryhmien tai henkisten suuntausten parissa. Hän on mm. ottanut osaa Turussa sijaitsevan, lähinnä new age -henkisen, Konsan kartanon toimintaan ahkerasti (TKU/N/20/2:17). Tämän lisäksi muistan Toropaisen harjoittaneen tai chitä jossain Turun alueella toimineessa ryhmässä. Tämä todennäköisesti liittyi Toropaisen kokemaan kehosensitiivisyyteen ja henkiseen työhön energioiden kanssa.

Kautta aineiston tulee esiin, että Toropaisella on ystäviä ja tuttuja erilaisista henkisistä suuntauksista. Hän myös suhtautuu eri uskontoihin ja hengellisiin suuntauksiin hyvin avoimesti. Aineistosta saa vaikutelman, että Toropainen näkee kaikissa uskonnoissa ja henkisissä suuntauksissa heijastumaa jostain syvemmästä ja että hän kokee ne kaikki kiinnostavina (TKU/A/09/154 a:12). Vaikka Toropainen kritisoi institutionalisoitunutta kristinuskkoa (TKU/N/20/2:6), hän kuitenkin puhuu esoteerisistä kristinuskosta ja käyttää paljon kristinuskon termejä puhuessa omista ajatuksistaan ja kokemuksistaan (mm. TKU/N/20/2:28-29, 35, 39, 41; TKU/A/09/153:8; TKU/A/09/154 a:11, 12). Toropainen puhuu usein arvostavasti buddhalaisuudesta, mutta kun häneltä on kysytty onko hän buddhalainen, on hän vastannut, ettei tiedä mikä ero on buddhalaisen ja jonkun muun välillä. Myös islamista Toropainen puhuu arvostavaan sävyyn (TKU/A/09/154 a:12-13).

Aineiston ja oman osallistuvan havainnointini perusteella Toropainen ei tiukasti sitoudu vain Neljännen tien ryhmään, vaikka hän mainitseekin sen ensisijaisena henkisen työn viiteryhmänään. Cusack toteaa Neljännen tien ryhmistä, että Gurdjieffin oppien mukaan

kehitys ryhmien ulkopuolella ei ole mahdollista (Cusack 2015, 159). Tämä heijastelee yleistä suhtautumista Neljännen tien ryhmille omistautuneiden henkilöiden keskuudessa, vaikka onkin hieman kärjistetyksi ilmaistu. Yleisesti ottaen Neljännen tien ryhmille omistautuneet suhtautuvat avoimesti ja arvostavastikin moniin erilaisiin henkisiin suuntauksiin¹³, mutta on hyvin yleistä, että he myös kokevat Neljännen tien ryhmässä erityisen arvon ja potentiaalin omalle henkiselle kehitykselleen ja sitoutuvat tämän vuoksi selvästi ennen kaikkea niihin. Idean Neljännen tien ryhmien merkityksestä muotoili P.D. Ouspensky, eräs tärkeä Gurdjieffin oppilas, klassisella tavalla seuraavasti jo 1949:

(...) ryhmä on kaiken alku. Yksi ihminen ei voi tehdä mitään, saavuttaa mitään. Ryhmä, jolla on todellinen johtaja, voi tehdä enemmän. Ryhmä ihmisiä voi tehdä sellaista, mitä yksi ihminen ei voi koskaan tehdä. Te ette oivalla omaa tilaanne. Olette vankilassa. Kaikki, mitä voitte toivoa, edellyttäen että olette järkävä ihminen, on päästä pakenemaan.

Kuinka paeta? On välttämätöntä tehdä tunneli muurin alitse. Yksi ihminen ei voi tehdä mitään. Olettakaamme, että on kymmenen tai 20 ihmistä. Jos he työskentelevät vuorottain ja yksi vuorollaan kätkee kaivajan, he saavat tunnelin valmiiksi ja pääsevät vapaiksi. Sitä paitsi kukaan ei voi paeta vankilasta ilman niiden apua, *jotka ovat paenneet jo aikaisemmin*. Ainoastaan he voivat sanoa, millä tavoin pakeneminen on mahdollista tai lähettää työkaluja ja viiloja ja muuta tarpeellista. *Yksi ihminen ei voi löytää näitä ihmisiä tai saada yhteyttä heihin. Organisaatio on välttämätön. Mitään ei voi saavuttaa ilman organisaatiota.* (Ouspensky 2003, 44.)

Kuten aineistosta on jo aiemmin tullut esiin, ei Toropainen koe, että eksklusiivisesti Neljännen tien opeissa ja menetelmissä olisi totuus. Oman osallistuvan havaintoni perusteella Toropainen kuitenkin oli varsin omistautunut Neljännen tien ryhmätyölle ja osallistui sen toimintaan eri muodoissa aktiivisesti. Etsijyys näyttäytyy Toropaiselle kuitenkin arvona itsessään ja hän määrittelee paljolti itse oman henkisyytensä sisältöä ja toteutusta. Tässä hän on selvästi eklektinen, sillä hän on aina ammentanut omaan toimijuuteensa aineksia erilaisista henkisistä suuntauksista ja ryhmistä. Tällaisena Toropainen näyttäytyy selvästi postsekulaarina toimijana.

Toropaisen toimijuutta ryhmässä voi luonnehtia aktiivis-passiiviseksi. Hän on kaikissa ryhmässä ollut ennen kaikkea oppilas, eikä hänellä ole ollut halua päätyä niissä erityisiin vastuu- tai valta-asemiin. Toropainen toteaaakin, että hänen henkinen tiensä on ”mystisen avautumisen tie” jota ei voi muille opettaa ja että Neljännen tien ryhmässä

13 Jo Gurdjieffin instituutissa Ranskassa tämä näkyi mm. siten, että eräs sen seinälle päätynyt aforismi oli ”kunnioita kaikkia uskontoja” (Gurdjieff 1984, 274).

hän voi kutsua itseään ehkä ”jonkinlaiseksi koollekutsujaksi”.

Jaettu toimijuus, tai Banduran termein kollektiivinen toimijuus (Bandura 2000), tuo mielenkiintoista analyysikulmaa suhteessa Neljännen tien ryhmätoimintaan. Neljännen tien lähtökohta on, että yksilö on tietyllä tapaa psykologisesti ”unessa”, kykenemätön aidosti yksilöllisenä toimijana tekemään mitään, tai autenttisesti olemaan nykytilassaan edes olemassa. Tässä näkemyksessä asiat vain tapahtuvat yksilölle, hän ei niitä niinkään itse oikeasti tee. Neljännen tien lähtökohta vie siis pohjan pois ajatukselta, että yksilö olisi nykytilassaan autenttinen, kykenevä toimija. Tämä lähtökohta tekee Neljännen tien ryhmätoiminnan ja sen jaetut tavoitteet (ks. Ouspensky edellä) tähän toimintaan osallistuville tärkeäksi. Neljännen tien ryhmätoimintaan, jaettuun tai kollektiiviseen toimijuuteen, sitoutuvat henkilöt pyrkivät siis tietyllä tapaa työstämään itsestään ryhmätyön, jaetun tai kollektiivisen toimijuuden, kautta autenttisemmin kykenevämpiä toimijoita. Tämä on kuitenkin tietyllä tapaa vain osatotuus.

Toropaisen Neljännen tien ryhmän opettaja, Robert Reinstein, totesi vuonna 2015 antamassaan haastattelussa (Joutsijärvi 2010), että aloittaessamme Työn, me ajattelemme itseämme erillisinä yksilöinä vaikka tämä on pohjimmiltaan harhaa. Reinsteinin näkemyksessä korostuu vahvasti yksilöiden riippuvuus toisistaan, siitä, että pohjimmiltaan ihmiset ovat osa suurempaa kokonaisuutta. Pohjimmiltaan Neljännen tien työ tähtää siis eräänlaiseen kollektiiviseen toimijuuteen puhtaasti erillisen, yksilöllisen toimijan sijaan. Reinstein puhuu hyvin samantapaiseen sävyyn kuin Toropainen, että meidän tulee avautua korkeammille vaikutteille, jotta voimme ymmärtää oman toimijuutemme, tai korkeamman toimijan, josta olemme osallisena (Joutsijärvi 2010).

Neljännen tien opetus esittää ikään kuin lumotun version Banduran sosiokognitiivisesta toimijuuden teoriasta. Yksilölliset toimijat eivät ole eristäytyneitä yksiköitä olemassaolossaan, vaan he ovat osa suurempaa sosiaalista, kulttuurista ja henkistä todellisuutta. He vaikuttavat sosiaaliseen ja kulttuuriseen todellisuuteen ja ovat sen muovaamia (Bandura 2000, 75). Tämän lisäksi mukana on henkinen, lumottu ulottuvuus – yksilölliset toimijat ovat osa syvempää todellisuutta, jossa Neljännen tien harjoittajat pyrkivät linkittäytymään tähän olemassalon syvempään todellisuuteen ja ammentamaan siitä suuntaa toiminnalleen (Joutsijärvi 2010).

Aineistossani Toropainen kertoo, että ryhmätoiminta on Neljännen tien ryhmissä tärkeää, mutta ei avaa asiaa paljoa. Hän kertoo, että ryhmissä ihmiset voivat jakaa kokemuksiaan. Reinsteinin roolista ryhmässä Toropainen sanoo, että hän edustaa ”suurta tahtoa”. Toropainen kutsuu Reinsteinia toisinaan ”keskushenkilöksi” tai ”päkokiksi” ryhmässä, ja sanoo, että sellainen on ryhmätoiminnassa tärkeä. Hovi puhuu tällaisesta Banduraa tulkiten proxy-toimijuutena; joku muu kuin yksilö itse on laitettu instrumentaalisesti toiminnan auktoriteetiksi (Hovi 2014, 183). Samalla ryhmässä kuitenkin korostetaan, että Neljännen tien ideoita ei tule hyväksyä ilman omakohtaista löytämistä ja kokemista.

Kuten Toropaisen toimijuudessa muutenkin, myös ryhmätoimijuudessa on kehollisuus läsnä. Erityisen selvästi tämä on ollut läsnä Toropaisen TM-meditaatio -ryhmään osallistumisessa, mutta myös Neljännen tien ryhmätoimintaan liittyen kehollisuus nousee esille. Toropainen kertoo, että henkilökohtaisen transformaation tekniikat, joita hän näkee Reinsteinin velvollisuudeksi opettaa, muuttavat yksilöä aina solutasoa myöten. Myös Reinstein itse kertoo, että meidän tulee ”magnetisoida” tai kohdistaa koko olemuksemme, kehomme niin, että ”jokainen solumme on kohdistettu” päämääräämme varten. Reinstein kertoo, että ”meidän on tultava kotiin, kehoon, hengitykseen ja tietoisuuteen”. (Joutsijärvi 2010.) Hän myös sanoo, että tämä päämäärä on orgaaninen, fyysinen.¹⁴ Tämä viittaa selvästi siihen, mitä Utriainen kutsuu lumotuksi kehollisuudeksi ja sellaisen harjoittamiseksi (Utriainen 2011, 421, 424).

Neljännen tien ryhmätoiminnassa on elementtejä, jotka sopivat sekä new aigen että esoterian kontekstiin. Työ korostaa new agelle tyypillisesti holistisuutta, henkilökohtaista transformaatiota, sitä että ”kaikki liittyy kaikkeen”, että ihminen on osa suurempaa henkistä kokonaisuutta (Heelas 1996, 225-226). Neljännen tien ryhmätoiminnasta löytyy myös Faivren esoterian määritelmään sopivia elementtejä, mm. transmutaation tavoite sekä erityisen tiedon välittämisen muodot; tietoa oppilaalle välittää (tai sellaisen saavuttamisessa opastaa) opettaja ja ryhmä (von Stuckrad, 2008, 225).

¹⁴ ”Kaikki todellinen työ on lopulta maadoitettava kehoon ja sen vaikutukset ovat fyysikaalisia. Työllämme täytyy olla vakaa pohja tietoisuudessa fyysisestä läsnäolosta, tässä ja nyt, tässä ihmiskehossa. Kaikki ajatukset ja tunteet ovat luonteeltaan biokemiallisia, sähkökemiallisia. Kaikki on ainetta ja energiaa. Siksi työnne täytyy pohjautua fyysiseen maailmaan”. (Reinstein 2013, 44.)

5. Johtopäätökset

Aineistoni ja käyttämieni määritelmien perusteella Stefanus Toropaisen toimijuus on lumottua. Toropainen kokee toimivansa osana suurempaa, henkistä kokonaisuutta. Lumottu toimijuus näkyy kaikissa tarkastelluissa analyysin näkökulmissa.

Toropaisen henkisten opettajien tai oppaiden joukossa on elossa olevien henkilöiden lisäksi myös edesmenneitä henkilöitä, joita hän ei ole koskaan näiden elossa ollessa tavannut, mutta joihin hän kokee saaneensa eräänlaisen energeettisen tai tajunnallisen yhteyden. Toropainen kertoo aineistossa, miten nämä henkilöt (J.G. Bennett ja G.I. Gurdjieff) ovat olleet läsnä hänen elämässään. Aineistosta nousee esiin myös ei-inhimillisiä oppaita tai opettajia, joiden kanssa Toropainen kokee olleensa tai olevansa vuorovaikutuksessa. Nämä oppaat tai opettajat (”intiaaniopas”, Isis, ”valo” tai ”valoruumis”) ovat ilmestyneet Toropaiselle yleensä ”selvänäkötilassa”, jotka Toropaisen kuvailujen mukaan ovat hyvin myyttisiä ja symbolisia kokemuksia. Nämä ei-inhimilliset toimijat ovat neuvoneet, opastaneet ja testanneet Toropaista eri tavoin. Kaksi ei-inhimillistä toimijaa ovat ilmestyneet Toropaiselle vain kerran (enkeli ja haamu), ilmoittaen molemmilla kerroilla hänen tuntemansa henkilön kuolemasta. Tärkein ei-inhimillinen toimija, jonka kanssa Toropainen kokee olleensa vuorovaikutuksessa on ”Jumala/Minä”, joka tarkemmin tarkasteltuna on tietyllä tapaa osa Toropaisen sisäisiä toimijuuden tasoja.

Aineistosta nousee esiin, että Toropaisella on jaettua toimijuutta niin elävien kuin edesmenneiden inhimillisten oppaiden tai opettajien, kuin myös ei-inhimillisten oppaiden tai opettajien kanssa.

Toropaisen sisäiset toimijuuden tasot sijoittuvat eräänlaisille ”elämän portaille”, jotka pohjautuvat pitkälti Toropaisen ymmärrykseen Neljännen tien opista ns. kolmen ja seitsemän laeista. Toropainen kokee, että häneen itseensä kuuluu eritasoisia toimijoita tai eritasoista toimijuutta, jotka kaikki ovat osa suurempaa ja syvempää todellisuutta. Toropainen kokee, että näillä kaikilla toimijuuden tasoilla on oma roolinsa hänen henkisessä työssään. Erityisesti korkeimmalla toimijuuden tasolla (”Jumala/Minä”) on eräänlainen opettajan tai oppaan rooli, mutta samalla alemmat toimijuuden tasot eivät kuitenkaan ole jotain lähtökohtaisesti pahaa tai huonoa. Ne näyttäytyvät aineistossa

eräänlaisena välttämättömänä henkisen työn kenttänä ja voimavarana.

Tarkasteltaessa toiminnan modaliteetteja, sitä miten asioita tapahtuu, nousee aineistosta esiin erityisesti ”avautuminen”, millä on aineistossa keskeinen rooli. Toropainen kertoo, että mikäli ”olemme avoimia ja vastaanottavia korkeammille voimille ja vaikutuksille, jotain muuta voi tapahtua. Jokin sellainen tulee mahdolliseksi, joka ei tule 'tavanomaisen' elämän piiristä” (TKU/N/20/2:18).

Avautumisen teema toistuu keskeisenä pohjavireenä kautta aineiston ja se kuvaa hyvin Toropaisen toimijuuden luonnetta yleisesti, mitä voisi kuvailla aktiivispassiiviseksi. Toropaisen lumottu toimijuus on ensijaisesti avautumista korkeammille vaikutteille tai voimille ja sitä kautta syvempään toimijuuteen. Tästä esimerkkeinä ovat mm. useat runot, jotka Toropainen on saanut kanavoimalla, ja joissa hän kokee olevan syvää henkistä opetusta.

Toropaisen henkinen työ on hyvin sisäänpäin suuntautunutta, eikä pyrkimystä kontrolloida tai vaikuttaa ympäröivää arkitodellisuutta esiinny aineistossa juuri lainkaan.

Toropaisen toiminnan lokaatiot sijoittuvat aineistossa Suomeen, Englantiin ja Yhdysvaltoihin, sekä Toropaisen kehoon ja myyttisiin lokaatioihin. Maantieteelliset lokaatiot vaihtelevat arkisista henkisen harjoituksen ympäristöihin, mutta niille kaikille on yhteistä, että Toropainen on kokenut näissä kaikissa jotain itselleen henkisesti merkittävää, yleensä jonkinlaisia opetuksia. Myyttiset lokaatiot ovat Toropaisen myyttisten kokemusten aikana mainitsemia paikkoja (”buddhistinen maailma” ja ”temppeli”).

Merkittävä osa Toropaisen kokemuksista sijoittuu hänen kehoonsa. Toropainen kertoo aineistossa olevansa fyysisesti ”supersensitiivinen ihmistyyppi”. Hän kertoo energioiden kokemisesta kehossaan, näiden energioiden yhteydestä kosmisiin linjoihin, chakroista, meditaatiosta, ja siitä, miten Neljännen tien transformaation menetelmät johtavat yksilössä muutokseen aina solutasoa myöten. Näin Toropainen siis harjoittaa ja kokee asioita lumotussa kehossa.

Toimijuutta syventäviä harjoitteita nousee aineistosta muutama, erityisesti meditaatio ja roolien käyttö arjessa osana omaa henkistä työtä. Erityisiä harjoitteita tärkeämpänä

Toropainen pitää ”suoraa tietä”, jota hänen mukaansa ei voi opettaa muille. Kyse on tietynlaisesta suorasta asioiden havaitsemisesta ja siitä oppimisesta, eräänlaisesta tietoisesta läsnäolosta. Toropainen puhuu tämän yhteydessä ”selvänäkemisestä” tai ”suorasta näkemisestä”, joista ainakin jälkimmäinen viittaa kykyyn nähdä asiat ”suoraan”, ilman, että mieli luokittelee tai ”lokeroi” havaitun asian. Tällaisena Toropaisen ”suora tie” on myös lumottua kehollisuutta, sen harjoittamista ja kokemista.

Myös Toropaisen ryhmätoimijuudesta löytyy lumottua toimijuutta. Kaikissa ryhmissä joissa Toropainen on ollut mukana, on lumottu toimijuus ollut keskeisenä elementtinä läsnä, aina TM-meditaatio-ryhmistä Neljännen tien ryhmään asti. Kaikissa näissä ryhmissä on ollut eri tavoin tarkoituksena luoda yhteyttä syvempään olemassaoloon, vuorovaikutukseen sen kanssa.

Toropaisen toimijuus paikantuu selvästi new age- tai esoteria-kontekstiin. New age-käsitteeseen liitetyt optimistisuus, henkilökohtainen transformaatio, intuition korostaminen ja holistisuus, sekä se, että ”kaikki on yhtä”, että ihminen on osa suurempaa henkistä kokonaisuutta löytyvät kaikki aineistosta, samoin kuin kritiikki institutionalisoitunutta kristinuskkoa kohtaan (Heelas 1996, 225-226; Melton 1990; 1992 18-19; Hanegraaff 1996, 515-516). Myös Faivren typologiat esoteriasta löytyvät aineistosta: Niin vastaavuuksien idea, idea elävästä luonnosta, mielikuvituksen ja henkisen välikappaleena olemisen keskeisyys polkuna henkiseen oivallukseen, sekä transmutaation idea löytyvät aineistosta. Näiden lisäksi myös esoteeriset ideat erityisistä tiedon välittämisen muodoista (erityiset tiedon välittämisen muodot opettajalta tai ryhmältä oppilaalle) ja uskonnollisten filosofoiden sopusointuisesta tarkastelusta löytyvät aineistosta (ks. Faivre 1994, 10-15; von Stuckrad 2008, 225). Toropainen on myös vakuuttunut siitä, että hänellä on tietoa tai *gnosista* (ei ”uskoa”) toisista todellisuuden tasoista ja kykyä ja keinoja niiden tavoittamiseen.

Verrattaessa Toropaisen toimijuutta Utriaisien tutkimuksen (Utriainen 2011; 2014; 2016; 2017) enkelihenkisyyttä harjoittavien naisten toimijuuteen, löytyy niistä sekä samankaltaisuuksia että eroavaisuuksia.

Sekä enkelihenkisyyttä harjoittavien naisten että Toropaisen toimijuus on lumottua; he kokevat toimijuutensa olevan osa syvempää henkistä todellisuutta ja he

harjoittavat jaettua toimijuutta ei-inhimillisten toimijoiden kanssa (enkelit, erilaiset muut ei-inhimilliset toimijat). Sekä Toropaisen että enkelihenkisyyttä harjoittavien toimijuudesta löytyy myös lumottu kehollisuus (kehojen harjoittaminen, erityisesti energian kanavoinnin muodossa) ja spontaanit lumon hetket arjessa.

Sekä Toropaisen että enkelihenkisyyttä harjoittavien henkisyys tai uskonnollisuus näyttäytyy postsekulaarina; ”Uskonto” ja maallinen kulttuuri kietoutuvat toisiinsa, ne eivät ole erillisiä alueita tai ilmiöitä (ks. Utriainen 2017, 21 39-40). Toropainen ja enkelihenkisyyden harjoittajat eivät sitoudu tiukasti vain yhteen henkiseen ryhmään tai perinteeseen. Henkinen etsijyys onkin heille tärkeämpää kuin eksklusiivisesti johonkin tiettyyn ryhmään sitoutuminen (ks. Utriainen 2017, 142; Kokkinen, Mahlamäki & Leskelä-Kärki 2020, 235-236). Näin he itse suuressa määrin määrittelevät ja harjoittavat omaa toimijuuttaan, erotuksena sille, että henkisyyden oppi ja käytäntö tulisi selvästi jostain tietystä ryhmästä. Sekä Toropaisen että enkelihenkisyyden harjoittajien opeista ja käytänteistä löytyy new age -elementtejä, tai popularisoitua esoteriaa (intuition korostaminen ja holistisuus, idea siitä että ihminen on osa suurempaa kokonaisuutta, sekä erilaiset harjoitteet, kuten kanavoiminen).

Siinä missä enkelihenkisyyden harjoittamiseen liittyy usein voimaannuttavia elementtejä (Utriainen 2014, 238; 2017, 188) ja että siitä haetaan apua hyvinkin arkisiin asioihin (vaikkapa ihmissuhteiden käsittelemiseen tai parkkipaikan löytämiseen), ei tällaisia piirteitä löydy aineistoni pohjalta Toropaisen lumotusta toimijuudesta. Asia näyttää olevan välillä melkein päinvastoin. Toropainen kertoo, että kaikki haasteet joita yksilö elämässään kohtaa, ovat juuri sellaisia, joita hän henkistä kasvuaan varten tarvitsee. Toropaisen Neljännen tien ryhmän opettaja Reinstein kertookin tätä tukien haastattelussaan, että yksilön pyrkimys itsensä näkemiseen sellaisena kuin hän todella on ei ole helppoa, ja että jotkut kokevat tämän vuoksi Neljännen tien työn ”liian vaikeaksi ja epämiellyttäväksi”. Tällaiset henkilöt kokevat, että heidän elämänsä oli aiemmin onnellisempaa ja rauhallisempaa. (Joutsijärvi 2010.) Itsen ulkopuolisen todellisuuden kontrolloimisen sijaan Toropainen pyrkii käyttämään kaikkea elämässään kohtaamaansa itsekasvuun, tai ”avautumiseen” syvemmälle todellisuudelle – ja siten syvemmälle toimijuudelle. Tällaisena toimijana Toropainen on aktiivis-passiivinen toimija, eräänlainen patientti, toiminnan vastaanottava kohde. Hän ei koskaan käytä toiminnallisia auktoriteetteja (opettajia, oppaita, energioita) omiin arkisiin päämääriinsä, vaan pelkästään henkiseen kasvuunsa tai ”avautumiseensa”.

Toinen merkittävä ero enkelihenkisyyden harjoittajien ja Toropaisen toimijuuden välillä liittyy oman toimijuuden ymmärtämiseen ja käsitteellistämiseen; oman toimijuuden retoriikkaan. Enkelihenkisyyden harjoittajat eivät tee ainakaan selväsanaisesti tarkkaa jäsentelyä oman toimijuutensa sisäisistä asteista. Toropainen sen sijaan kokee, että hänen toimijuudessaan on asteita aina fyysiseltä tasolta (”eläinsielu”) inhimillisen sekulaarin persoonatason kautta sakraaliin minään, jota hän kutsuu ”Jumalaksi/Minäksi”. Tämä Toropaisen ajattelu pohjautuu vahvasti hänelle tärkeään Neljännen tien käsitykseen minuuden tasoista yksilön kokonaisuudessa. Vaikka Toropainen puhuu näistä tasoista ja niihin liittyvistä seikoista usein Neljännelle tielle melko epätyypillisesti (mm. energioiden suhteen), on hänen käsityksensä kuitenkin selkeästi esoteeristen ideoiden piiriin kuuluva. Myös Toropaisen näkemys opettajien merkityksestä esoteerisen tiedon välittäjinä erottaa häntä enkelihenkisyyden harjoittajien toimijuudesta.

Aineistoni Toropaisesta tuo esiin, että hänen henkinen työnsä (ja Neljännen tien harjoittajien työ yleisesti) keskittyy nimenomaan omaan toimijuuteen. Tässä työssä lähtökohtaisesti kyseenalaistetaan oman toimijuuden kyky vaikuttaa omaan ympäristöön tai tulevaisuuteen, ja täten yksilöllisen toimijan aito olemassaolo. Omaa syvempää tai aidompaa toimijuutta nähdään mahdolliseksi kasvattaa erilaisten harjoitusten ja tietoisien läsnäolon avulla. Tällainen henkisen kasvun prosessi, jota Toropainen kutsuu kautta aineistoni ”avautumiseksi”, johtaa Toropaisen (ja Neljännen tien oppien) mukaan eräänlaiseen syvemmän toimijuuden oivaltamiseen, joka näyttäytyy jaettuna toimijuutena, jossa yksilö on osa suurempaa ja syvempää henkistä tai energettistä kokonaisuutta, johon kuuluu niin muita ihmisiä, oppaita, opettajia, ei-inhimillisiä toimijoita, kuin koko fyysinen olemassaolokin.

Edellä mainittu tuo esiin, että vaikka toimijuus new agessa ja länsimaisessa esoteriassa näyttää yleisesti korostavan yksilöä (Sohlberg & Kokkinen 2020, 290; Ramstedt & Moberg 2020, 249-250, Heelas 1996), löytyy niiden piiristä myös hyvin toisella tapaa painottuneita ideoita ja käytänteitä. Neljännen tien opit kuitenkin samalla korostavat yksilön henkilökohtaisia ponnisteluja kohti syvempää toimijuutta. Tähän liittyy myös Neljännen tien oppiin kuuluva kriittinen suhtautuminen kaikkeen, mitä ei itse voi omakohtaisella kokemuksella varmentaa. Tällainen oppi herättää monia kysymyksiä: Mikä on perimmäisen toimijan luonne, kuka ”avautuu” ja kenelle ja mitä siitä seuraa?

6. Lopuksi

Tutkimusongelmani työssäni ovat olleet melko laajat, minkä vuoksi en ole voinut mennä niihin kovin syvälle. Vaikka minua kiinnosti nimenomaan yleiskuva toimijuudesta Stefanus Toropaisen henkisessä maailmankuvassa, olisin voinut rajata tutkimusongelmiani tarkemmin ja näin päästä analyysissäni syvemmälle. Vaikkapa Bruno Latourin ANT-toimijaverkkoanalyysi (action-network-theory) olisi ollut mielenkiintoinen lähestymistapa analysoida aineistossani olevia toimijoita tarkemmin.

Lumottu toimijuus teoreettisena viitekehyksenä sopi aineistooni hyvin ja sen pohjalta, tarkemmin valitun näkökulman kautta, voisi aineistoani tutkia helposti enemmän ja tarkemmin. Sama pätee myös mahdolliseen lisätutkimukseen Neljännen tien harjoittajien toimijuudesta yleisemminkin. Myös Banduran esittämä sosiokognitiivinen teoria toimijuudesta tarjosi hyödyllisiä näkökulmia suhteessa Neljännen tien ryhmätoimintaan ja myös sitä voisi tarkemmin hyödyntää mahdollisessa jatkotutkimuksessa.

Lähteet

Painamattomat lähteet

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen arkistot, TKU-arkisto, Turun yliopisto

Äänitteet:

Stefanus Toropaisen haastattelut:

TKU/A/09/153-154 a, TKU/A/09/153-154 a-lit. 27.5. 2007, Turku

TKU/A/09/154 b-156, TKU/A/09/154 b-156-lit. 29.6. 2007. Turku

Käsikirjoitukset:

TKU/N/20/1. Stefanus Toropaisen sähköposti 27.6.2011

Stefanus Toropaisen julkaisematon teksti hänen henkisestä työstään:

TKU/N/20/2. *Stefanus Toropaisen nousu pyhälle vuorelle – erään mystikon päiväkirja*
2014

Tutkimuskirjallisuus

Ahearn, Laura M.

2001 Language and Agency. Julkaisussa *Annual Review of Anthropology* 30.
109-37.

Ahlbäck, Tore & Dahla, Björn (toim.)

2008 *Western Esotericism*. Turku: Donner-instituutti.

Alasuutari, Pertti

1994 *Laadullinen tutkimus*. Tampere: Vastapaino.

2000 *Researching Culture. Qualitative Method and Cultural Studies*. London,
SAGE Publications.

Azize, Joseph

2016 Biographical Studies of G. I. Gurdjieff. Julkaisussa *Fieldwork in*

- Religion*. 11/7, Vol.11(1). 10-35.
- 2020 Gurdjieff: *Mysticism, Contemplation, and Exercises*. Oxford: Oxford University Press.
- Bandura, Albert
- 2000 Exercise of Human Agency Through Collective Efficacy. *Julkaisussa Current Directions in Psychological Science* 9. 75-78.
- 2001 Social Cognitive Theory: An Agentic Perspective. *Julkaisussa Annual Review of Psychology* 52. 1-26
- Bennett, Jane
- 2001 *The Enchantment of Modern Life. Attachments, Crossings, and Ethics*. Princeton: Princeton University Press.
- Braidotti, Rosi
- 2008 In Spite of the Times. The Postsecular Turn in Feminism. *Julkaisussa Theory, Culture & Society* 25. 1-24.
- Campbell, Karlyn Kohrs
- 2005 Agency: Promiscuous and Protean. *Julkaisussa Communication and Critical/Cultural Studies*. Vol. 2, No. 1. 1-19.
- Cusack, Carol
- 2011 An Enlightened Life in Text and Image: G.I. Gurdjieff's Meeting With Remarkable Men (1963) and Peter Brook's Meetings With Remarkable Men (1979). *Julkaisussa Literature & Aesthetics* 21 (1). 72-97.
- 2013 The Enneagram: An Esoteric Model of Psychological Health. European Society for the Study of Western Esotericism Conference. Gothenburg, Sweden, 26-29 June:
https://www.academia.edu/3617856/The_Enneagram_An_Esoteric_Model_of_Psychological_Health (viitattu 15.2.2020).
- 2015 Intentional Communities in the Gurdjieff Teaching:
<https://www.researchgate.net/publication/291367073>

- Intentional Communities in the Gurdjieff Teaching (viitattu 17.2. 2020).
- 2017 The Contemporary Context of Gurdjieff's Movements. Julkaisussa *Religion and the Arts*, Vol. 21, Issue 1-2. 96-122.
- 2020 The Enneagram: G.I. Gurdjieff's Esoteric Symbol. Julkaisussa *Aries: Journal for the Study of Western Esotericism*, Vol. 20, No. 1. 31-54.
- Cusack, Carol & Sutcliffe, Steven J.
- 2015 G. I. Gurdjieff and the Study of Religion/s. Julkaisussa *International Journal for the Study of New Religions* 6.2. Sheffield: Equinox Publishing Ltd. 109-115.
- Decant, Patrick,
- 1999 Automatism and consciousness. Teoksessa *Gurdjieff. Essays and reflections on the man and his teaching*. New York, Continuum. 237-260.
- Faivre, Antoine
- 1994 *Access to western esotericism*. Albany: State university of New York press.
- 1998 Questions of terminology proper to the study of esoteric currents in modern and contemporary Europe. Teoksessa *Western esotericism and the science of religion*. Faivre, Anton & Hanegraaff, Wouter (eds.) Leuven: Peeters. 1-10.
- Fehr, Theo
- 2002 The role of simplicity (effortlessness) as a prerequisite for the experience of Pure Consciousness – the non-dual state of Oneness: ”Turiya”, ”Samadhi” in Meditation. Julkaisussa *JMMR Journal for Meditation and Meditation Research*, K. Engel, Peter Lang (eds.) Frankfurt/Main-Berlin-Bern-Bruxelles-New York-Oxford-Wien:
https://www.academia.edu/29949563/The_role_of_simplicity_effortlessness_as_a_prerequisite_for_the_experience_of_Pure_Consciousness_-_the_non-dual_state_of_Oneness_Turiya_Samadhi_in_

Meditation (viitattu 10.4.2020).

Geertz, Clifford

1973 *The interpretation of cultures: selected essays*. New York: Basic Books.

Granholm, Kennet

- 2008a Post-secular? Some reflections of the transformation esotericism.
Teoksessa *Western esotericism*. Ahlbäck, Tore & Dahla, Björn (edit.).
Turku, Donner institute. 50-67.
- 2008b New age or the mass-popularization of esoteric discourse: Some
preliminary reflections on the reconceptualization of the New age. Paper
presented at CESNUR-conference:
http://www.cesnur.org/2008/london_granholm.htm (viitattu 2.11. 2009).

Grönfors, Martti

1982 *Kvalitatiiviset kenttätutkimusmenetelmät*. Porvoo: WSOY.

Hanegraaff, Wouter J.

1996 *New Age Religion And Western Culture. Esotericism in the Mirror of
Secular Thought*. Studies in the history of religions vol. LXXII. Leiden,
New York, Köln: E.J. Brill.

Heelas, Paul

1996 *The New Age Movement. The Celebration of the Self and the
Sacralization of Modernity*. Cornwall: Blackwell publishers.

Heino, Harri

1997 *Mihin Suomi tänään uskoo?* Helsinki: Werner Söderström.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena

1980 *Teemahaastattelu*. Helsinki: Gaudeamus.

Honkasalo, Marja-Liisa & Koski, Kaarina

2017 *Mielen rajoilla. Arjen kummat kokemukset.* Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Hovi, Tuija

2014 *Servants and Agents. Gender Roles in Neocharismatic Christianity.* Teoksessa *Finnish Women Making Religion. Between Ancestors and Angels.* New York: Palgrave Macmillan. 177-193.

Iitti, Vesa

2008 *The Fourth Way in Finland.* Teoksessa *Western esotericism.* Ahlbäck, Tore & Dahla, Björn (eds.). Turku: Donner institute. 78-97.

2009 ”Avautumisen prosessi”. Neljäs tie länsimaisen esoterian kontekstissa. Proseminarityö, Turun yliopisto, kulttuurien tutkimuksen laitos, uskontotiede.

Jones, Lindsay (general edit.)

2005 *Encyclopedia of religion.* 2nd edition. Farmington, Hills: Thomson Gale.

Klin-Oron, Adam

2014 *How I Learned to Channel: Epistemology, Phenomenology and Practice in a New Age Course.* Julkaisussa *American Ethnologist* 41:4. 635-647.

Kokkinen, Nina & Mahlamäki, Tiina

2020 *Näkökulmia esoteerisuuteen ja okkultismiin.* Teoksessa *Moderni esoteerisuus ja okkultismi Suomessa.* Mahlamäki, Tiina & Kokkinen, Nina (toim.) Tampere: Vastapaino. 11-29.

Kokkinen, Nina, Mahlamäki, Tiina & Leskelä-Kärki, Maarit

2020 *Esoteerisuus taiteessa ja kirjallisuudessa.* Teoksessa *Moderni esoteerisuus ja okkultismi Suomessa.* Mahlamäki, Tiina & Kokkinen, Nina (toim.) Tampere: Vastapaino. 221-267.

- Kuula, Arja
2006 *Tutkimuseetiikka. Aineistojen hankinta, käyttö ja säilytys.* Tampere: Vastapaino.
- Lewis, James R. & Melton, Gordon J.
1992 Introduction. Teoksessa *Perspectives on the New age.* Lewis, James R. & Melton, Gordon J. (edit). Albany: State university of New York press. ix-xii.
- Mahlamäki, Tiina & Kokkinen, Nina (toim.)
2020 *Moderni esoteerisuus ja okkultismi Suomessa.* Tampere: Vastapaino.
- Mahlamäki, Tiina & Utriainen, Terhi
2019 Esoteeristen naisten lumottu toimijuus. Teoksessa *Teologinen aikakauskirja 2/2019.* Helsinki: Helsingin yliopisto. 20-34.
- McCutcheon, Russell T.
2018 *Studying Religion: An Introduction.* London and New York: Routledge.
- Melton, J. Gordon
1990 *New age encyclopedia.* Detroit & London: Gale research.
- Milgram, Stanley
1974 *Obedience to Authority.* London. Tavistock.
- Needleman, Jacob
1992 G.I. Gurdjieff and his school. Teoksessa *Modern esoteric spirituality.* Faivre, Antoine & Needleman, Jacob (edit.). New York: The Crossroad publishing company. 359-380.
- Nicolescu, Basarab
1998 Gurdjieff's philosophy of nature. Teoksessa *Gurdjieff. Essays and reflections on the man and his teaching.* New York: Continuum. 37-69.

Petsche, Johanna

- 2013a Gurdjieff and de Hartmann's Music for Movements. Julkaisussa *Alternative Spirituality and Religion Review*, Vol. 4, Issue 1. 92-121.
- 2013b A Gurdjieff Genealogy: Tracing the Manifold Ways the Gurdjieff Teaching Has Travelled. Julkaisussa *International Journal for the Study of New Religions*, Vol. 4, No. 1. 1-25.
- 2015 *Gurdjieff and Music: The Gurdjieff/de Hartmann Piano Music and Its Esoteric Significance*. Leiden and Boston: MA, Brill.

Ramstedt, Tommy & Moberg, Marcus

- 2020 Esoteerisuus ja populaarikulttuuri. Teoksessa *Moderni esoteerisuus ja okkultismi Suomessa*. (toim. Mahlamäki, Tiina & Kokkinen, Nina). Tampere: Vastapaino. 247-267.

Ruusuvuori, Johanna & Tiittula, Liisa (toim.)

- 2005 *Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus*. Tampere: Vastapaino.

Sohlberg, Jussi & Kokkinen, Nina

- 2020 Esoteerisuus, new age – kehityssuuntia 1900-luvun loppupuolelta nykypäivään. Teoksessa *Moderni esoteerisuus ja okkultismi Suomessa* (toim. Mahlamäki, Tiina & Kokkinen, Nina). Tampere: Vastapaino. 269-290.

Stuckrad, Kocku von

- 2005a *Western esotericism. A brief history of secret knowledge*. London: Equinox.
- 2005b Western esotericism: Towards an integrative model of interpretation. Julkaisussa *Religion* 35. 78-97.
- 2008 Esoteric discourse and the European history of religion. In search of a new interpretational framework. Teoksessa Tore Ahlbäck (edit.): *Western esotericism*. Turku: Donner institute. 217-236.

Sutcliffe, Steven J. & Willmet, John

2016 Issues in Accessing a Gurdjieffian Tradition: Lessons from a Study of Maurice Nicoll (1884-1953). Julkaisussa *Fieldwork in Religion*, Vol 11, No 1. Edinburgh: University of Edinburgh. 76-90.

Tart, Charles

1998 The dynamics of waking sleep. Teoksessa *Gurdjieff. Essays and reflections on the man and his teaching*. New York: Continuum. 116-126.

Tienari, Janne & Vaara, Eero & Meriläinen, Susan

2005 Yhteisyyden rakentuminen haastattelussa. Teoksessa *Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus*. Tampere: Vastapaino. 103-124.

Tiilikainen, Marja

2003 *Arjen islam. Somalinaisten elämää Suomessa*. Tampere: Vastapaino.

Tuomaala, Salome

2011 *Keskeytyksiä elämässä. Naisten toimijuudet aborttikertomuksissa*. Helsinki: Helsingin yliopisto.

Tuomi, Jouni & Anneli Sarajärvi

2011 *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.

Utriainen, Terhi

2011 The post-secular position and enchanted bodies. Julkaisussa *Scripta Instituti Aboensis*, January, vol. 23. 417-432.

2014 Angels, Agency, and Emotions. Global Religion for Women in Finland? Teoksessa *Finnish Women Making Religion. Between Ancestors and Angels*. New York: Palgrave Macmillan. 237-254.

2016 Ritually Framing Enchantment: Momentary Religion and Everyday Realities. Julkaisussa *Suomen Antropologi*, vol. 41, issue 4. 46-60.

2017 *Enkeleitä työpöydällä. Arjen ja lumon etnografiaa*. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.

Webb, James

1980 *The Harmonious Circle. An Exploration of the Lives and Work of G.I. Gurdjieff, P.D. Ouspensky and Others.* London: Thames and Hudson.

Wellbeloved, Sophia

2005 *Gurdjieff. The Key Concepts.* New York: Routledge.

York, Michael

1995 *The Emerging Network. A Sociology of the New age and Neopagan Movements.* Oxford: Rowman & Littlefield.

Neljännenten tien kirjallisuus

Bennett, John

1983 *Enneagramma.* Lahti: Karatas-kirjat.

1997 *Witness. The Story of a Search.* Santa Fe: Bennett Books.

2016 *Ihminen kriisitilassa.* Dukatava: Karatas-seura ry.

Gurdjieff, George Ivanovich

1950 *Beelzebub's Tales to His Grandson.* New York: Harcourt, Brace & Co.

1963 *Meetings with Remarkable Men.* London: Routledge & Kegan Paul Limited. Julkaistu suomeksi 2013 nimellä *Kohtaamisia merkittävien henkilöiden kanssa* (Sammakko).

1984 *Views from the Real World: Early talks of Gurdjieff.* London: Routledge & Kegan Paul.

1999 *Life is Real only then when "I Am".* London: Penguin Books Ltd.

Nicoll, Maurice

1984 *Psychological Commentaries on the Teachings of Gurdjieff & Ouspensky.* Vol. Two. Boulder & London: Shambala publications Inc.

Ouspensky, Peter Demianovits

1981 *Psychology of Man's Possible Evolution.* New York: Vintage books.

Suomeksi julkaistu nimellä *Ihmisen sielulliset kehitysmahdollisuudet*.
1969, Lahti: Karatas-Kirjat sekä 2008, Jyväskylä: Neljäs tie Suomessa.
1976 *In Search of the Miraculous*. San Diego: A Harvest/HBJ Book. Julkaistu
suomeksi 2003 nimellä *Sirpaleita tuntemattomasta opetuksesta* (Basam
Books: Helsinki).

Reinstein, Robert

2013 *Huomioita todelliseksi tulemisesta (Notes on Becoming)*. Helsinki:
Suomen Gurdjieff-Seura ry.

Speeth, Kathleen

1989 *The Gurdjieff Work*. Los Angeles: Jeremy P. Tarcher, Inc.

Tracol, Henri

1994 *The Taste for the Things that are True: Essays and Talks by a Pupil of
Gurdjieff*. Dorset: Element.

Muu lähdekirjallisuus

1975 *Seitsemän Upanisadia*. Suom. Marja-Leena Teivonen. Helsinki:
Gaudeamus.

Häkkinen, Perttu & Iitti, Vesa

2015 *Valonkantajat. Välähdyksiä suomalaisesta salatieteestä*. Helsinki: Like
Kustannus Oy.

Platon

1999 *Teokset 3*. Keuruu: Otava.

2007 *Valtio*. Keuruu: Otava.

Plotinus

1991 *The Enneads*. London, Penguin Books Ltd.

Internet

Joutsijärvi, Jonimatti

2010 Gurdjieff Internet Guide. Bob Reinstein interviewed by Jonimatti
Joutsijärvi:
http://www.gurdjieff-internet.com/article_details.php?ID=336&W=54
(viitattu 23.2.2020).

Suomen Gurdjieff-Seura ry.

2020 <https://gurdjieff.fi/> (viitattu 10.4.2020).

Taatila, Mikko

2019 G.I. Gurdjieff – Länsimaiden ensimmäinen guru:
<https://uudenetsijat.com/2019/10/27/g-i-gurdjieff-lansimaiden-ensimmainen-guru/> (viitattu 22.2.2020).

Uskonnot Suomessa:

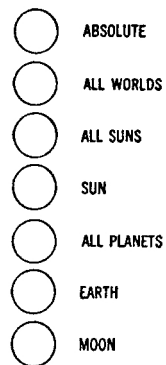
2018 Suomen Gurdjieff-Seura ry.: <http://www.uskonnot.fi/yhteisot/view.php?orgId=138> (viitattu 12.2.2020).

Uuden etsijät

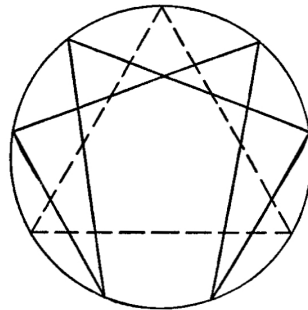
2020 <https://uudenetsijat.com/> (viitattu 12.2.2020).

Liitteet

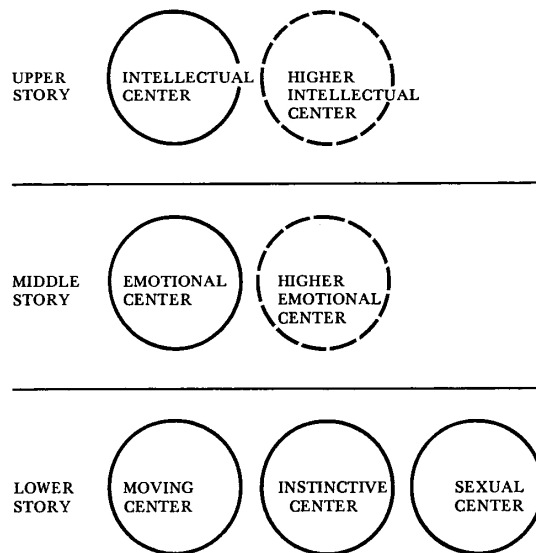
Liite 1: Luomisen säde

Liite 2: Enneagrammi

Liite 3: Ihmisen keskuksset

Liitteet 1 ja 2 teoksesta Ouspensky, P.D.: *In Search of the Miraculous* (San Diego: A Harvest/HBJ Book, 1976), liite 3 teoksesta Speeth, Kathleen Riordan: *The Gurdjieff Work* (Los Angeles: Jeremy P. Tarcher, Inc., 1989).